

ARGEȘ

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului
Pitești
Centrul Cultural
Pitești

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă
■ Anul XXV (LIX) ■ Nr. 1 (511) ■ Ianuarie 2025 ■ 5 lei ■

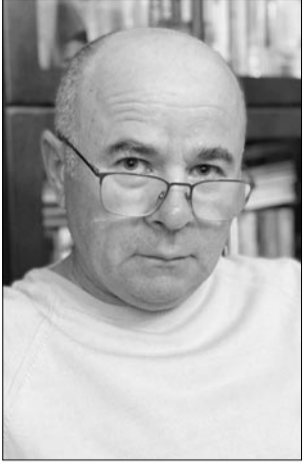
*Apare sub egida
Uniunii Scriitorilor
din România*

PIETER BRUEGEL CEL TÂNĂR - Peisaj de iarnă (detaliu)

Mihai Eminescu - 175. Ziua Culturii Naționale p. 15-18

Leonid Dragomir

Ține de modestie pasiunea, chiar înflăcărarea cu care autorul, uzând de multe citate din Kant, dar și din exegeți ai operei sale, îi conturează o autobiografie filosofică. Se întreabă chiar, cu modestia-i orgolioasă caracteristică: „oare ce ar fi gândit Kant, dacă, ipotetic vorbind, vreun contemporan i-ar fi pus în față paginile ce urmează?”

O imagine despre Kant

Un titlu precum cel dat de Jean Dumitrașcu, absolvent de Filosofie, recentei sale cărți, *Kant pe înțelesul tuturor* (editura Bibliotheca, Târgoviște, 2024), poate stârni o anumită nedumerire celor care, ca și mine, au o familiarizare cu gândirea filosofului german prin lecturi parțiale din principalele sale scrieri, completate cu lucrări de istoria filosofiei, monografii, comentarii, articole etc. Dificultatea filosofiei lui Kant a fost resimțită încă din timpul vieții sale, chiar de către el însuși, iar trecerea timpului – anul trecut s-au împlinit 300 de ani de la nașterea sa (22 aprilie 1724) – cu acumularea unei uriașe bibliografii exegetice nu a atenuat-o deloc, dimpotrivă. Un obstacol în calea receptării îl constituie limbajul kantian, înțesat de termeni cu origini în scolastica medievală sau mai vechi: transcendent, transcendental, a priori, a posteriori, fenomen, noumen, antinomie, categorie etc. Un altul este reprezentat de problematica filosofiei sale, legată de tradiția filosofiei moderne, de care lumea contemporană pare să se înstrăinat, deși influența ei continuă să se exercite până astăzi. Filosofia lui Kant nu face, bineînțeles, excepție, ea impregnând constituțiile și instituțiile societăților noastre democratice prin spiritul *Luminării* care-i este consubstanțial.

Inițierea propusă de Jean Dumitrașcu intenționează și reușește până la un punct să înlăture cele două obstacole, atât pentru cei care știu ceva despre filosoful german, cât și pentru cei care doar au auzit de el. Celor dintâi le rememorează condițiile social-istorice și intelectuale ale apariției filosofiei lui Kant, etapele genezei principalelor sale scrieri, semnificația metodei numită transcendentală, precum și felul cum a fost receptată de-a lungul timpului opera sa, inclusiv asimilarea ei în cultura filosofică românească. Celorlalți, necunoscătorilor – și cred că lor li se adresează mai ales cartea – le poate stârni interesul pentru scrierile filosofului german, determinând poate, speră autorul, o lectură integrală a acestora. „Dacă un singur cititor al acestui eseu va simți nevoia să-l citească integral pe Kant, înseamnă că ne-am atins scopul”, declară el ambițios. Ambiția este de altfel vizibilă chiar din titlu, căci dincolo de scopul popularizator, aparent modest, pretenția de a face accesibilă tuturor o gândire recunoscută chiar de profesioniști ai filosofiei ca având un grad mare de dificultate nu poate să nu conțină o doză mare de orgoliu. Or, după părerea mea, tocmai aici, în zona pretențiilor orgolioase, lucrarea lui Jean Dumitrașcu își dezvoltă limitele. Putem grupa meritele și scăderile cărții plasându-le pe primele sub semnul modestiei, atât de necesare celui ce se apropie de Kant, ca de altfel de oricare mare gânditor, și pe celelalte sub cel al orgoliului.

Ține de modestie pasiunea, chiar înflăcărarea cu care autorul, uzând de multe citate din Kant, dar și din exegeți ai operei sale, îi conturează o autobiografie filosofică. Se întreabă chiar, cu modestia-i orgolioasă caracteristică: „oare ce ar fi gândit Kant, dacă, ipotetic vorbind, vreun contemporan i-ar fi pus în față paginile ce urmează?” Cartea dă impresia unor fișe de lectură legate prin tonul admirativ, fără rezerve critice pe care scrisul la obiect, deloc prolix, adresat unui cititor potențial și nu sieși, îl slujește în mod adecvat. Trebuie de asemenea remarcată, ca ținând tot de modestie, hărnicia de care dă dovadă, ai cărei martori sunt bibliografia abundentă consultată (ce-i drept numai în limba română) și demersul doxografic final, care aduce precizări necesare poate și pentru cunoscători, cu privire la receptarea operei lui Immanuel Kant în cultura română.

În dreptul orgoliului, deși modestia și orgoliul sunt în cazul său împletite, cum spuneam, trebuie puse anumite justificări greu de susținut, precum aceea că a preferat unei interpretări critice originale să-l prezinte pe Kant prin el însuși și așa se explică mulțimea și lungimea citatelor. Sau că limitele lucrării îl forțează să nu explicitizeze (analizeze) principalele concepte kantiene și să comenteze paragraf cu paragraf *Critica rațiunii pure*. Or, limitele expunerii sale sunt date de faptul că nu pătrunde cu adevărat în gândirea kantiană, caracterizată de o redutabilă putere analitică, de unde și dificultatea abordării operei sale pentru orice cititor. Chiar dacă a înțeles în ce constă revoluția (copernicană) produsă de Kant prin metoda transcendentală de critică a cunoașterii și a metafizicii – a se vedea capitolul final, *Câteva idei de ținut minte* – Jean Dumitrașcu discută întotdeauna din exterior, doar indicând spre anumite concepte și probleme, fără a le gândi singur sau împreună cu filosoful german și principalii săi comentatori.

Acest lucru este cumva recunoscut chiar de el însuși, de exemplu atunci când consideră că Mircea Flonta, „cel mai bun cunoscător al lui Kant” (de la noi), prezintă în *20 de întrebări și răspunsuri despre Immanuel Kant*, „un «Kant pe înțelesul tuturor» la pătrat”. Nici această reverență nu poate totuși ascunde faptul că *diferența* dintre introducerea sa și cea a profesorului Flonta, care a scris mai multe studii și cărți consacrate filosofiei kantiene, nu este doar de grad, ci calitativă, cea de-a doua fiind cu adevărat o inițiere în *gândirea* lui Kant. Comparativ, Jean Dumitrașcu ne propune mai degrabă o imagine generală despre viața și opera lui Kant (parțială totuși, fiindcă lipsesc referințele la dimensiunile morale, politice sau estetice ale operei sale), cu accente pe perioada de tinerețe, precriticistă – care îi conferă o anumită originalitate – mai puțin frecventată. Portretul de pe prima copertă, un Kant tânăr, nu bătrânul cam gârbovit cu care eram obișnuiți, îmi întărește această concluzie.

Calinic Argeșeanul

Din frumusețea lumii văzute

La ușa inimii noastre

Ființa umană este ca un ghem cu fir de aur din care se brodează o sumă de necunoscute care fac din om o capodoperă a mâinilor lui Dumnezeu.

Chenoză a făcut numai Dumnezeu! Așa că acest cuvânt și această stare este numai a lui Dumnezeu! Noi putem fi cumsecade, cu obraz subțire, cu bun simț, pioși, pe ici, pe colo, cu puțină evlavie, dacă putem spune și despre aceasta, încât nu ne putem împoțona nici pe departe cu acest epitet, cu această numire de smerenie.

Undeva, liberul arbitru sau libertatea lui Adam o luase razna: din bucuria luminii, în trufia ruinei!

Am venit pe lume în această formă de om binecuvântat de Dumnezeu, de ființă bipolară, cu trup și suflet. Am venit în timpuri diferite, suntem cu daruri diferite, cu stăruințe diferite, ne ostenim diferit și laolaltă, toți, ca să ne mântuim... Că, de altfel, cine vrea să fie prăpădit din viața aceasta și mai ales în cealaltă? Nici aici nu vrem să fim nimiciți, nici în viața cealaltă să nu ne bucurăm de vederea lui Dumnezeu!

Toate bucuriile vor fi bucurii de creație, iubire, geniu, acțiune: flăcări de forță biruitoare venite din focul iubirii dumnezeiești. De ce să ieșim în întâmpinarea suferinței fără ajutorul lui Dumnezeu? De ce să ne chinuim înainte de vreme cu gânduri și stări care poate nu vor veni niciodată? De ce să nu punem înainte binele și bucuria? De ce să nu ascultăm de Iisus, Domnul, slăvit fie numele Lui în veacul veacurilor, de a ne bucura în Duhul Sfânt?!

Dumnezeu dăruiește și nu face negustorie cu darurile sale cele veșnice!

În clipa în care am recunoscut că avem oarecare vină sau păcate, de îndată Iisus este prezent la ușa inimii noastre și bate ca să-I deschidem și să rămână pururea cu noi! Ce poate fi mai mângâietor? O, Doamne Iisuse! Ce poate fi pe lumea asta mai frumos?!

Are Domnul nostru Iisus Hristos vreun dor în cer și pe pământ? Da! Are dorul veșnic și nestins de a ne dărui fiecăruia în parte mântuirea și ajutorul său, în lucrarea noastră de fiecare zi!

Dacă vom crede că am încetat cu pregătirea cărturărească, odată ce ne-am împăunat cu o diplomă oarecare, vom încasa ușor, ușor, un pustiu în lucrarea noastră de zi cu zi. Aici este ca îngrijirea, să zicem, a culturii pământului. În clipa părăsirii lucrului, a udatului la vreme, a plivutului și prășitului, scăpăm aria în jalea sălbăticiei.

Zeciuală mi se pare un calcul extraordinar, de-a dreptul. De ce? Pentru că e făcut în favoarea omului, nu a Domnului! Este formidabil, asta nu trebuie uitat și este o mare bucurie duhovnicească în acest calcul economic, ca să fim în limbajul zilei...

Calinic Argeșeanul

„Prietenul cel mai apropiat”

■ Autor contemporan care va fi cunoscut în epoca următoare nu pentru că ar reprezenta o relevanță estetică supraviețuitoare, ci pentru că i s-a dat multă atenție în epoca noastră. Inevitabila sa retragere într-un tablou de informații istorice.

■ Tactică. Se culcă pe laurii victoriei care încă n-a venit.

■ Senectute. Începi a iubi unele obiecte mici cu care te-ai obișnuit cotidian ca și cum ar fi ființe, le împrumuți particulă din viața ta, sau ele sunt cele care-ți transmit o pulsație din misterul lumii? Străvechiul animism inepuizabil.

■ Latura biologică a ființei umane să cuprindă în sine o purificare? Îmi aduc aminte ce mi-a spus Blaga: „Actul sexual are o puritate păgână”.

■ „Ce-ar fi, dacă într-o bună zi sau noapte, s-ar strecura un demon în singurătatea ta cea mare și ți-ar spune: «Viața asta, așa cum ai trăit-o și cum o trăiești și astăzi, va trebui s-o mai trăiești o dată și încă de nenumărate ori; și nu va fi nimic nou în ea, ci fiecare suferință și fiecare plăcere, fiecare gând și suspin și tot ceea ce este nespus de mic și de mare în viața ta trebuie să ți se reîntoarcă, totul în aceeași înșiruire – și acest păianjen și această lumină a lunii printre copaci, de asemenea această clipă și eu însumi. Veșnica clepsidră a existenței se răstoarnă iar și iar, mereu – și tu cu ea, praf al prafului!» Nu te-ai arunca la pământ și n-ai scrâșni din dinți, blestemându-l pe demonul care ar vorbi așa?” (Nietzsche).

■ Poet. Texte ingenios uscate până la ultima limită. Savanterii apreciabile doar pentru strădania lor îndeobște ratată de a-și însufleți tehnica. Citind atari versuri e ca și cum în loc de gumă ai mesteca rumeș.

■ La un local: „Țările îndepărtate în care n-am fost niciodată, pentru mine n-ar fi un fel de viață de apoi?”.

■ Senectute. Puținul te remontează în mai mare măsură decât multul, din solidaritate cu tine.

■ Prietenul cel mai apropiat al adolescenței mele, de fapt al întregii mele vieți, plecat dincolo la 18 ani, s-ar putea să-mi măsoare acum senectutea cu ochiul vârstei sale devenite eternă.

■ A.E.: „Epoci aidoma unor petece puse pe veșmântul istoriei”.

■ „Când Basarabia își spune astăzi – Republica Moldova, este un nonsens. Gândiți-vă la o țărișoară care s-ar numi astăzi Italia de Sud. Tot un nonsens: să spui limba moldovenească, când ea e limba română. Eu cred că nu e o probă de naționalism să nu suporti astfel de imposturi istorice. Într-o țară ocupată de străini naționalismul nu mai are conotația peiorativă. Julian Jacques Julliard, scriitor francez, care scrie la cel mai bun săptămânal de stânga parizian, spunea că relația cu naționalismul este exact cum e cea cu colesterolul, adică cel bun și cel rău. Dacă ești ocupat și deportat de o putere imperială, trebuie să ai sentimentul naționalismului cel bun.” (Monica Lovinescu).

■ Scriptor. Te poți regăsi într-o temă doar dacă și tema respectivă se poate regăsi în tine.

■ Există în viață lucruri de o anume importanță care se împlinesc grație unora neîmplinite, asemenea unui omagiu enigmatic adus acelora.

■ Privesc la fereastră un amurg rafinat. Deasupra dealului întunecat, fâșia de un roz ce pare din altă lume, amintindu-mi remarcă lui Oscar Wilde cum că viața imită arta.

■ X scrie pentru viitor, Y scrie pentru tot ce a existat.

■ „Mișcarea culorii albastre este deopotrivă o mișcare de îndepărtare a omului și o mișcare dirijată doar spre propriul său centru care, totuși, atrage omul către infinit și trezește în el dorința de puritate și sete de supranatural” (Kandinsky).

■ Câteodată un factor infinitezimal, un cuvânt, o intonație, un surâs lasă o impresie memorabilă pe viață în legătură cu o persoană pe care se poate întâmpla să n-o mai revezi niciodată. În cazul meu, actrița Margareta Pogonat la Târgu Jiu, poeta Mariana Marin la București, o necunoscută la intrarea într-o biserică din Sighet.

■ Pentru a avea succes, compară-te cu alți scriitori. Pentru a crea pur și simplu, compară-te cu tine însuși.

■ „Niciodată nu e prea târziu! David Marjot (95 de ani) a devenit cel mai în vârstă absolvent al universității Kingston din Marea Britanie. Marjot și-a finalizat studiile la 72 de ani după ce și-a primit licența medicală. Acum se gândește să urmeze și un doctorat pe care l-ar termina atunci când va împlini 102 ani. David Marjot, din Surrey, este un psihiatru ieșit la pensie. Bătrânul a afirmat că și-a obținut cea mai recentă diplomă de masterat, în Filosofia Modernă Europeană, după «o muncă grea» (Click, 2024).

■ Senectute. Descoperi câte un lucru simplu care te uimește pentru că nu l-ai avut până atunci în vedere și pentru că, îți îngădui a zice cu naivitate, e poate ultimul care te poate astfel tulbura.

■ „Prietenul adevărat e cel pe care-l suni la 4 dimineața și îți va răspunde” (Marlene Dietrich).

■ Pe un cer incert un nor oval cum o imensă lacrimă.

■ Poezia: un soi de voluptuoasă hipnoză a spiritului?

■ „Faptul că boala poate constitui, dincolo de acea suferință care poate atinge proporții epice, oportunitatea trăirii unui gen de transcendență a sinelui este afirmată de autorii de literatură sentimentală și, mai convingător, de medicii scriitori. Astfel, unele dintre boli par mai potrivite acestui gen de meditație. Oliver Sacks folosește boala neurologic-devastatoare drept material pentru imaginile suferinței și transcendenței de sine, ale degradării și exaltării. Marele său predecesor Sir Thomas Browne s-a folosit de tuberculoză în același scop, și anume de a efectua variațiuni pe tema bolii în general. (...) Ficțiunea despre moartea dulce sau ușoară – care, de fapt, este adeseori chinuitoare și extrem de dureroasă – aparține mitologiei care însoțește majoritatea bolilor care nu sunt considerate rușinoase sau degradante” (Susan Sontag).

■ Și-ar mai dori ceva, dar nu mai realizează ce anume. Drept care supraviețuiește.

■ „Diferența între geniu și prostie este că geniu are limite” (Einstein).

■ Senectute. Totul se schimbă, totul s-a schimbat în jur, tu ești *altul* doar în raport cu aceste schimbări. Altminteri rămâi obstinat cel ce ai fost în ceea ce ai senzația ultimă că ești.

■ Un ecou afectiv tot mai slab, mai confuz, precum sunetul unui instrument muzical dezacordat.

■ „Teama de poluare ar trebui să fie mai ascuțită în anotimpul rece pentru cei de la etajul trei. Lăsarea motoarelor pornite la automobile afectează mediul înconjurător și este chiar pedepsită de lege în unele țări europene. În special locatarii clădirilor din jur au de suferit, dar nu cei de la primele două etaje, cum s-ar putea crede. Gazele toxice evacuate, fiind calde și mai ușoare decât aerul rece, se ridică de pe sol, apoi se răcesc rapid și rămân la o înălțime de aproximativ zece metri, cam în dreptul etajului trei” (Dilema veche, 2024).

■ Poți scrie doar dacă lucrurile nu se leagă între ele, dacă ființele par contradictorii, dacă timpul devine brusc ireal, dacă tu însuși nu ești decât cel ce-ar putea exista cândva, undeva.

■ Scepticismul: un refuz à quatre epingles.

■ A iubi trecutul înseamnă a te simți tu însuși intim proiectat într-un trecut infinit.

■ „Două simpatice nume de străzi din Strasbourg: Rue de l’Aimant (Strada Magnetului) și Rue Déserte (Strada Pustie). Firește, strada Pustie mă atrage ca un Magnet” (Dilema veche, 2024).

■ Idei care ecranează vise, vise care ecranează idei.

■ Creatori pe scara valorii. Riscul de-a fi primul fără a-și da seama de adevăr, riscul de-a fi socotit primul fără a-și da seama de eroare.

■ „Se crede îndeobște că arta de a place este un mijloc puternic de a face avere; a ști să te plictisești în societate este o artă care aduce mult mai mult. Talentul de a face avere, ca și cel de-a avea succes la femei, aproape că se reduce la această artă” (Chamfort).

■ De la un grad în sus operațiile spiritului

capătă un accent de puritate, chiar fără o explicită aderență religioasă sau morală, precum o întoarcere la originile lor demiurgice.

■ A.E.: „Nu te lamenta excesiv. Ți-a fost dat a cunoaște Edenul, acel Eden care a fost copilăria ta. Edenul real e cel în care nu-ți dai seama că te afli.”

■ Cultivă detaliul pentru a avea virtualitatea ansamblului.

■ „Tatăl nostru. 15 ianuarie 1902. Tată mereu, zămislindu-ne mereu Idealul. Eu, proiectat în infinit, și tu, care te proiectezi în infinit, ne întâlnim; viețile noastre paralele se întâlnesc în infinit, și eul meu infinit este eul tău, este Eul colectiv, Eul Univers, Universul personalizat, este Dumnezeu. Și eu nu sunt oare tatăl meu? Nu sunt fiul meu? *Facă-se voia ta*” (Unamuno).

■ Credință dureroasă ca și iubirea.

■ Dumnezeu ne îndeamnă la înălțarea celestă, dar ne îngăduie și descensiunea profundă în lume, dovadă creațiile artei care e prea posibil să aibă un reflex geneziac.

■ Aflându-te într-o tavernă, poți cobori mai greu în moarte decât dacă te-ai afla într-un palat.

■ Și lucrurile pot merge înainte fără să prinzi de veste, astfel cum, găsindu-te într-un tren, ai depăși gara unde voiai să cobori.

■ Creația: „Ceva la fel de greu cu a fi liber” (Camus).

■ „Măgarul și țapul sunt reprezentați, în lucrările romane de artă plastică, ca simboluri ale trândăviei și desfrâului. În evul mediu «prostita» înseamnă și lipsa credinței, motiv pentru care atât apostolul Toma Necredinciosul, cel care se îndoiește de Învierea lui Cristos, cât și evreimea («Sinagoga») sunt reprezentați alături de măgari. Pe de altă parte, alte imagini ilustrează scena în care un măgar îngenunchează în fața sfintei cuminecături purtate de Sf. Antonie de Padova și amintesc astfel din nou de sfințenia cunoscutului măgar al lui Valaam din **Vechiul Testament**” (Hans Biedermann).

■ În democrație, tăcerea cum un drept, în totalitarism, cum o pedeapsă.

■ Text. Sensuri țipătoare aidoma unor păsări speriate, sensuri tăcute aidoma unor fluturi.

■ Simțul critic, un concurs? „O artă împotriva artei” (Croce).

■ Scriptorul în măsură a constata prin expresie mersul divin al lumii. Răul însuși tinzând spre puritate formală.

■ „Ar trebui observat cât de mult poate pune spaima stăpânire pe cineva și în ce cotlon se ascunde după ce primul atac a fost respins. S-ar părea că se refugiază mai cu seamă în canale vechi. Chiar și neîncrederea reprezintă o respingere a spaimei. Ea pornește de la lucrurile cele mai rele, vrând parcă să facă spaima de rușine. Postulează o amenințare care o întrece cu mult pe cea a spaimei. În acest fel îți dai curaj să privești în ochi lucruri pe care spaima nu ar fi cutezat să le privească. Astfel cineva ar putea deveni puternic din neîncredere, dacă aceasta ar rămâne simplă, adică la obiect cu alte cuvinte. Asta nu se întâmplă însă, neîncrederea implică din ce în ce mai multe lucruri ajungând în cele din urmă generatoare de spaimă pe cont propriu” (Elias Canetti).

■ O mare durere de demult acum aproape stinsă. O altă durere căreia ai crezut că i-ai putea face față revine însă persistent, asemenea unei datorii neachitate.

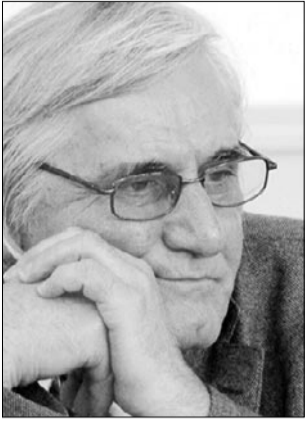
■ Erosul include distanțe fie și inaparente care trebuie mereu parcurse, mereu învinse. Când dispar distanțele, se suspendă și simțământul în cauză.

■ „Cele mai mari chinuri cărora le este supus omul se nasc din nepotrivirile inerente dintre «a trebui» și «a voi», apoi dintre «a voi» și «a înfăptui». «A trebui» în mod permanent este supărător; incapacitatea de a înfăptui e îngrozitoare; «a voi» în mod permanent este îmbucurător și când ai o voință fermă, te poți consola chiar și de incapacitatea de a înfăptui” (Goethe).

■ Dacă la un moment dat o femeie îți dă impresia de ridicol, erosul pe care eventual ți-l inspire s-a evaporat.

Privesc la fereastră un amurg rafinat. Deasupra dealului întunecat, fâșia de un roz ce pare din altă lume, amintindu-mi remarcă lui Oscar Wilde cum că viața imită arta.

jurnal de idei

Cronica literară

Festivalul Internațional și simpozionul Alexandru Macedonski de la Craiova

De vreo șase ani primăvăratice s-a împământenit în Craiova olteană tradiția Festivalului Internațional „Alexandru Macedonski” prin inițiativa coordonatorului împătimit de subiect Ion Munteanu, susținut de forurile locale și instituțiile culturale doljene. Deși contemporanul mai longeviv al lui Eminescu s-a născut în București în 14 martie 1854, trăind până la sfârșitul vieții de 66 ani în capitală, și-a petrecut ani buni din copilărie și adolescență în Craiova și la moșia familiei din Pometești – Adâncata. Cercetător în detaliu al timpului petrecut aici de viitorul scriitor din categoria clasicilor, Ion Munteanu revine cu accente apăsate la funcția inspiratoare a spațiului modelator de la începuturi. În comunicarea susținută la ediția a VI-a a simpozionului *De ce nu a fost, de ce nu este Macedonski altceva decât român?* dezvoltă ideea convingătoare: „Macedonski își trage rădăcinile spirituale, pe linie maternă, din „Țara Oltului”, așa cum am argumentat în volumul *Oltenia lui Macedonski* (...) El a iubit ca nimeni altul locurile copilăriei, descriindu-le în poezii, proze, articole de presă ș.a. (...) Despre Craiova, unde a locuit (în casa din „mahalaoa Sf. Ioan Sebastian” sau „a Cernăteștilor”, cum i se spunea, la marginea orașului vechi) și unde a urmat cursurile școlii (în fostul local al Liceului Carol I, la „Lyceul/Gimnasiul Mare”) de asemenea, el a scris numeroase poeme și povestiri. De fapt, aici Macedonski a început să compună, începând cu anii de școală, continuând cu cei dinaintea primei plecări în străinătate, orașul fiind în acea perioadă, după conacul de la Pometești și Adâncata, din județul Dolj, cel de-al doilea cămin al viitorului poet.”

Exemplară este implicarea materială a Consiliului Județean Dolj în proiectul reabilitării autentice a Casei memoriale Alexandru Macedonski din satul Popeasa de azi, comuna Goiești. Imaginea casei reproiectate este reprodusă de I. Munteanu în cadrul *Cuvântului lămuritor* al volumului colectiv *Caiete macedonskiene* după a VI-a ediție a Festivalului Internațional „Alexandru Macedonski”. Dintre instituțiile culturale care au contribuit la desfășurarea fructuoasă a festivalului s-au remarcat Biblioteca Județeană „Alexandru și Aristia Aman”, Muzeul Cărții și Exilului Românesc, Centrul Național „Constantin Brâncuși”, Casa de Cultură „Traian Demetrescu” ș.a. În cadrul festiv al Centrului „C. Brâncuși” s-au acordat trei Diplome de Excelență pentru cărți publicate despre viața și opera lui Macedonski: - George Vulturescu, Nicolae Oprea și Mihai Barbu. Remarcabil a fost și spectacolul teatral-muzical *De la Macedonski la Maria Tănase*, din sala de festivități a Liceului de Arte „Marin Sorescu” realizat după scenariul lui Tudor Nedelcea. În același decor s-au desfășurat și lansările de carte ale Editurii Academiei Române, condusă de academicianul Valeriu Matei: începând cu *Miteme orientale în poezia românească a secolului al XX-a* de Emilia Stajila și încheind cu *Anatomia realului* de Valeriu Matei (la editura Tipo Moldova). De reținut tema simpozionului

din această ediție, de care a ținut seama majoritatea invitaților: *Alexandru Macedonski, precursor al curentelor de avangardă și al prozei moderne românești*.

Opul impunător (de 518 pag.) al simpozionului a apărut neîntârziat la sfârșitul anului: *Caiete macedonskiene, VI*, coordonator și prefață: Ion Munteanu (Ed. Eikon, București, 2024). Materia exegezilor și a consemnărilor istorico-literare este cuprinsă în capitolul-nucleu al volumului *Opera literară macedonskiană la o nouă lectură*. Se adaugă ilustrativ un corpus documentar, cu facsimile, de *Ecouri ale Festivalului Internațional „Alexandru Macedonski”, ediția a VI-a* și un bogat *Album Foto*. Popularitatea manifestării naționale este demonstrată, în primul rând, de participarea conferențiarilor veniți din toate colțurile țării, dar și din Basarabia sau ținutul Serbiei locuit de români - în ordinea *Cuprinsului*: Mihai Cimpoi, Nicolae Oprea, Gheorghe Glodeanu, Ana Dobre, Mihai Ene, Nicu Cioobanu, Iulian Bitoleanu, Marilena Apostu, Florian Copcea, Maria Tronea, Emilia Stajila, George Vulturescu, Ilona Duță, Ada Stuparu, Gela Enea, Ana Ocoleanu, Picu Ocoleanu, Lucia Țurcanu, Geo Constantinescu, Mihai Barbu, Ion Dur, Constantin Stoescu, Adrian Dinu Rachieru, Mircea Popa, Nicolae Georgescu, Tudor Nedelcea, Aia Sainenco, Lucian Chișu, Nicolae Tzone, Victoria Fonari, Florentin Popescu, Ion Munteanu, Maria-Alexandra Mortu, Aurel Pantea (câțiva lipsind motivat de la prezentarea comunicării). Culegerea simpozionului științific se deschide cu studiul academicianului basarabean Mihai Cimpoi *Macedonski, poetul paradei paradigmatelor*, cu materia inedită încadrată în trei capitole ilustrative: *Macedonski, privit prin grila „argumentelor” lui Marin Sorescu*, *Automodelarea canonică a Poetului și Epoca Macedonski*.

Revelatoare pentru complexitatea operei lui Alexandru Macedonski este diversitatea opțiunilor de abordare a poeziei, prozei și dramaturgiei sale, reflectate în referințe critice de-a lungul timpului, de la raportarea la poetul național Eminescu (*Relația Eminescu - Macedonski* de Nicolae Georgescu) până la influența în posteritate (*Influențe macedonskiene în creația Steliane Grama* de Victoria Fonari). În această manieră similară, punctată tematic, Nicolae Tzone analizează, prin metoda comparatistă, raportarea lui Macedonski la avangardism sub titlul figurativ *Geo Bogza și Macedonski. Semnificativa cuprindere în Inventar-ul cu arsenic*. Florian Copcea preferă o abordare fenomenologică, iar Gheorghe Glodeanu scrie despre *Al Macedonski și poezia viitorului*. Ana Dobre comentează inventiv *Macedonskianismul, un mod de a fi, o nouă și posibilă formulă de viață, de semnificație universală*, trecând în revistă referințele critice fundamentale. Rezumativ, George Vulturescu distinge analitic *maladiile eului poetic*, preluând un fragment din cartea lui premiată în cadrul festivalului *Al. Macedonski - maladiile eului poetic // Eseuri*, 2024. (Felicitări pentru premiu! Și mulțumiri

pentru citarea adecvată din cartea mea *Poetul trivalent*, 2011.) Dramaturgia și publicistica sunt abordate în comentarii aplicabile de Geo Constantinescu (*Alexandru Macedonski. Teatru*), Mihai Barbu (*Avatarurile unui Nebun?, o piesă de Alexandru Macedonski, la Paris și la București*) și Ion Dur (*Publicistul Alexandru Macedonski, între talent, infatuare și resentiment*).

Studiul prelungit (de 30 pag.) al lui Aurel Pantea despre *Reveria resentimentară și reveria integratoare* încheie culegerea compactă de studii și evocări despre opera și viața neasemuitului Macedonski. Este de reținut concluzia: „Drama profundă a eului liric macedonskian e că epatarea și ostentația ce-l definesc se produceau într-o vârstă a poeziei, când eul artistic începuse să-și problematizeze condiția în lume și nu disociindu-se de ea. Trebuia să scrie Bacovia pentru a afla ce i se întâmplă eului liric care nu refuză și nu ripostează.” Aduagă finalmente că în studiul meu din volum *Despre poetica macedonskiană* pornesc de la o ipoteză comparativă Eminescu - Macedonski: „Dacă doctrina eminesciană se menține în stare latentă, implicită textual, poetica macedonskiană, în schimb, este manifestă și, pe alocuri, contradictorie. Față de contemporanul său mai puțin înclinat să-și determine conceptual arta poetică, Alexandru Macedonski excelează - din rațiuni polemice, adesea - în reflecții asupra poeziei. Considerațiile sale teoretice, care denotă cunoașterea nemediată a mișcărilor literare de la sfârșitul secolului romantic în urma călătoriilor europene de studii îndelungate, constituie reflexul formării unei conștiințe poetice funcționarmente modernă în literatura română.”

Paradoxal, dar mistificator - în spiritul descendenței inventată de poet: dintr-o familie princiară polonă domnitore în Lituania - Macedonski s-ar fi născut la Craiova, unde ar fi absolvit și Liceul. George Vulturescu descoperă un set fictional de *Note biografice și bibliografice* atașat volumului macedonskian postum *Albine de aur*, și îl reproduce în finalul cărții sale *Al. Macedonski - maladiile eului poetic*. Biografia începe astfel: „Alexandru Macedonski s-a născut în 1854, martie 14, în orașul Craiova, ca fiu al generalului Alexandru Macedonski (*sic!*), primul general și Ministru de război al Principatelor-Unite. Prin mamă, născută Fisența, se înrudea cu marile familii boerești: Brăiloi și Urdărenii. Studiile liceale și le-a făcut în orașul natal, apoi trecu la facultatea de litere din Viena, de aici la Genova și în sfârșit se stabili - pentru mai multă vreme - la Florența.” Dar ediția de nuvele *Albine de aur* a apărut în postumitate tardivă fără indicarea anului. Probabil, după ediția de *Poezii*, îngrijită de Ion Pillat în 1939. Îngrijitorul ediției de proză se vedește un diletant care falsifică encomiastic biografia lui Alexandru Macedonski.

Biblioraftul cronicarului:

Aurel Maria Baros, *5 + 2. Școala de la Târgoviște*, Ed. Bibliotheca, Târgoviște, 2024;

Horia Gârbea, *Condiția de nemuritor // Cursive - publicistică*, Ed. Neuma, Apahida, 2024;

Simona-Grazia Dima, *Fulguriantor. Eseuri și comentarii critice*, prefață de Cornel Ungureanu; Cu un cuvânt înainte al autoarei, Ed. Universității de Vest din Timișoara, 2024;

Jean Dumitrașcu, *Kant pe înțelesul tuturor*, Ed. Bibliotheca, Târgoviște, 2024;

Octavian Mihail Sachelarie, *Lecturile publice și trabucurile „Monte Crișto”*,

Ed. Ecou Transilvan, Cluj-Napoca, 2024;

Florin Chivoci, *Schițe pentru un imaginar al etnogenezei*, Ed. Bibliotheca, Târgoviște, 2024;

Caiete macedonskiene, VI, vol. colectiv, coordonator și *Cuvânt lămuritor* de Ion Munteanu, Ed. Eikon, București, 2024;

Cristian Meleșteu, *Luntrea cu fluturi - fals tratat despre pești și pescari -*, roman, Ed. Cișmigiu Books, București, 2024;

Dan Drăgoi, *Alfabetul inimii*, versuri, prefață de Mircea Bârsilă, Ed. Larisa, 2024;

Victor Țarină, *Șoricei albi*, versuri, Ed. Limes, Florești, 2024;

Mirel Lazăr, *Interior cu lumina filtrată / Poezie*, Ed. Neuma, Apahida, 2024; idem, *Altminteri sunt destul de obișnuit*, Ed. Neuma, Apahida, 2024;

Andreas Wellman, *Mă voi întoarce*, versuri, prefață de Mircea Petean, Ed. Limes, Florești, 2024;

Cronograf, nr. 4/ 2024, *Revistă trimestrială de cultură și atitudine*, Satu Mare, red. șef Robert Laszlo, dir. onorific Mircea Petean.

Poetul și dublul său

Cele două naturi ale personalității lui Macedonski, despre care vorbeam în articolul precedent se confruntă în poemul *Noapte de decembrie*. Ca și Eminescu în *Luceafărul* sau în *Scrisori*, poetul ilustrează aici tema condiției creatorului. Spre deosebire însă de ilustrul său contemporan, el nu abordează această temă din perspectiva filosofiei romantice a geniului, iar nefericirea creatorului nu este, în viziunea sa, rezultatul condiției lui superioare, ci al raporturilor cu societatea, care îl marginalizează și îl condamnă la sărăcie, promovând, în schimb, impostura și pseudovaloarea. Se poate spune, de aceea, că, în viziunea lui Macedonski, ancorată în social, și nu în existențial, creatorul de artă e mult mai aproape de condiția „artistului proletar” din lirica lui Bacovia decât de aceea a geniului romantic.

Inițial, poetul a tratat tema din *Noapte de decembrie* într-o parabolă în proză intitulată *Meka și Meka*, întemeiată pe antiteza dintre artistul autentic, și falsul creator, dispus să se adapteze la gusturile unui public mărginit și lipsit de rafinement, preocupat mai mult de reușita în plan material decât de artă în sensul înalt al cuvântului. Iar natura „duală” a lui Macedonski face ca poetul să fie, într-o oarecare măsură, căci nu e în totalitate nici geniu, nici impostor, fiecare dintre ei. Această antiteză se regăsește și în poemul *Noapte de decembrie*, care reia, cu mijloace artistice superioare, tema din *Meka și Meka*. Poezia se deschide cu o secvență ce înfățișează condiția socială a poetului, care se luptă cu mizeria și cu boala, în decorul dezolant al unei camere neîncălzite, simbolul unei realități ostile, indezirabile, ce declanșează dorința de evaziune - element specific simbolismului, dar și omului baroc, care pentru a evita ororile existenței se refugiază în vis, în ficțiune sau în utopie: „Pustie și albă e-ntinsa câmpie/Sub viscolu-albastru ea geme cumplit.../Sălbatică fiară, răstriaștea-l sfâșie./Și luna-l privește cu ochi-oțelit.../E-n negura nopții un alb monolit.../Și luna-l privește cu ochi oțelit.../Nămeții de umbră în juru-i s-adună.../Făptura de humă de mult a pierit

Dar fruntea, tot mândră, rămâne în lună/Chiar alba odaie în noapte-a murit... - /Făptura de humă de mult a pierit.../E moartă odaia, și mort e poetul.../În zare, lupi groaznici s-aud, răgușit./Cum latră, cum urlă, cum urcă, cu-ncetul./ Un tremol sinistru de vânt-năbușit.../Iar crivățul țipă... - dar el, ce-a greșit?/ Un haos, urgia se face c-ncetul.” Moartea „făpturii de humă” declanșează de data aceasta mecanismele fantazării poetice, ale cărei aripi îl poartă pe protagonist în afara realului prin intermediul unui „vis cu ochii deschiși”, care constituie o formă de cunoaștere, are un evident aspect inițiativ și îi dezvăluie poetului, la modul alegoric, propria lui condiție. Opoziția dintre vis și realitate este marcată, în aceste secvențe de început, prin jocul contrastelor cromatice. Ca și Bacovia, Macedonski le conferă culorilor conotații simbolice: în timp ce albul (culoarea predominantă a cadrului exterior) este o culoare funebră, o culoare a morții ce se asociază cu imaginile termice care sugerează o răceală superlativă, visul și inspirația stau sub semnul auriului, culoare solară, sugerând viața, căldura, împlinirea în plan spiritual: „Dar scrumul sub vatră, deodată, clipește.../Pe ziduri, aleargă albastre năluci.../O flacăra vie pe coș izbucnește./Se urcă, palpită, trosnește, vorbește.../Arhanghel de aur, cu tine ce-adiuci?/Și flacăra spune: „Aduc inspirarea.../Ascultă, și cântă, și tânăr refii.../În slava-nvierii înecă oftarea.../Avut și puternic emir, voi să fii.”/Și flacăra spune: „Aduc inspirarea/Și-n alba odaie aleargă vibrarea.”

Următoarea secvență, cea mai amplă, înfățișează visul poetului, care se metamorfozează acum într-un personaj de poveste orientală, devenind „emirul

Bagdadului”. Sub această mască lirică, poetul din poemul lui Macedonski își percepe eul ideal, care trăiește într-o lume a voluptăților fără sfârșit. Căci, asociat din punct de vedere cromatic cu trandafirul („Și dulce e viața în rozul Bagdad”), Bagdadul are toate dimensiunile unui paradis terestru, e o veritabilă „grădină a plăcerilor pământești”, unde omul comun își poate afla fericirea: nu însă și artistul fascinat de „ideal”, astfel încât orașului profan (Bagdadul) i se opune Meka, cetatea sfântă a musulmanilor și simbolul împlinirii în plan spiritual, către care converg toate eforturile artistului: „Bagdadul! Bagdadul! și el e emirul.../Prin aer, petale de roze plutesc.../Mătasea-nflorită mărită cu firul/Nuanțe, ce-n umbră, încet, veștejesc... - /Havuzele cântă... - voci limpezi șoptesc.../Bagdadul! Bagdadul! și el e emirul.../Și el e emirul, și are-n tezaur/Movile înalte de-argint și de aur./Și jaruri de pietre cu flăcări de sori;/Hangiare-n tot locul, oțeluri cumplite/În grajduri, cai repezi cu foc în copite./Și-ochi împrejur-u - ori spuză, ori flori.../Bagdadul! cer galben și roz ce palpită./Rai de-aripi de vise, și rai de grădini./Argint de izvoare, și zare-aurită/Bagdadul, poiana de roze și crini/ Djamii - minarete - și cer ce palpită//Și el e emirul, și toate le are.../E tânăr, e farmec, e trăsnet, e zeu./Dar zilnic se simte furat de-o visare.../Spre Meka se duce cu gândul mereu./Și-n fața dorinței - ce este - dispăre/Iar el e emirul, și toate le are.” Prin urmare, emirul din poemul lui Macedonski renunță la fericirea pământească, pornește spre Meka și, înainte de a părăsi orașul plăcerilor, se oglindește pentru ultima oară în apa izvorului din care obișnuia să bea încă din copilărie. Această trecere prin oglindă (care oferă imaginea „pe dos” a realității) duce la despărțirea celor două naturi ale personajului și la eliberarea „dublului” său negativ, drumețul pocit cu care va intra în competiție pe parcursul călătoriei și care întruhidează o ipostază degradată a artistului, e pseudo-creatorul ce urmărește succesul facil și reușita materială, transformând, în complicitate cu un public lipsit de conștiința valorii autentice, creația artistică într-un mijloc de parvenire: „Din apa fântâni pe care o știe/În urmă, mai cere, o dată, să bea.../Curmalii-o-nfășoară c-o umbră-albăstrie.../Aceeși e apa spre care venea/Copil, să-și alinte blondețea în ea/Și-ntreagă, fântâna, e tot cum o știe.../E tot cum o știe, - dar, searbăd la față./Sub magica-i umbră, un om se răsfăță.../Mai slut e ca iadul, zdrențos, și pocit./Hoit jalnic de bube, - de drum prăfuit./Viclean la privire, și searbăd la față.../De nume-l întreabă emirul, deodată./Ș-acesta-i răspunde cu vocea ciudată/- La Meka, plecat-am a merge și eu...- La Meka? La Meka?... - și vocea ciudată/- La Meka! La Meka!/răsună mereu.../Și pleacă drumețul pe-un drum ce cotește.../Pocit, șchiop și searbăd, abia se târește.../Și drumu-ocoloște mai mult, tot mai mult./Dar mica potecă sub pomi șerpuiește./O tânără umbră de soare-l ferește./Auzu-i se umple de-un vesel tumult./Și drumu-ocoloște mai mult - tot mai mult.” Episodul călătoriei este realizat în tablouri memorabile, cu mijloacele unui mare colorist, în versuri care mizează (în spirit simbolist) pe valorile muzicale și magic-încantatorii ale limbajului, ilustrând perfect definiția simbolismului din articolele teoretice ale lui Macedonski, ca sinteză între imagine și muzică. Progresiv, viziunea poetului devine coșmarescă, aproape apocaliptică, iar deșertul pe care îl străbate emirul capătă aspectul unui adevărat infern caloric, prezentat în tonuri violente de sângeriu: „Nici urmă de ierburi, nici pomi, nici izvoare.../Și el naintează sub flăcări de soare.../În ochi o nălucă de sânge - în gât/Un chin fără margini de sete- arzătoare.../ Nisip, și deasupra, cer roșu - ș-atât//Și toți naintează sub flăcări de soare./Și tot fără margini pustia se-ntinde./Și

tot nu s-arată orașul preasfânt/Nimic n-o sfârșește în zori când s-aprinde./Și n-o-nviorează suflare de vânt./Lucește, vibrează, și-ntruna se-ntinde.” Roșul este în acest context culoarea focului care nimicește, dar cu prețul unor suferințe paroxistice, tot ce e impur; emirul nu-și poate însă asuma până la capăt experiența purificării prin suferință, iar focul purificator se transformă în foc infernal, pentru că personajul lui Macedonski nu posedă nici știința, nici puterea de a-l stăpâni. Goana după ideal se transformă astfel într-o experiență agonică, în timp ce Meka, pe care emirul o zărește din depărtare înainte de moarte, capătă culoarea funerară a odăii evocate în secvența de început, metamorfozându-se într-o cetate a morții: „Abia mai pășește cămila ce-l poartă.../Speranța, chiar dânsa, e-n sufletu-i moartă.../Dar iată... - părere să fie, sau, ea?.../În zarea de flăcări, în zarea de sânge./Lucește... Emirul puterea și-o strânge.../Chiar porțile albe le poate vedea.../E Meka! E Meka! ș-aleargă spre ea.../Spre albele ziduri, aleargă - aleargă./Și albele ziduri, lucesc - strălucesc./Dar Meka începe și dânsa să meargă/Cu pasuri ce-n fundul de zări o răpesc./Și albele ziduri, lucesc, - strălucesc!//Ca gândul aleargă spre alba nălucă./Spre poamele de aur din visu-i ceresc.../Cămila, cât poate, grăbește să-l ducă.../Dar visu-i, nu este un vis omenesc/Și poamele de-aur lucesc - strălucesc/ Iar alba cetate rămâne nălucă.” În timp ce „natura superioară” a omului macedonskian ratează experiența inițiativă a deșertului, victimă, înainte de toate, a propriei slăbiciunii, triumful îi va aparține (dar numai în vis, nu și în viața reală) dublului negativ, care reușește să pătrundă în Meka, umblând pe căi ocolite și evitând căldura mistuitoare a pustiului. El e „cealaltă față” a lui Macedonski, alter ego-ul care vede în artă doar o modalitate de a-și câștiga mai ușor existența, dar, mai ales, e lipsit de vocația absolutului, preferând confortul material, succesul și gloria pământească, de care însă n-a ajuns să se bucure vreodată. Căci autorul *Rondelurilor* n-a manifestat indiferența lui Eminescu față de dimensiunea materială a existenței, a fost - așa cum ne încredințează mărturiile contemporanilor - și în viața de toate zilele un „estet” care a iubit luxul, materiile prețioase, plăcerile rafinate, pe care soarta i le-a dăruit cu însă cu o extremă parcimonie. Așa cum arăta Vladimir Streinu (*Istoria literaturii române moderne*) „sărăcia, care apare ca temă constantă în opera sa îi dictează versuri de jale”, idealul său pământesc „era o cetate a opulenței, un ideal practic de bogăție și de putere” și „e setos ca nimeni altul de glorie literară”. Astfel încât poetul evocat în *Noapte de decembrie*, în care se confruntă cele două naturi despre care vorbeam și dintre care niciuna nu e suficient de puternică pentru a triumfa pe deplin, eșuează atât în goana după ideal cât și în dorința lui de succes și de glorie. Se stinge în sărăcie și singurătate, ignorat și neînțeles, dar rămâne măreț, fiindcă știe să eșueze frumos, să se legitimize prin acest eșec și să facă din el un subiect de spectacol: „Și moare emirul sub jarul pustiei/Și focu-n odaie se stinge și el./Iar lupii tot urlă pe-ntinsul câmpiei./Și frigel se face un brici de oțel.../Dar luna cea rece, ș-acea dușmănie/De lupi care urlă, - ș-acea sărăcie/Ce-alunecă zilnic spre ultima treaptă./Sunt toate pustia din calea cea dreaptă./Ș-acea izolare, ș-acea dezolare./Sunt Meka cerească, sunt Meka cea mare.../Murit-a emirul sub jarul pustiei.” Viziunea lui Macedonski în legătură cu condiția creatorului este așadar la fel de pesimistă ca și aceea a lui Eminescu. Neputința emirului de a-și atinge idealul ține mai ales de propria sa vulnerabilitate, generată și de faptul că este nevoit să se înfrunte în permanență cu „dublul”, dar și de o anumită fragilitate existențială, de un anumit deficit de vitalitate, specific barocului finisecular (decadentismului).

...Bagdadul are toate dimensiunile unui paradis terestru, e o veritabilă „grădină a plăcerilor pământești”, unde omul comun își poate afla fericirea: nu însă și artistul fascinat de „ideal”, astfel încât orașului profan (Bagdadul) i se opune Meka, cetatea sfântă a musulmanilor și simbolul împlinirii în plan spiritual, către care converg toate eforturile artistului...

Cronica ideilor

Vestala căpiată de prea mult duh

ALICE A. BAILEY, *De la intelect la intuiție*, Arad, Editura Sens, traducere din engleză de Elie Dulcu, 2020, 240 pag.

Dincolo de rețetele privind meditația și concentrarea, volumul lui Alice Bailey e o apologie adusă intuiției mistice în dauna intelectului teoretic. Pe scurt, avem de-a face cu un fel de broșură detaliată cu tentă yoghină, în care accentul nu cade pe posturile somatice, ci pe concentrările minții. Nu să stă stai în cap contează, ci să-ți muți capul dincolo de fruntariile închisorii materiale.

Ce s-a întâmplat în filosofia Occidentului în secolul al XIX-lea a fost o abdicare: sub apăsarea unei suprasaturații de abstracții formale, gândirea conceptuală a început să-și cînte singură prohodul. Prea multă abstracție dăunează, uscînd sufletul sub ariditatea de spini a silogismelor găunoase. Așa se face că, după apogeul idealismului german, filosofia a acuzat simptome de oboseală cronică: un drum își epuizase puțințele (după Kant și Hegel cetatea dialecticii își zăvorîse porțile), iar urmașii erau siliți să caute alte unghere din care să țîșnească ambrozia spiritului. În plus, teoria împinsă spre empireul abuziv al schemelor seci provoca o nemulțumire vie, pricina stînd în neputința de a cupla doctrina la viață. Se gîndea mult și se trăia puțin, la originea frondei stînd sentimentul unei insatisfacții de ordin soteric: filosofia te educă fără să te mîntuie, de aceea poți muri tobă de carte, cu mintea vîjînd de răsuciri silogistice, dar cu sufletul ahtiat după o promisiune de izbăvire pe care acrobația conceptuală nu ți-o putea da.

Așa au apărut marii apostatați de ordin ezoteric: căpiații întru înțelepciune divină, apucați sibilnici ai lumilor transcendente. Dintre ei, Rudolf Steiner și Elena Blavatsky au făcut epocă, creînd curențe de fervoare duhovnicească, în a cărei matcă prozelitii dădeau buzna spre a intra în dialog cu spiritele universului. Toate contorsiunile de fachir cu care Hegel subjugase morișca contradicțiilor universale nu-i impresionau defel. Ei voiau plutiri angelice peste orbite de duh diafan, levitații statornice în eoni milenari, împlîntări rarissime în albiu heruvimice, adică exact ceea ce Kant caterisise definitiv din tîrîmul filosofiei, declarînd zborul sufletului prin spații transcendente drept o izbucnire pripită din partea unor diletanți euforici. Numai că „definitivul” nu e un cuvînt pentru răpiții în duh, de aceea opreliștile impuse de criticile kantiene au fost înlăturare precum așchiile unei erori efemere.

Rezultatul a fost o înflorire paradoxală: pe măsură ce științele pozitive explodau, în aceeași măsură, ca un pandant la sărăcia de spirit impusă de cauzalitățile experimentale, au izbucnit disciplinele nombriliste: practici de sorginte orientală în care neofiții străpungeau coaja aparențelor prin tehnici de concentrare, meditație, revelație și iluminare. Dacă Kant s-ar fi trezit din mormînt spre a vedea școlile ezoterice apărute ca ciupercile după ploaie, și-a fi ars singur cele trei critici. Dar bolovanul pornise și avalanșa nu mai putea fi oprită.

Din această avalanșă a făcut parte Alice A. Bailey (16 iunie 1880-15 decembrie 1949), o englezoaică repudiîndu-l pe Kant și slăvind-o cu devoțiune de castă pe Elena Blavatsky. Ce e uimitor la Alice Bailey e că pretinde că și-a scris cărțile sub imperiul unei dictări telepatice, caz în care orice încercare de a-i verifica logic ideile e sortită eșecului. Ori ești inițiat și atunci îi poți măsura doamn Bailey înălțimea afirmațiilor, ori ești neofit și atunci taci din gură. Doamna este o iluminată și cu asta basta, de aceea fără o minină afinitate cu pîlpîirile de spirit pe care le descrie, închizi cartea fără regrete, încredințat fiind că ai de-a

face cu o zăludă căreia nebunia i-a întunecat mințile.

Și totuși, ce spune Alice Bailey nu e nici incoerent și nici tras de păr. Ea descrie o tehnică a meditației pe care o întîlnești la monahii creștini, la misticii sufiști sau la asceții budiști. Dacă toate drumurile duc la Roma, atunci rețetele mistice privind întîlnirea cu Dumnezeu coincid în scop și se deosebesc prin mijloace. Gîndirea doamnei Bailey e o replică apuseană la doctrinele orientale de transfigurare în duh. Alice Bailey postulează un suflet individual, îl ridică la rangul de cîmp de energie din care creierul și mintea își trag vigoarea, apoi stipulează un canal secret prin care sufletul individual comunică cu sufletului universal. Pentru ca un astfel de canal să se deschidă e nevoie de singurătate, iubire, meditație, concentrare, urmate de ultimele două etape ale izbăvirii: revelația și iluminarea. Restul e o listă cu indicații concrete privind pașii prin care trebuie să treci ca să-ți porți sufletul din paradisi în paradisi: ce poziție a trupului să adopți, ce cuvinte să spui, cum să-ți concentrezi atenția și tot așa.

În această încheștare cu spiritele plutind în găoacea transcendentă, intelectul este o slugă proastă, fiindcă sluțește realitatea sub menghina noțiunilor. În plus filtrul conceptelor te osîndește la o perpetuă zbatere în felia aparențelor. Ești prins într-o felie a suprafețelor din care nu poți ieși. Pentru intelect, lumea de dincolo nu există, drept care a continua să faci uz de facultățile lui înseamnă să rămii un liliac atins de orbire viageră. Singurul leac împotriva cecității intelectului este apelul la intuiție, un soi de berbec cu care sufletul poate sparge porțile aparențelor materiale, spre a se îmbăia în apele mîngietoare ale edenului de dincolo. Dincolo de rețetele privind meditația și concentrarea, volumul lui Alice Bailey e o apologie adusă intuiției mistice în dauna intelectului teoretic. Pe scurt, avem de-a face cu un fel de broșură detaliată cu tentă yoghină, în care accentul nu cade pe posturile somatice, ci pe concentrările minții. Nu să stă stai în cap contează, ci să-ți muți capul dincolo de fruntariile închisorii materiale. Autoarea respinge orice practică ascetică al cărei scop stă în golirea minții de gînduri, după rețeta de viață a monahilor isihaști, ci recomandă adunarea minții în jurul unor gînduri puține, clare și luminoase. Alice Bailey este opusul unui anahoret tenebros, al cărui suflet îl caută pe Dumnezeu în abisuri întunecoase sau în găuri negre. E o ființă radioasă, optimistă pînă la euforie, un spiriduș mustind de un altruism mergînd pînă la jertfă, o vestală modernă propovăduind clasică virtute creștină a iubirii. Celelalte două virtuți cardinale nu intră în socotelile vestalei: credința e de prisos, fiindcă autoarea știe că Dumnezeu există, iar nădejdea așijderea: speranța nu au decît agnosticii care, în secret, își alină frica de moarte prin ipoteza unui spirit în care nu cred. Pentru Bailey frica de moarte e un nonsens, la fel ca nădejdea prezumțioasă într-o ipoteză incertă. Pentru Bailey nu există ipoteze, doar certitudini căpătate fie prin dicteu telepativ, fie prin meditație îndrîjtită.

Chiar dacă autoarea pretinde că și-a întocmit volumul sub dicteu telepativ venit de la un Înțelept al lumii, în paginile lui nu găsești nimic ieșit din comun. Cărți ca *De la intelect la intuiție* se scriau cu duimul în epocă, iar detaliul e surprins chiar de Alice Bailey, oarecum nemulțumită de teorentul de documente mistice care împînzise continentul la începutul secolului al XX-lea. „Un efect la meditației este potopul de scrieri așa-zis inspirate care se ivesc pretutindeni și pentru care se fac înalte revendicări. Bărbați și femei sînt foarte ocupați să scrie în mod autoamt, inspirat și profetic și dau publicului rezultatul muncii lor. Aceste scrieri se disting prin anumite trăsături uniforme. Ele sînt curios de asemănătoare: indică un spirit de suavă aspirație, nu spun nici un lucru nou, ci repetă ceea ce s-a spus de atîtea ori înainte; sînt pline de afirmații și fraze care le leagă de scrierile mistice sau de învățătura creștină; pot conține profeții asupra evenimentelor viitoare (de obicei sinistre, îngrozitoare și rareori de natură fericită); aduc mult confort cititorului și îl fac să simtă că el e un suflet mare și minunat; din fericire sînt în general inofensive. Numele lor e legiune și devin extrem de plicticoase după ce ai parcurs cîteva din manuscrise.” (p. 225) Cu excepția profețiilor, de care volumul lui Alice Bailey duce lipsă, celelalte trăsături pe care autoarea le impută mărturiilor așa-zis inspirate i se potrivesc mînușă.

Dar dacă acesta e rechizitoriul adus simulacrelor pseudo-mistice, cum putem deosebi între o mărturie autentică și una simulată? Criteriul lui Alice Bailey: „Scrierea cu adevărat inspirată va fi în întregime liberă de referințe personale; va face să se audă o notă de iubire și va fi degajată de ură și de bariere de rasă; va exprima cunoștințe clare și va aduce o notă de autoritate prin apelul la intuiție: va răspunde legii corespondențelor și își va găsi locul în tabloul lumii: peste tot va purta întipărirea Înțelepciunii Divine și va conduce rasa puțin mai departe.” (p. 227) Cu asemenea vagi însușiri e greu de separat șarlatanii de inițiați onești. Dar cum alte indicii privind depistarea traficantilor de iluzii nu ai, nu-ți rămîne decît să-i dai crezare iluminatelor născute în Anglia.

Una peste alta, bilanțul unui asemenea cărți seamănă cu un verdict tăios care nu poate da cîștig de cauză tuturor muritorilor. Dacă ce spune Alice Bailey este adevărat, atunci patru cincimi din omenire e o cohortă de popîndăi cu antenele spiritului amputate, o cohortă în fruntea căreia mășăluiesc plin de orgoliu oamenii de știință. Dar dacă ce spune englezoaica sînt brașoave rostite de o făptură care a dat în mintea copiilor, atunci religia e o fantasmagorie pe care științele o vor extirpa cît mai repede, spre a ne reda materiei celei binecuvîntate, în care nici spirit și nici mîntuire nu există. Oricum ai lua-o, situația e sumbră, afară de cazul cînd ești pe picior de afinitate cu năzbîtiile oculte al lui Alice Bailey. Dar cîți dintre noi sînt în stare de atîtea erezii?

Istorie literară

„Optzecism” peste tot

Gellu Dorian se numără printre „optzeciștii” noștri ajunși, după mai multe decenii de la debutul editorial, în stadiul autoarelor și autorilor clasicizați. Până nu de mult, acest statut îl dețineau scriitorii din generația 60, „optzeciștii” fiind încă văzuți, din perspectiva unor confrăți mai vârstnici, ca niște eterne „speranțe” ale literaturii române, autori „fără operă” sau cu cărți „ca niște lame de cuțit”. Dacă însă privim lucrurile și le cântărim cu obiectivitate trans-generaționistă, „optzeciști” precum Dorian au o operă în adevăratul sens al termenului, și chiar în mai multe genuri literare. Pe culoarul liric, autorul are chiar ritmicitate editorială: fără să țin socoteala câte volume de poezie a scos el în ultimii ani și despre câte dintre ele am scris eu cronici, pot spune cu certitudine că a scos destule. La mijloc de grafomanie versificatoare și sterilitate poetică, poetul a revenit anul trecut cu *La locul meu*: un volum elegant la propriu și la figurat, publicat la o editură ce are ambiția frumoasă de a scoate poezie românească și e condusă tot de un poet, și tot „optzecist”: Călin Vlășie.

Ceea ce atrage atenția în primul rând în noua carte este deplina stăpânire, de către autor, a mijloacelor de expresie și figurație. Dorian are, așa zicând, *know-how* poetic, evitând retorica prea manifestă, dar folosind-o subtil, construind narațiuni lirice fără să cadă în prozaism, adăugând inteligent registrului nostalgic-evocator un accent proaspăt-ironic. Deplina maturitate artistică, de mult atinsă de poeți precum cel de față, își arată roadele: poetul nu numai că are ce spune, dar o și face cu modalități ce insolitează o temă sau o reactualizare a ei. Lirica din *La locul meu* are substanță și totodată o finețe de multe ori cvasicaligrafică a desenului.

Aceasta e tot o marcă a „optzecismului” nostru poetic și nu este întâmplător că o regăsim în aproape toate poemele din cele trei secțiuni ale volumului. Dacă în modernismul „șazecist” eterogenitatea și denivelările sunt la ele acasă, unul și același volum putându-ne provoca, precum la Nichita Stănescu, reacții de admirație și respingere, în postmodernismul „optzecist” (și la Dorian, aici) un volum este construit unitar; frecvent, cărțile „optzeciștilor” se integrează într-un concept și într-o conștiință literară evoluată. Ca atare, nu

talentul trebuie să fie cuvântul-cheie aici și nu el trebuie transformat într-un operator critic. Dincolo de talent, care e doar o pre-condiție, se vede modul conștient și bine lucrat al poetului de a-și compune propria lirică, într-o succesiune de ipostaze și de tablouri existențiale, viața și literatura — scrierea ei — decurgând parcă una din alta. Dorian e un observator atent al realității și al propriilor experiențe, prețioase în măsura în care ele pot lăsa urme în poezie. Ce i se pare semnificativ, notabil, poate deveni parte a poeziei, fie că e vorba de o situație, o scenă, un episod, o stare, un personaj (de obicei feminin), un sentiment. Inclusiv Covidul pătrunde în *La locul meu* și e firesc să fie așa, întrucât „optzeciștii” nu sunt niște evazionști lirici abstrași din realitatea imediată, precum „șazeciștii”, ci niște observatori cu văzul ascuțit și auzul fin, care abia așteaptă să înregistreze și să resemnifice realul. Astfel, în *O păcăleală în zori*, se observă cum poetul face un detur prin evocarea ceaușismului securistic și ajunge la problema stringentă și spinoasă a Covidului, dar fără lamentații, cu tot intertextul bacovian. Descriind lucruri îndeajuns de terifiante pentru ca lectorul să-și pună măcar masca, Dorian încheie ironic și ludic, parcă mulțumit de faptul că are, iată, noi teme și situații poetice: „E întâi aprilie și privesc pe fereastră cum primăvara vine/ ca-n cretacic, singură și a nimănu, // nu cred că e cineva în dreptul ferestrei, ci eu/ privind de afară în casă, așa cum făceau ochii albaștri,/ fiecare lipit de câte o ureche, când/ nu era nimic de filat, când filateliile erau pline de/ timbre cu același chip, căruia-i dădeau limbi pe spate/ pentru a-l lipi în final pe zidul clădirii de la Târgoviște, // așa pare a fi anul acesta,/ bruma și ea e doar pe florile zarzărilor, deci/ nu vom mânca zarzăr, / pe halbele de bere, nu, bruma nu va pica nici la vară, / ci doar în frigiderul în care stăruie plectiseala/ ca-n televizoare anunțul de interes public, // iar sub măști cerul gurii tale tună și fulgeră:/ eu nu mai ies azi din casă, / covid e-napoi și-nainte, / stai la doi metri distanță, iubito, / și trage-ți fotoliul spre ușă, / a prins rugină și clanta, / în baie ne vom face vacanța!”. Poemul este impredictibil, ca mai toate din carte, ceea ce e încă o notă bună pentru acest autor neplectisitor. Fie că îl „îngână” pe Bacovia ori, în alte pagini, pe Eminescu sau Nichita

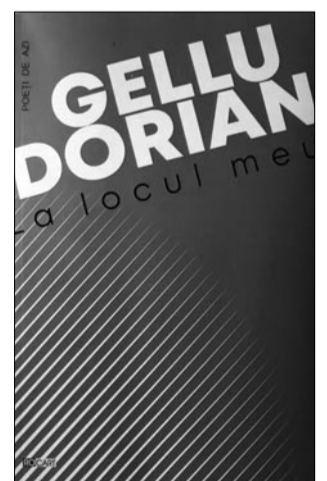
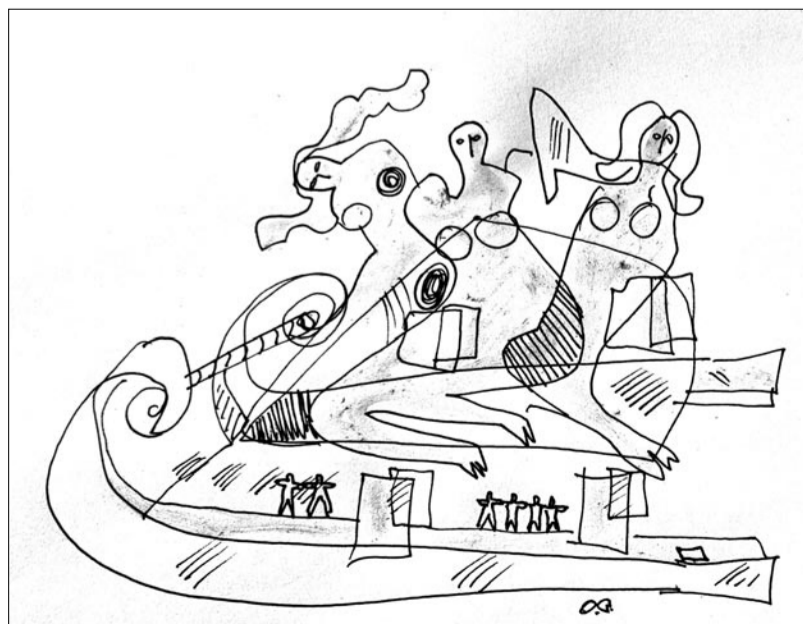
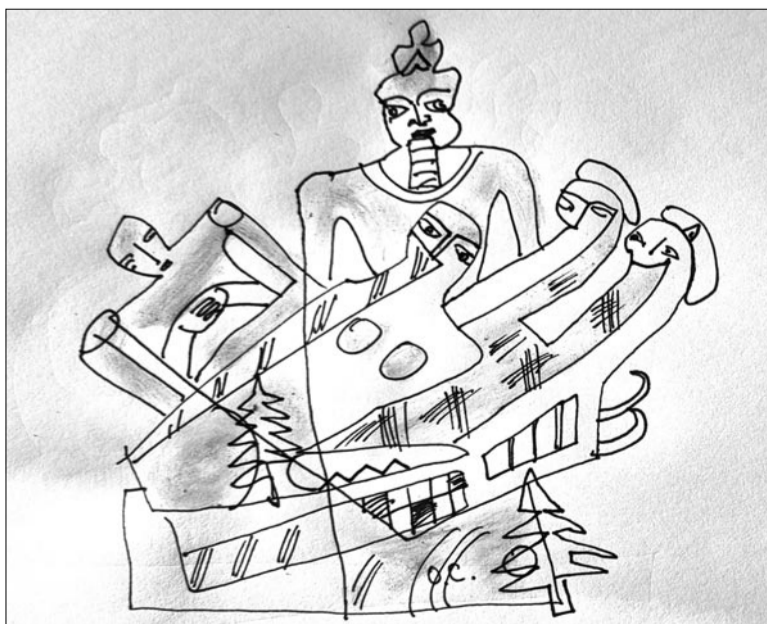
Stănescu, fie că e sarcastic cu tinerii polemiști care vorbesc cu dispreț despre generația „expiraților”, fie că poetizează pe marginea unor experiențe, eufemistic spus, stânjenitoare (să faci o poemă cu un RMN nu e chiar ce-și dorește un scriitor de la viața lui), Dorian își urmărește mizele fără să devină repetitiv și redundant ori, cazul contrar, inventiv cu orice preț. Asocierile imagistice sunt insolite atât cât e necesar, iar simbolurile sunt folosite cu prudență, spre deosebire de producția „pe stoc” a altor autori, la care fiecare vers e făcut să ne deschidă poarta către „structura de adâncime”. Chiar și când are ca subiect transcendentul, pe Dumnezeu însuși, pe Isus și pe celelalte înalte personaje, Dorian nu se lasă dominat de propriul respect religios, ci pictează, ca în *Evangelie*, un tablou viu, a doua strofă având tot o încheiere bacoviană: „Cine dă voie ca la masa noastră să stea toți, / pe unii îi știm, pe alții o să-i aflăm, / provocatori și discreți, / turnători în fond în urechi ca pâlniile: // lui Pilat i se pregătește apa, / lui Iisus, sângele, / lui Iuda, arginții, / lui Baraba, libertatea, onorurile, / Mariei, lacrimile, / Mariei Magdalena, suspinele, / celor mulți, sărăcia și credința, / Dumnezeu își așteaptă în cer Fiul risipitor de sine, / Moise, dezamăgit, își aruncă tăblițele în mare, / Petru taie cocoșul cel cântăreț, / Marcu scrie, / Ioan scrie, / Luca scrie, / Pavel le scrie corintenilor că dacă dragoste nu e nimic nu e, / și nimic nu e la masa noastră, / paharele goale, / inimile goale, / doar femeia cântă barbar într-un colț al lumii”. Urmează o strofă mai modestă, în care poetul se răfuieste cu delatorii de pe Facebook, dar apoi Dorian își revine și încheie pregnant: „stau singur la o masă și număr spinii/ de pe fruntea lui Iisus, / sângele mi se scurge pe ridurile frunții, gânduri, gânduri, / aud, / nu, nu te-a părăsit nimeni, / mâine vei sta cu mine la masă, / pământul va pluti în fața noastră, / din el vor curge franjuri murdare din vorbele lor.”

Oriunde redeschidem acest volum excelent, după ce l-am citit, vom găsi ceva de citat. Gellu Dorian e în mod evident un poet „optzecist” care-și merită locul într-o istorie a literaturii române.

Gellu Dorian, *La locul meu*, Editura Rocart, Băbana, jud. Argeș, 2022, 118 p.

Ceea ce atrage atenția în primul rând în noua carte este deplina stăpânire, de către autor, a mijloacelor de expresie și figurație. Dorian are, așa zicând, know-how poetic, evitând retorica prea manifestă, dar folosind-o subtil, construind narațiuni lirice fără să cadă în prozaism, adăugând inteligent registrului nostalgic-evocator un accent proaspăt-ironic.

Dumitru Ungureanu

CHIBIȚOTRON

Condiția umană e bolnavă?

„Un om cu mașină este, în mod evident, un om cu mașină. Un om fără mașină este, fără discuție, un om fără mașină!” Am auzit aceste fraze prin 1978, rostite sentențios de un coleg care își luase Dacie nouă, de culoare galbenă, și se fudulea venind cu ea la serviciu, ținând cu tot dinadinsul să-i facă în necaz șefului nostru, un tip aparent blajin, dar cu morbul invidiei bine ascuns în sânge. (Șeful n-avea mașină și nici nu și-a cumpărat cât ne-a fost șef.)

Amintirea s-a stărnit de curând, fără vrerea mea. Am ajuns în situația în care - ca orice ins important (sic!) al planetei pe care omenirea o distruge cu inconștientă - m-am pricopsit cu un cancer șugubăț, căruia în limbaj medical i se spune mielom multiplu. Deh, la ce se poate aștepta un autor de texte cu teme diverse? Nicidecum la un mielom simplu, banal, fără pretenții! Nefiind vreun spirit științific aplicat pe problemă, nici vreun credincios habotnic al soluțiilor mesianice de tip tradițional-naturiste, nici adept al cercetărilor secrete avangardiste, nici măcar al soluțiilor alternative (ca să respect terminologia domeniului profesional din care mi-am câștigat pâinea și pensia!), m-am lăsat în voia sistemului medical românesc, așa cum este el, fiindcă altul nu cunosc. Și încerc să coagulez în acest colț de pagină câteva impresii și experiențe, fără ambiția vreunei generalizări. Fac un efort minim la sfatul medicului specialist care mă tratează, o doamnă tânără și frumoasă ca o eroină din filmele franceze de acum 60 de ani, pe cât de învățată, pe atât de empatică.

Mulți oameni bolnavi nu vorbesc despre ceea ce-i afectează. Motivul diferă. Unora li se pare nedemn, consideră asta drept jelanie, semn de slăbiciune, motiv de dispreț din partea celor din jur. Alții cred că dacă nu te vaiți, te întărești psihic și ai o șansă suplimentară de vindecare. Unii nu sunt obișnuiți să vorbească despre sine, nu numai când suferă de ceva. Decența e o calitate. Totuși, cred eu, motivul pur și dur al opțiunii de a nu vorbi despre ce te doare, arde sau ucide este rușinea. Sigur, nu-i o rușine să fii bolnav. Totul e să nu te comporți ca un bolnav și să fii tratat ca om fără probleme de sănătate. Atitudine frumoasă și posibilă numai textele motivaționale, care au împânzit spațiul public.

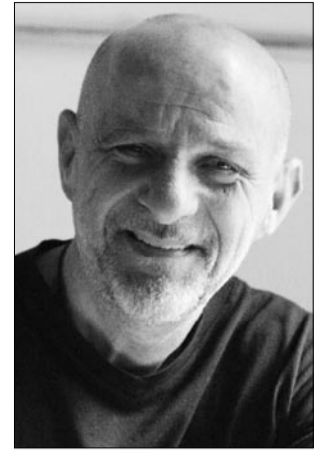
Ca să fii un bolnav „de succes” (nu râdeți, nu-i o glumă!), trebuie să ai un talent anume. Credeți că e simplu să suporti nu știu câte tratamente, injectabile sau ba? Vi se pare un fleac să fii cercetat în stomac sau pe intestinul gros cu furtunul prevăzut cu o cameră video? Aveți idee ce înseamnă să vi se facă angioplastie și să ți se monteze vreun stent la inimioară? Eu nici măcar nu citisem despre asemenea chestii și nu eram pregătit să le receptez cu interioarele delicate ale trupului meu uzat. Dacă nimeni nu-i profet în țara lui, mi se pare firesc ca nimeni să nu fie atotștiutorul corpului său, oricât ar aplica in demnul celebru „Cunoaște-te pe tine însuși!” În zilele noastre, a monopolizat domeniul expresiilor mobilizatoare alt soi de dicton: „Ai grijă de tine!” Pe mine, neglijent din fire și împrăștiat prin fapte, cuvintele astea mă omoară. N-am beneficiat de-o sănătate robustă, am suferit două-trei operații cu anestezie totală, am înghițit fel de fel de pastile, ceaiuri, alimente cu presupuse calități tămăduitoare și câte altele. Ba, într-un an, un medic cu figură de tractorist mi-a administrat 12 infiltrații medicamentoase într-un picior, de-am pornit să tremur și să spumeg, bătăind în gheara morții câteva ore, în timp ce ardeau lumânările în camera de alături, să nu plec fără lumină din lumina lumii acesteia. N-am învățat să am grijă de mine. Oare o să învăț în următoarele șase luni, cât e prevăzut tratamentul?

Când ești întins pe un pat de spital și privești flaconul din care substanțele picură în vena ta, timpul nu se oprește în loc: oscilează între extreme. Nu te deranjează nimeni din fascinanta magie a recuperării sau a regenerării energetice. Dar nimic nu e mai dureros decât să auzi pe hol oamenii sănătoși râzând, flecărind, muncind. Și oricâtă atenție primești din partea medicilor, asistentelor, infirmierelor sau a femeii de serviciu, nimic nu se lipește de tine, nu te ajută, nu te fericește. Dimpotrivă. Atunci realizezi că lumea aparține celor sănătoși, iar de acolo tu ești exclus. Eu am trăit, fără să vreau, senzația lui Gregor Samsa, eroul lui Kafka, metamorfozat în gândac și exilat într-o debara până la moarte. Mă tem să cred că oamenii sănătoși produc în sufletul celor bolnavi o durere mai mare decât durerea bolii înseși. Teama (sau dilema?) mi-a amintit spusa colegului de serviciu (care, apropo, ieșit la pensie la vârsta legală, n-a mai trăit nici o lună apoi!), pe care aș reface-o așa: „Omul sănătos este, evident, un om sănătos. Omul bolnav este, fără discuție, un om bolnav”.

Dar dacă și cel sănătos, și cel bolnav ajung la inevitabilul sfârșit, oare deontologia nu se rezumă la o nesfârșită vorbărie metafizică?

Radu Aldulescu

Un regal Haruki Murakami

Orașul și zidurile sale incerte, cel mai recent roman al lui Haruki Murakami, publicat în preajma vârstei de 75 de ani, apelează la formula narativă care îi domină scrierile. Alături de alte calități de excepție, această formulă l-a propulsat printre cei mai valoroși romancieri ai acestor vremuri. Este vorba de un realism cu deschideri ample-învăluitoare spre fantastic, susținut subtil de teorii ezoterice sau mistice, capabil de a releva straniețatea autentică a lumii în care trăim.

Fiecare pagină și întreg eșafodajul romanului poartă marca scriitorului japonez, fără a lăsa o secundă impresia că acesta s-ar repeta-manieriza. Povestea diferă radical față de cele din capodopere precum *Kafka la malul mării*, *În căutarea oii fantastice*, sau acel magistral roman de peste o mie de pagini *1Q84* care, fără vreo intenție parodică sau vreo legătură cu celebrul *1984* al lui Orwell, poate fi privit-evaluat ca o replică distopică a acestuia. În aceste romane și în altele, precum *Iubita mea Sputnik* sau *Uciderea Comandorului*, mai mult decât în *Pădurea norvegiană* sau *La sud de graniță, la vest de soare*, cititorul descoperă trape și deschideri multiple spre lumi și universuri paralele, verosimile, configurate în detaliu, inducând credința într-o realitate secundă, care tinde să se prelungească și după ieșirea din transa lecturii. Aflăm o dată în plus, de la Murakami, că viața este vis și umbră, prin care trebuie să învățăm neconținut să ne mișcăm, spre a ne dobândi rostul.

La o primă vedere, Orașul din roman, înconjurat de un zid înalt, în care se pătrunde greu și la fel de greu se iese din el, este o ficțiune (o ficțiune în ficțiune), născută din povestea de dragoste incipientă-inocentă dintre doi adolescenți. Fata de șaisprezece ani îi spune băiatului de șaptesprezece că ea, cea adevărată, există și trăiește, de fapt, în acel Oraș, iar ce vede el aici este un substituit al ei. Ca să ajungă în Oraș, la ea cea adevărată, trebuie să-și dorească din toată inima acest lucru și-i poate lua mult timp, ceea ce n-ar fi, însă, un impediment, deoarece în Oraș timpul nu există. Toate ceasurile din oraș, inclusiv cel al turnului din Piața centrală, au cadranele goale, fără limbi care să indice ora. Fata, în versiunea ei adevărată, lucrează la biblioteca Orașului, unde mai există un singur post liber pe care îl va ocupa băiatul, când va reuși să pătrundă în oraș. Un post de cititor de vise vechi, vise pe care fata, în calitatea sa de secretară, i le va aduce, în fiecare zi, din depozitul de vise al bibliotecii, care conține o cantitate de vise, practic, inepuizabilă... Ceea ce în primele pagini se configurează ca o metaforă cu tentă de basm devine, treptat, o istorie sprijinindu-se ferm pe detaliile unei realități palpabile în care adolescentul reușește să pătrundă grație dragostei și dorinței de a fi lângă versiunea adevărată a iubitei sale.

În Oraș, se poate intra printr-o poartă păzită de un cerber fără vârstă, având și el datele veșniciei încastrate în trup. Acesta le ia umbra celor intrați, spre a rămâne pe veci în Oraș, și o închide într-un soi de lagăr. Posesorul umbrei poate intra, periodic, în lagăr, ca să-și viziteze umbra, până când aceasta se vlăguiește treptat și moare. Astfel, omul fără umbră, lipsit de posibilitatea de a și-o recupera vreodată, devine prizonier al Orașului fără timp care poate sugera veșnicia morții, dar, în fapt, este un loc simplu și liniștit și complet, în felul său: acolo nu există gaze naturale, nici curent electric, ceasul nu are limbi, iar biblioteca nu găzduiește nicio carte.

În momentul când fata dispăre, fără nicio explicație, din viața lui, băiatul hotărăște să evadeze din oraș, iar pentru a reuși, trebuie să-și recupereze umbra, aflată în lagărul din proximitatea porții Orașului, și care nu mai are mult până să moară. Scoasă din lagăr, însă, alipită de posesorul ei, începe să se întremeze și-l ajută pe băiat să scape dincolo de zidurile Orașului. Acesta se întornește în realitatea în care a început povestea de dragoste din adolescență având ca deznodământ dispariția fără urmă a fetei după care el continuă să tânjească, aflat acum în postura unui ins trecut de patruzeci de ani, salariat al unei agenții de distribuție de carte.

Dragostea din adolescență, împlinită ca rezident al Orașului cu ziduri incerte, îl urmărește și îl vlăguiește în metropola japoneză unde își câștigă traiul, în agenția de carte. Simțind că nu mai rezistă, își dă demisia și se mută cu totul într-un oraș de provincie înconjurat de munți care ar putea sugera zidurile incerte ale Orașului unde a trăit alături de iubita sa, în versiunea ei adevărată. Își ia aici o slujbă la biblioteca orașului, unde sunt cărți, și nu vise vechi de citit. Nu întâmplător, ajunge director, angajat de fostul director și proprietar al clădirii bibliotecii, un domn de șaptezeci și cinci de ani, cu o vestimentație stranie: apare în oraș într-o fustă și cu picioarele strânse în stretch negru, dar toți locuitorii orașului s-au obișnuit cu el. Treptat, personajul central al romanului află că, în momentul angajării sale și al întâlnirii cu fostul director, acesta era mort de un an și jumătate și apăsarea sub forma unei fantome pe care o vedea doar el, secretara bibliotecii și încă un personaj: un adolescent autist-genialoid, care citește în incinta bibliotecii câteva cărți, zilnic, asimilând, astfel, tone de informații. El nu vorbește cu nimeni, nici cu propria familie. Personajul central află de la secretara bibliotecii că

(continuare în p. 27)

În zilele noastre, a monopolizat domeniul expresiilor mobilizatoare alt soi de dicton: „Ai grijă de tine!” Pe mine, neglijent din fire și împrăștiat prin fapte, cuvintele astea mă omoară.

polemos

Lucian Sârbu

Filosofie politică și simulacre politice

Consistentul eseu *Simulacru și război* (Ed. Litera, București, 2024, 254 de pagini) semnat de Arthur Suciuc are darul de a te pune pe gânduri în numeroase momente, dar de multe ori te face și să ridici a neîncredere din sprâncene. Scris lejer, într-un stil de filosofare continental („à la française”) care reprezintă totuși o gură de oxigen într-un peisaj filosofic românesc dominat parcă prea mult în ultimii ani, chiar în ultimele decenii, de rigorile stilului doct, sec, profesoral, de sorginte anglo-saxonă, eseu acesta nu are pretenția de a fi un manual de ceva, de a produce vreo didactică, de a te învăța ceva. De altfel, la final nici măcar nu găsim o bibliografie, deși este evident pentru oricine citește cartea că autorul se bazează masiv pe concepte preluate din filosofi și teoreticieni importanți precum Baudrillard, Fukuyama, Neil Postman și mulți, mulți alții. El își dorește mai degrabă să constate o anumită stare de lucruri și să ofere unele posibile răspunsuri și explicații, nu neapărat certe, dar cu siguranță incitante. Cea mai mare greșală este să citim această carte într-o cheie normativă. Ea trebuie citită ca o cronică filosofică a discursului politic din vremurile noastre, adică într-un registru strict descriptiv.

Nu îmi propun să fac un rezumat al cărții. În principiu, Arthur Suciuc pornește de la constatarea că întemeierile clasice ale politicului nu mai au nici un sens în lumea contemporană. A dispărut întemeierea religioasă și a dispărut și întemeierea pe „voința maselor”. Politica nu mai este despre ceva mareț, ci despre contingente, și discursul politic nu mai reprezintă nimic special, ci este o voce a unui nihilism generalizat. Așa-zisul „sfârșit al istoriei” de care vorbea Fukuyama este de fapt o împotmolire a istoriei într-o lume plină de simulacre (prin „simulacru” înțelegându-se, pe urmele lui Baudrillard, o copie căreia i s-a pierdut originalul, așadar ceva despre care nu mai știm nici ce reprezintă, nici de unde vine, nici spre ce se îndreaptă), iar capitalismul neoliberal a devenit ideologia dominantă după 1989 tocmai fiindcă este, prin însăși esența sa, o ideologie a dominației totale a nihilismului. Am putea zice că în loc să mai fie expresia a ceva „înălțător”, politica a devenit o simplă slujitoare a economicului, cam așa cum în Evul Mediu despre filosofie se zicea că e „ancilla theologiae” – slujitoare a teologiei. Iar economicul – este 100% despre publicitate și consum.

Dacă îl luăm în serios pe

Fukuyama, așadar, am conchide că trăim în plină post-istorie, o post-istorie în care America a scăpat din mâini globalizarea care a funcționat atâtea decenii în favoarea sa (după expresia autorului: „globalizarea a devenit mai puternică decât Statele Unite”, p. 133), și în care Germania, motorul economic al Uniunii Europene, a suferit un eșec major în încercarea de a impune ideea multiculturalismului la nivel european, dar și în integrarea reală a Estului Europei, care în cele din urmă a eșuat într-un război, așa cum vedem astăzi în Ucraina. Clivajul politic al vremurilor noastre e unul între conservatori și progresiști, exprimat el însuși prin clase-simulacru („cocalarii”, în rândul conservatorilor, adică „fostul proletar [comunist], varianta lui comică sau jalnică sau degradată ...ceea ce a făcut postcomunismul din el”; și „hipsterii” în rândul progresiștilor, adică tinerii sau mai puțin tinerii mereu preocupați de tendințele tehnologice, de mode și de cauzele sociale „progresiste” la modă) care nu mai sunt întemeiate pe nimic serios și nu mai pot întemeia nimic. În concluzie, „lumea aceasta nu-i o lume așezată. Ea basculează între întemeiere și contingentă, căci nu există contingentă pură și nici întemeiere definitivă.” (p. 254)

Scriitura e una fermecătoare dar, așa cum am zis, de multe ori ești lovit de neîncredere. Pentru că problemele discutate sunt atât de multe și de imense, încât oricât s-ar strădui cineva, nu le poate explica pe toate în 250 de pagini. La suprafață pare că totul se leagă și se combină într-o înșiruire logică, dar eu consider că pe alocuri avem de-a face, totuși, cu prea puțină *arheologie a faptelor*, ceea ce forțează enunțarea anumitor relații de cauzalitate strict de dragul demonstrației.

Bunăoară, una dintre ideile care traversează ca un fir roșu toată cartea e că în așa-zisa post-istorie politica a devenit slujitoare a economiei, e subordonată economicului. Ideologiile nu mai contează, nu mai pot întemeia nimic. Treaba asta o auzim mereu, dar cât e de reală și care e de fapt cauza profundă a acestei subordonări? Are la bază ceva metafizic, se sprijină cu adevărat pe o mutație profundă în conștiința umanității, pe o „transformare tehnologică a omului”, sau avem de-a face, de fapt, cu o banalitate? Toate datele indică, de fapt, că avem de-a face cu o banalitate și că nu e deloc un dat de la sine ca politica să nu poată ieși azi de sub influența economicului. Dacă privim cu atenție lucrurile observăm că teoria asta a „politicii subordonate economicului” nu se aplică și în Rusia lui Putin (unde politicul, ilustrat de „ortodoxia

(continuare în p. 24)

Povești de la marginea lumii Oameni și stafii

Scriitorii sunt, în general, gata oricând să-ți dea orice detalii despre viața lor intimă, să-ți spună lucruri dincolo de orice limită a pudorii, în schimb devin reticenți, defensivi, nervoși atunci când sunt întrebați cu ce se ocupă, cu ce trăiesc, care sunt sursele lor de venit. În această privință, cei mai mulți se dovedesc a fi la fel de opaci ca un politician, dar nu pentru că ar câștiga prea mult, ci pentru că pur și simplu vor să treacă drept scriitori și atât - o viziune așa de romantică, încât te-apucă râsul. Toți își scriu „scriitor” pe frunte, deși între 9 și 17 se ocupă cu cea mai frecventă meserie și specializare: a aștepta să treacă cele opt ore.

Citind excelenta carte a Florinei Pîrjol, *Carte de identități*, care tratează tema autobiografiei și autoficțiunii, mi-am amintit nu doar de textele mele teoretice pe această temă, cum e *Discursul autonom*, dar și de diversitatea de discursuri autoficționale, pe care le-am produs de-a lungul timpului, de la fragmente existențiale la roman și de la prezentări autobiografice („Cercul biografic al interpretării”) la poezii, tot autoficționale, pentru a nu uita nici jurnalele online, pe blog sau pe Facebook. Practic, tot ce am scris este, într-un fel sau altul, învăluit, uneori chiar provocat de biografic.

Îmi amintesc cu plăcere de jucătorul de fotbal care am fost în copilărie. Uneori eram eu însumi surprins de pasele sau golurile pe care le dădeam. Datorită fotbalului pot spune că am avut o copilărie fericită. De fapt, de atunci nu am mai ajuns niciodată la intensitatea acelei fericiri de-o clipă, nici măcar când mi-am văzut primul articol publicat în ziar sau am publicat prima carte. Dar toți prietenii mei, care - ca și mine - nu aveau în rest prea multe motive de fericire, se hrăneau cu fericirea aceea fizică pe care ți-o dăruiește sportul și mai ales sportul de echipă. Jucam fotbal ca niște ființe care voiau să uite de ceva, cum ar fi scandalul de acasă dintre părinți sau uzura unei vieți sărace. Eram împreună, alcătuiam o echipă imbatabilă (*Speranța*) pentru că știam că împreună ne facem unii pe alții fericiți și că altă opțiune nu avem. Acel banal dreptunghi de asfalt îl transformam pe loc într-un târâm miraculos, un loc al fericirii. Terenul de fotbal era utopia noastră.

Am visat că vorbeam cu Traian Băsescu în dormitorul bunicilor mei. La un moment dat, m-am dus în sufragerie ca să iau o carte în care scrisesem despre el. Voiam să i-o arăt, deși scrisesem împotriva lui. Am căutat peste tot, dar cartea nu era acolo. Apoi mi-am dat seama că mă aflam, de fapt, în anii <90 și încă nu scrisesem nimic despre Băsescu.

A fi viu înseamnă a fi un om obișnuit. Numai oamenii obișnuiți simt viața, restul o joacă sau apar ca niște stafii în visele celorlalți.

M-am gândit de mai multe ori că, în timp ce bunicul meu la 50 de ani era bătrân, tatăl meu este tânăr la 74. Aceasta nu-i o simplă evoluție a reprezentării despre bătrâni, astfel încât, eu însumi fiind înaintat în vârstă, aș avea înclinația de a-i întineri pe alții pentru a mă vedea mai tânăr pe mine însumi. Cred că, începând cu generația părinților mei (*baby boom*), oamenii au încetat să mai îmbătrânească, rămânând cel mult la vârsta de 40 de ani. Nimeni nu acceptă de atunci să aibă, psihologic, mai mult de 40 de ani. Vedem acest fenomen la vedetele de muzică pop, care se apropie deja de 80 de ani, dar au uitat să îmbătrânească. Îl vedem însă și la oamenii obișnuiți, îl văd la tatăl meu, care, oricâte beteșuguri ar avea, e tânăr la minte și în atitudine. Bătrânii, practic, nu mai există și probabil că nu vor mai exista niciodată.

Ce înseamnă de fapt să fii bătrân? Nu înseamnă să uiți, să-ți pierzi memoria, ci să nu-ți dai seama de acest lucru. A fi tânăr la 70 de ani înseamnă a jongla ironic cu faptul că ești surd de-o ureche, a integra subtil o coxartroză în comportamentul de zi cu zi. În schimb, a îmbătrâni înseamnă a te acri pentru că te dor șalele, a fi într-un acord penibil cu schimbările psihologice pe care vârsta le aduce, mai întâi, la nivelul fiziologiei. Desigur, nu e sănătos să te împotrivesți vârstei, să vrei să fii mult mai tânăr, dar nici să te închizi în casă din cauza gutei. Trebuie să mergi la plimbare chiar dacă te dor picioarele. Asta înseamnă să fii tânăr.

În privința comportamentului electoral al maselor, totul s-ar explica prin spirala tăcerii... Însă explicația e greșită. Spirala tăcerii este efectul de amuțire al celor care cred că se află în tabăra pierzătorilor. Mulți se arată descurajați și nu mai combat suficient de convingător. În final, nu se mai duc nici la vot din cauză că nu le place să se afle în tabăra pierzătorilor. Efectul e creșterea intenției de vot pentru tabăra adversă. Cu totul altceva este să nu-ți exprimi opinia pentru că te simți amenințat sau discreditat, dar să te duci la vot cu scopul de a răsturna masa. Aici nu e vorba despre spirala tăcerii, ci despre *spirala vicleniei*.

Arthur Suciuc

M-am gândit de mai multe ori că, în timp ce bunicul meu la 50 de ani era bătrân, tatăl meu este tânăr la 74. Aceasta nu-i o simplă evoluție a reprezentării despre bătrâni, astfel încât, eu însumi fiind înaintat în vârstă, aș avea înclinația de a-i întineri pe alții pentru a mă vedea mai tânăr pe mine însumi. Cred că, începând cu generația părinților mei (baby boom), oamenii au încetat să mai îmbătrânească, rămânând cel mult la vârsta de 40 de ani.

litere

Am recitat peste o sută de pagini din *Frații Karamazov* fără feroarea de altădată. Traducerea sună bine, exceptând câteva erori de terminologie bisericească. Dostoievski este uriaș în calitate de „teolog nespecialist”, expresie care îi vine ca turnată și cu care Nae Ionescu se definea pe sine.

Aș adăuga că am găsit la ultima lectură a romanului multe asemănări între Pirgu al lui Mateiu Caragiale și bătrânul Feodor Pavlovici Karamazov.

jurnal

5 octombrie

M-am bucurat să aflu că Înaltpreasfințitul Calinic al Sucevei și Rădăuților, care făcuse o formă grea de COVID, s-a vindecat în urma unui tratament propriu, la reședința eparhială.

7 octombrie

În „Magazin istoric”, o evocare, scrisă admirabil de Silvan Ionescu, a lui Corneliu Coposu, pe care arhitectul-grafician l-a desenat și despre care spune: „Avea nasul ascuțit, buzele subțiri și cu dunga mizeriei și a decepției accentuată”.

8 octombrie

S-a prăpădit, la 73 de ani, Preasfințitul Vasile Flueraș, Episcop-vicar al Mitropoliei Clujului, care în urmă cu doi ani a suferit un accident cerebral, revenindu-și apoi. Era un om de mare și autentică smerenie; o smerenie luminoasă. Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească cu dreptii!

12 octombrie

În seara aceasta l-am ascultat la TVR3 pe marele om de teatru George Banu vorbind despre cărțile sale. Spunea că îi place să abordeze un subiect și să-l trateze în felul în care o făcea Alexandru Paleologu.

13 octombrie

În urmă cu o oră am citit pe site-ul DCNews că a murit scriitorul Marcel Petrișor, la vârsta de 91 de ani, dintre care 11 petrecuți în închisorile comuniste. Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească cu dreptii!

15 octombrie

Noaptea trecută am recitat studiul introductiv la *Ecleziastul* al lui Petru Creția, cel mai inspirat traducător al celor cinci cărți din Biblie, zise și *poetice*.

16 octombrie

M-am culcat dis-de-dimineată după ce am citit pagini și pasaje din volumul lui Petru Creția *Luminile și umbrele sufletului*, studiul introductiv la *Ecleziastul* părăndu-mi-se superior. Am recitat și introducerea la *Cartea lui Iov*, pe care Petru Creția o abordează ca pe o operă literară, numind-o *Poemul lui Iov*.

18 octombrie

„Pisica va deschide fereastra, Pisica verde și proaspătă ca iarba.” (Virgil Mazilescu)

24 octombrie

Am plecat ieri-dimineată cu Leonid Dragomir și soția sa – Aurora rămânând acasă întrucât avea cursuri on-line – la Cornu, Brebu, Câmpina și Mănăstirea Țigănești, pe o vreme deosebit de frumoasă. Cu o seară înainte, primind invitația, am ezitat din cauza molimei, însă dacă nu mergeam aș fi avut ce regreta, întrucât nu fusesem niciodată la Brebu, iar pe la Mănăstirea Țigănești nu mai călcasem de 50 de ani.

După ce am ieșit din Cornu, comună mare, aspectuoasă, curată, ne-am rătăcit timp de o oră pe niște dealuri viu colorate de toamnă. Am trecut de două ori peste apa Doftanei, pe niște punți strâmte și suple, iar la Brebu m-a surprins aspectul de orașel al așezării, cu multe case interbelice și chiar mai vechi, bine întreținute. Biserica cu hramul Sfinților Arhangheli Mihail, Gavriil, Azrael și Rafail, ridicată în jurul anului 1640, împreună cu casele domnești, ca și turnul de acces în incintă, de către Matei Basarab, este foarte bine conservată. A fost refăcută de Brâncoveanu. Toate construcțiile aferente sunt în cea mai bună stare, iar o latură a parcului dă spre un lac splendid, pe ale cărui maluri s-au ridicat vile și locuințe cochete. Am rămas și noi așezați aproape o oră pe o bancă de pe marginea lacului.

Curățenie ireproșabilă am găsit și la Mănăstirea Țigănești, având hramul Maicii Domnului, unde ne-am închinat la icoane și la părțile din moaștele mai multor sfinți așezate într-o raclă împodobită cu mult bun-gust.

26 octombrie

(Sf. Mare Mucenic Dimitrie)

L-am ascultat în această seară pe părintele profesor Florin Șerbănescu la Trinitas TV vorbind 50 de minute despre Sfântul Dimitrie cel Nou, ale cărui moaște au jucat un rol decisiv în conținerea ciumei lui Caragea (1812-1813) și în curmarea unei secete cumplite din 1827, de pe vremea domnitorului Grigore Ghica. Cât privește spargerea Bisericii Mitropolitane din București și furtul moaștelor Sfântului Dimitrie cel Nou, acestea s-au petrecut într-o noapte de sâmbătă spre duminică, pe 17

Jurnal 2021

februarie 1918. Autorii furtului erau militari bulgari și au fost oprți la graniță și întorși în oraș, recuperându-se atât sfintele moaște, cât și materialul furat de la Academia Română.

28 octombrie

Astăzi după-amiază a sunat telefonul: văzând pe ecran numele părintelui profesor Radu Dorin Micu, am avut o presimțire care s-a dovedit, din nefericire, întemeiată. Murise părintele Emanuil Rus, starețul Mănăstirii Bixad din Maramureș. Nu mi-a rămas decât să spun: Dumnezeu să-l odihnească cu dreptii!

2 noiembrie

Am văzut aseară, în televizorul Trinitas, imagini comentate, preț de câteva minute, de la înmormântarea părintelui stareț Emanuil Rus, în prezența celor doi Episcopi ai Maramureșului și Sătmarului. Cadrele înfățișând mănăstirea au fost un prilej de nostalgie întrucât am stat de multe ori la Bixad și tot acolo am înregistrat volumul de convorbiri *Pentru o Ortodoxie realită*. Inițial, în 2002, am mers la Bixad pentru o zi și am rămas zece. M-a impresionat foarte puternic Tisa – am și o fotografie făcută pe malul ei – ca hotar al României.

6 noiembrie

A fost frumoasă, însorită și caldă ziua de astăzi, ce încheie o perioadă în care temperatura a atins 27 de grade în țară și 24 în București. Din nefericire, numărul celor răpuși de molimă în România a depășit pragul de 50.000.

7 noiembrie

În „România literară” de ieri, o superbă fotografie a lui Bacovia cu vioara în mână.

9 noiembrie

Am privit un strălucit documentar consacrat Mănăstirii Radu Vodă, în anul 2019, de publicistul George Grigoriu, la Realitatea TV, filmat în culorile toamnei. Impecabil starețul Nectarie Șofelea, un monah tânăr ca și încă mai tânărul protosinghel Hrisant.

Am rămas surprins auzind că Patriarhul Ecumenic Chiril Lucaris a petrecut trei ani la Radu Vodă. Din nefericire, între anii 1950-1964, mănăstirea a fost închisă, iar în clădirea Seminarului Teologic s-a instalat o școală de partid. În 1964, Patriarhul Justinian a reușit să-i evacueze pe intruși, redând cultului biserica, iar seminarului, propria-i clădire.

10 noiembrie

Făcând în această după-amiază o plimbare, m-am oprit în fața fostului Muzeu al Literaturii, clădire impecabil restaurată, vopsită într-un alb imaculat și devenită Școala Franceză. Datând din secolul al XIX-lea, imobilul acesta neoclasic aparținând familiei Krețulescu devenise în urmă cu 65-70 de ani Muzeul Româno-Rus, condus de Scarlat Callimachi, aristocratul înscris în anii 1930 în Partidul Comunist din România, zis și „Printul Roșu”, văr primar cu Alexandru Ghica, zis „Printul Verde” (era legionar), supranumit și „Printul închisorilor” datorită ireproșabilei sale purtări în aproape două decenii de detenție.

11 noiembrie

Transcriu aici celebra pericopă din prima Epistolă paulină către Corinteni, în traducerea lui Petru Creția, care mi s-a părut cea mai frumoasă dintre toate versiunile românești: „Dragostea este îndelung răbdătoare și plină de blândețe, dragostea nu pizmăiește, nu se laudă, nu se umflă de trufie, nu se poartă necuviincios, nu caută la ale sale, nu-și iese din fire și nu păstrează gândul rău, nu se bucură de greșală, ci se bucură de adevăr, îndreptățește totul și e plină de încredere, de nădejde, gata să îndure orice. Dragostea nu pierie niciodată.” (1 Cor. 13, 4-8)

16 noiembrie

Am recitat peste o sută de pagini din *Frații Karamazov* fără feroarea de altădată. Traducerea sună bine, exceptând câteva erori de terminologie bisericească. Dostoievski este uriaș în calitate de „teolog nespecialist”, expresie care îi vine ca turnată și cu care Nae Ionescu se definea pe sine.

Aș adăuga că am găsit la ultima lectură a romanului multe asemănări între Pirgu al lui Mateiu Caragiale și bătrânul Feodor Pavlovici Karamazov.

18 noiembrie

Am citit că a murit ieri, la vârsta de 91 de ani, Dorli Blaga – Dumnezeu s-o ierte! –, a cărei carte despre ilustrul său părinte m-a dezamăgit.

19 noiembrie

„Ja aminte la două gânduri și teme-te de ele. Unul îți spune: «Ești un sfânt!», iar altul: «Nu te vei mântui!». Aceste două gânduri vin de la vrăjmașul și nu e niciun adevăr în ele.” (Sfântul Silvan Athonitul)

21 noiembrie

Aurora a ieșit să se întâlnească în oraș cu două colege, eu am rămas să ascult muzică – pe când pisica dormea dusă – și să citesc din poemele lui Kavafis, lectură care a mers mult mai bine decât cea din Dostoievski.

22 noiembrie

Sfântul Apostol Pavel – arată Creția – spune despre Sara: „Credința este o încredere neclintită în lucrurile nădăjduite, o puternică încredințare în lucrurile care nu se văd.”

23 noiembrie

S-au împlinit două decenii de când am început evocările, care însumează circa 600 de pagini. Însă tot un soi de evocări indirecte sunt și cele două volume, *În lumea presei interbelice* și *O punte putredă*, care însumează aproape 200 de pagini.

25 noiembrie

Am ajuns astăzi într-un colț al intersecției străzilor Luigi Cazzavillan cu General Berthelot, oprindu-mă să privesc – impecabil renovată – clădirea cu adevărat boierească unde a funcționat din 1970, peste 20 de ani, Editura Cartea Românească, avându-l ca director-fondator pe Marin Preda, până în 1980, iar ulterior, tot vreme de un deceniu, pe George Bălăiță. Cine stăpânește astăzi clădirea aceasta cu balcoane din fier forjat și cu o „scoică” deasupra intrării nu se poate ști, întrucât nu are o firmă.

În lumina de amurg, privind spre etajul întâi, am recunoscut fereastra încăperii în care se afla biroul lui Alexandru Paleologu și în care am intrat de multe ori. La o sută de metri mai sus, în intersecția străzii General Berthelot cu Spiru Haret, se părgănește, părănd chiar părăsit, un bloc interbelic odată elegant, devenit în anii 1970 sediul Institutului Cultural Italian, la parter aflându-se biblioteca în care am intrat de multe ori pe când eram student. Astăzi, un afiș îngălbenit menționează că acolo funcționează o organizație a Partidului Național Liberal.

27 noiembrie

Trecând Dâmbovița, am intrat în Parcul Izvor, ridicat pe urmele a două cartiere spulberate de Ceaușescu, motiv pentru care l-am evitat ostentativ. Astăzi i-am trecut totuși hotarul, așezându-mă pe o bancă găsită cu greu, întrucât era aglomerație: mult tineret, dar și părinți cu copiii de mână sau în cărucioare.

Așezat pe bancă, priveam în lumina limpede a după-amiezii Catedrala în construcție, aflată foarte aproape, și, în altă direcție, așa-zisa Casă a Poporului, respingătoare arhitectonic. Însă parcul în care mă aflam, vast, cu pajiștile acoperite atât de frunze moarte, cât și de iarbă fragedă, mi s-a părut onorabil.

30 noiembrie

„Nu diavolul sau vreun spirit rău mă îndepărtează de la înfăptuire, ci acel elan spre propria-mi însingurare, pentru a căpăta deplina eliberare.” (Pavel Chihai)

„Nu Sfânta Scriptură este izvorul Bisericii, ci Sfânta Tradiție.” (Cuviosul Silvan Athonitul)

17 decembrie

Aseară a fost reparată impecabil măsuța care de câteva decenii îmi slujește de noptieră. În 1984 sau '85 a curățat-o un meșter care mi-a arătat cuiele *pătrate* folosite la îmbinarea părților, semn că numără peste 100 de ani. Această măsuță și două etajere de cărți fac parte din lucrurile cu care bunicii paterni s-au refugiat din Basarabia în vara anului 1944.

23 decembrie

A încetat din viață, la 98 de ani, istoricul Dan Berindei, urmaș de familie boierească și membru al Academiei Române. Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească! Era în raporturi amicale cu tata și a deschis suita alocuțiunilor, în decembrie 2002, când părintele meu a împlinit 75 de ani.

30 decembrie

Spre seară am făcut o plimbare plăcută pe străzi cu puțini trecători și prin Cișmigiul udat de ploii lungi, subțiri, care au împropătat și afănat aerul.

Idei și zile

Cît timp trebuie să locuiască o populație într-un anumit spațiu pentru a-l interioriza (ori, păstrînd cauzalitatea lui Blaga, adică a lui Frobenius), pentru a fi modelată de el? Un mileniu (cazul ungarilor) ori opt secole (cazul sașilor) nu ar fi de ajuns?

* **Nemții și efectele lor (ne)intenționate la noi.** Centenarul bătăliilor de la Mărăști, Mărășești și Oituz pune în scenă una din ironiile istoriei noastre: un neam devenit român prin hazard dinastic și jurămint, Regele Ferdinand, ne mînase în luptă contra nemților (și aliaților lor), după ce Regele Carol I, alt neam devenit român (Nae Ionescu, desigur, n-a putut spune și despre regi, nici măcar despre Carol al II-lea după ce nu mai erau prieteni, că erau doar *buni români*, nu români), intrase în Primul Război Mondial în tabăra contraintuitivă; după un secol, elogiul acelor victorii disperate și salvatoare, fără de care Regatul ar fi dispărut, iar România Mare ar fi părut și mai net un cadou exagerat al străinilor, a fost făcut de un sas ardelean, cu strămoși printre primii coloniști germani ai Transilvaniei, Președintele Klaus Iohannis. O ironie suplimentară a istoriei ne învață că unii nemți *au făcut istorie*, în vreme ce alții o pot cel mult comemora. Lecția – care marchează în subtext diferența între vocația primară a istoriei și datoria secundară a memoriei – e valabilă pentru toți oamenii, *fără deosebire* de etc.

6.08.2017

* **O ucronie : coexistența omului cu o specie înrudită îndeaproape.** Cum ar fi arătat istoria planetei noastre dacă supraviețuia preistoriei, fie și numai în anumite regiuni, o specie înrudită cu omul? Dar nu înrudită pe departe, ca omul cu maimuțele antropoide, ci îndeaproape. Din fauna pe care o putem cunoaște azi, pentru a da un exemplu simplu, ca lupul cu șacalul. Din seria lungă, controversată și tulburătoare a strămoșilor noștri, așa menționa diversele forme aproape, dar nu tocmai umane, inclusiv cazul-limită, *Homo erectus* (care, din cîte se știe, a descoperit focul, vîna în grup animale medii și mari, socializa rudimentar, avea un proto-limbaj, deși nu vorbea). Formele de după cazul-limită (unele speculații, care nu mă conving, inclusiv acelea că *Homo erectus* avea grijă de răniți și bolnavi, naviga, făcea artă, îl făc și mai uman), care s-au pierdut pe drumul către *Homo sapiens*, dar păreau să aibă un potențial apropiat, ne-ar menține prea aproape de paradigma rasială modernă, din care s-a născut rasismul. Cum ne-am fi întemeiat religia, morala, teologia și metafizica, unde ar fi fost discuția despre drepturile omului și ale animalului, ca să nu mai vorbesc de “bunele practici”? Iată o ucronie care ar merita scrisă. Nu simple alegorii și nici chiar distopii (inițial inteligente, treptat stereotipe și banale, previzibil depresiv-catastrofiste, lipsite de tragic ori dramatic și atunci cînd sînt suicidare), de la *Insula doctorului Moreau* și *Animal Farm* la *Planeta maimuțelor* sau *Jurassic Park*, de la *Beauty and the Beast* la celelalte transformări miraculoase ale animalului în om (astăzi hominizarea e văzută oricum ca o formă condamnată de *speciism*), nici utopii bucolice (de acelea avem prea multe, încă din Antichitate). Ci o ucronie în care cvasi-omul, aproape-omul fără iluzia (noastră) că ar fi nu-încă-omul, împarte planeta cu omul și nu poate intra în niciunul din scenariile prefabricate: reversibilitatea om-animal – (re-)animalizarea e acum preferabilă (re-)umanizării, ambivalența indecisă, simultană ori alternantă (licantropii, vampirii etc.), cu toate frământările și consecințele lor.

16.05.2018

* **Spațiu bărăganic, spațiu mioritic.** Trezind ieri în amurg prin Bărăgan, de la Buzău la Urziceni (dimineața, de la Urziceni la

Buzău, lumina era prea tare pentru a te lăsa să cugeți): Vasile Băncilă, vorbind de *spațiul bărăganic*, a adus o critică frontală conceptului de *spațiu mioritic* propus de Lucian Blaga, omul pe care-l admira enorm și căruia îi era îndatorat și recunoscător. Și-a cîștigat deci cu demnitate, curaj și respect dedicația de pe pagina de gardă a lucrării clasice a protectorului său, *Spațiul mioritic*. Dar cei doi au ratat prilejul de a discuta critic înseși teoriile determinismului sau posibilismului geomorfologic. Nu au pus întrebări fundamentale, cum ar fi: Dar ungerii și sașii din spațiul care a inspirat teoria lui Blaga, sudul Transilvaniei, nu ar trebui să aibă tot sentimentul spațiului mioritic? Dacă nu, de ce? Cît timp trebuie să locuiască o populație într-un anumit spațiu pentru a-l interioriza (ori, păstrînd cauzalitatea lui Blaga, adică a lui Frobenius), pentru a fi modelată de el? Un mileniu (cazul ungarilor) ori opt secole (cazul sașilor) nu ar fi de ajuns? Sînt oare eterne aceste ontologii etnice? Se dobîndesc? Sînt portabile? Se pot combina? Este ontologia etnică (ori, cum i-am mai spus eu, cu aluzii la Heidegger, Unamuno, Blaga/Băncilă și Vulcănescu/Noica, sentimentul cosmic al Ființei/existenței) un cerc vicios – increatul (care trebuie) creat? Pentru a ne opri la un singur exemplu, să luăm cazul lui Vasile Băncilă însuși. Tatăl lui era ardelean (mocan), eventual (în funcție de cum răspundem la unele din întrebările de mai sus) purtător/vector/rezultat al spațiului mioritic; mama lui Băncilă provenea dintr-un spațiu de tranziție (există oare ontologii etnice de tranziție? sînt ele separate de frontiere nete, fără spații liminare? există ontologii etnice liminare, fluide, *in statu nascendi*?). În orice caz, părinții lui Vasile Blaga se întîlnesc la Brăila, unde se naște fiul lor, teoreticianul spațiului bărăganic. El știa că Bărăganul fusese practic pustiu, iar locuitorii săi se așezaseră acolo recent, venind de prin alte părți. Mai recent decît se așezaseră ungerii și sașii în Transilvania. Așadar, gîndind riguros, postularea spațiului bărăganic aduce răspunsuri implicite întrebărilor privind istoricitatea ontologiilor etnice. Dar Blaga și Băncilă s-au lăsat purtați de inspirația poetică și de influența lui Frobenius (au fost și altele, dar mă rezum la cea esențială), nu au pus niciuna din aceste întrebări de la sine înțelese. Ca să nu mai vorbesc de altele. Din fericire, avem scrierile lui Panait Istrati și Ștefan Bănuțescu, în care avem răspunsurile, chiar dacă întrebările nu sînt puse (cel puțin explicit).

27.05.2018

* **A cere străinilor să ne stigmatizeze.** Dintotdeauna, românii au încercat să-și rezolve problemele interne prin intervenții străine. Istoria noastră stă mărturie. Mai rar, așa s-au atins mari obiective naționale (pace temporară și relativă autonomie internă contra tribut, cele două uniri, independența de stat etc.). Cel mai adesea, diverse persoane și facțiuni au cîștigat competiții interne, inclusiv contra celor care făceau bine țării (dar nu și contra celor care apelau la străini). Presa internațională, evident lipsită de reală putere de a influența altceva decît o opinie publică tot mai puțin cititoare în Occident, e și ea instrumentalizată de românii ambițioși. E hrănită, ca și ambasadele de la București, cancelariile străine ori instituțiile UE, cu *fake news*, delațiuni, atacuri la persoană și alte forme de manipulare. Reacțiile sau lipsa lor constituie apoi, printr-un fals proces de *feedback*, un nou motiv de atac contra adversarilor interni. Astfel, un punct de vedere intern (legat de un context specific trecut sub tăcere, reprezentat tendențios sau răstălmăcit) este prezentat publicului românesc drept

analiză a “presei internaționale” (nu se ajunge aproape niciodată la evaluarea orientării ziarului/agenției/televiziunii, a autorului unui articol/reportaj, a afirmațiilor/analizelor), adică o perspectivă externă, prin definiție competentă, justă și normativă (în ciuda tuturor dovezilor contrare). Toate acestea sînt normale, deși lipsite de etică și, printr-un previzibil efect neintenționat, lipsite de eficiență ori, de multe ori, contraproductive (inclusiv pentru – falșii – *whistleblowers*). Mai interesantă este psihologia celor care recurg la această strategie. E vorba de o variațiune pe tema urii-de-sine: nu doar acceptarea stigmatului și adoptarea sa ca principiu de autoselecție a elitelor (am scris mult despre asta în ultimii 28 de ani), ci solicitarea frenetică a stigmatului și fericirea recunoscătoare de a fi stigmatizat. Stigmatul etnic (în forma sa brută, clasică, adică occidentalistă; stigmatul pur, lipsit de critica sa implicită din naționalismul apofatic al lui Cioran, care transcende și răstoarnă stigmatul) e astfel primit ca o cuminecătură, ca singură cale de a intra cumva în Occident (ori măcar în atenția acestuia, fie și pentru o clipă, preț de o insultă deopotrivă radicală și blazată), ca demers ultim în căutarea mîntuirii, ca acces rapid, prin Apocalipsă, la Paradis. De la proclamarea României drept cea mai coruptă țară din lume s-a ajuns la caracterizarea unui guvern constituit democratic (oricît ar fi de inept și corupt) drept nou “regim ilegal și criminal” (formula fusese folosită judicios, deși bombastic, tactic și ipocrit, cu privire la regimul comunist) care-și reprimă și chiar ucide cetățenii (după 10 august, memoria victimelor de la Auschwitz a fost jignită revoltător prin trimiteri la verbul “a gaza” ori la *Zyklon B*). În consecință, unii cer vehement intervenția străină (UE, SUA, tribunale internaționale, ONU etc.). Orice *Schadenfreude*, orice capră a vecinului e abandonată. Numai pedeapsa Occidentului (în speranța că va fi selectivă și va face tot ce Opoziția și societatea civilă care o susține au fost incapabile să facă) și adîncirea în stigmat mai contează.

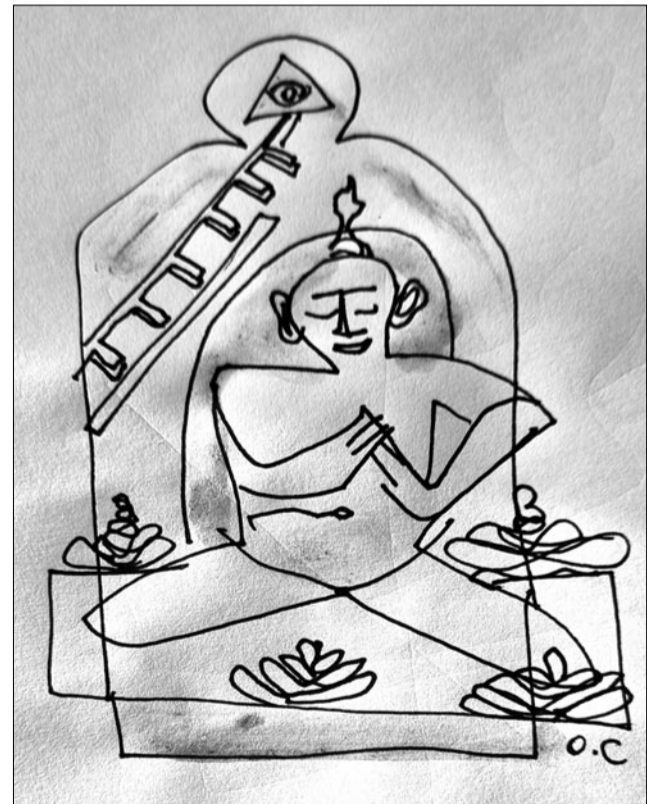
21.08.2018

* **Unelte și uneltitori.** Ca orice unealtă, Facebook, IA și altele asemenea depind în mare măsură de... *uneltitori*. Cei mai mulți utilizatori devin și ei astfel unelte (iată o variațiune radicală pe tema *servituții voluntare*, pentru a folosi formula

lui Étienne de La Boétie, prietenul lui Montaigne, găsită de acela pe la 16-18 ani), cu toate iluziile lor narcisice și exhibiționiste (și în ciuda duplicității lor de *slugi ticăloase* – altă variațiune pe tema *servituții voluntare*, mai distructivă decît obsesia criminală a caprei vecinului – nu a Țapului Ispășitor –, cu toată violența ei mimetică) că ar fi mai mult decît atît.

24.03.2024

(Extrase din manuscrisul *Idei și zile* au mai apărut în Trivium, Observator cultural și, începînd din iulie 2023, Argeș)

Ecaterina Petrescu Botoncea

Mama avea paisprezece ani, când s-au îndrăgostit unul de altul. O copilă, cu pielea fragedă, ochii catifelati și un gât lung, de domniță, umbla la școală îmbrăcată național, și își ducea puținele cărți și caiete într-o trăistuță din pânză de în, colorată în alb și negru, așa o am într-o poză, mâinile ei erau delicate, calde și foarte vrednice, spunea tata, știau să coase cămeșe cu broderie, să împletească pulovere groase de iarnă, să coacă pâine în cuptor, să gătească la ceaur mâncăruri de tot felul, doar vânatul de căprioară îl respingea.

proză

Închid umbrela. Ultimii stropi de ploaie îmi umezesc obrazii. Câteva secunde văd ca prin ceață. Orașul se repune în mișcare. Claxoanele înviorează atmosfera. De sub roțile automobiloșilor țâșnesc, eliberator, bălțile de pe carosabil, albastre de cerul cu soare. Ce bine că a trecut! A fost o revărsare torențială de lumină, apă și tunete... De aceea e frumoasă vara. Se manifestă solar și se descarcă coleric, pentru ca energiile de foc să o poată lua de la capăt.

Găsesc terasa din apropierea Televiziunii Române unde am fixat întâlnirea. Îi spune simplu, *Acasă!* Ocup o masă și aștept. Fotoliile sunt, într-adevăr, comode. Pe ecranul monitorului din dreptul barului rulează un film vechi, cu cowboy, la care nu se uită nimeni. Consult ceasul de la mână. Da, eu am ajuns mai devreme. Nu sunt fumătoare și deci nu aprind nicio țigară. Voi comanda o cafea, de fapt un capucino. Lumea trece grăbită dintr-o direcție în alta. În scurte popasuri, cineva cumpără un sandwich sau o apă minerală. Ca într-o alunecare pe ape, chipurile se schimbă, rămânând aceleași. Există o preocupare generală și mută pentru ceva, iar acel ceva este războiul, iminentă amenințare, care ține toți oamenii cu umerii aplecați și privirea în jos. Televiziunile, presa *online* abundă de știri îngrijorătoare. O vrăbiuță își face curaj și se lasă ușor pe masă alăturată. Din coșul de nuiele ciugulește câteva firimituri de pâine. Apoi zboară în grabă, ciripind vesel, pentru a întregi stolul de păsări de pe crengile aplecate.

Dar uite-o pe Mariana. Îmbujorată, grăbită, jenată de mica întârziere, sosește! Ne îmbrățișăm amical. Revederea ne face o evidentă plăcere.

- Mâncăm? întreb neliniștită.
- Hai să luăm o pizza!
- A casei?
- Perfect! De obicei, aceasta este cea mai bună!
- Și o cafea?
- Nu! Prefer un gin tonic, ușor alcoolizat...
- Deci, te-ai întors de la sora ta, din Basarabia... Vreau să îmi povestești.
- Acolo este încă bine, oamenii se comportă normal, nu lasă impresia unor tensiuni, dar perspectiva este îngrijorătoare. Eu sunt speriată. Vrând nevrând, se creează tabere rivale, refugiații ucraineni sunt o problemă prin numărul lor prea mare, totul stă mocnit, ca într-un butoi cu pulbere. Aparent, pe străzi, seninătate...

- Da, totul șade sub semnul imprevizibilului, o lume haotică, îndârjită, dezorientată în furia ei nenumită, dar aparent calmă, adică civilizată. Era bine sora ta?

- Era spre bine. Sub supraveghere și tratament.

- Tu, cum te simți? Sporovăim? Ești pregătită să îmi spui povestea ta și a părinților tăi, pe care mi-ai promis-o...? Am scris o carte despre război... și... sunt încă prinsă în dramele ei...

- Să-mi trag un pic sufletul... Ploaia m-a ținut pe loc și apoi m-a făcut să alerg...

Vrăbiuța se întoarce la masa vecină. Ciugulește, zboară, se bucură. Soarele devine tot mai aprins.

O fată frumoasă, subțirică, cu pantalonii strânși pe fesele musculoase și bombate, lucrate, probabil, în sălile de *fitness*, ne cere comanda. Zâmbetul ei lung e totuși unul absent, iar ochii par somnoroși, deși este o oră a prânzului.

- O să dureze o jumătate de oră. Avem multe comenzi la domiciliu, dar vă aducem câteva aperitive din partea casei...

- Deci, Mariana, aștept... La școală purtai în priviri ceva enigmatic, de neatins, mă gândeam eu, mă întrebam...! Erai retrasă, dar se citea în tine o taină care mă făcea să te văd mereu într-o lumină albastră... Așa îți și spuneam, *Fata Albastră*... Accentul și chipul tău aveau ceva de poveste de parcă dețineai un mit, o esență de adevăr, un miracol... Mă înșel? A existat așa ceva? Te admiram, crezând că ești îndrăgostită... Nimeni din clasă nu părea să fie. Tu te ridicai prin ceva deasupra tuturor...

Ochii Mariane se lipesc pe o floare de cactus.

Ochii Mariane

- Știi la ce interval înfloreste?
- Da, foarte rar, uneori chiar la douăzeci de ani...

- O plantă modestă, fără pretenții, acumulează în rădăcinile trunchiului ei apă și apoi se închide în ea. E greu să o atingi. Înțeapă, dar înfloreste. De obicei roz, dar aceasta este chiar albastră...

- Nu am povestit nimănui. Ție ți-am promis, pentru că ai insistat... Simțeam că sunt produsul unei sacralități pe care trebuie să o ascund și să o apar în ființa mea. Sper că mă înțelegi... Nici de scris nu am putut scrie. Am pus sigiliu. Punct. Dar în mine, în mintea mea, se perindau fragmente de poveste, se legau cuvinte, priviri, șoapte, nici eu nu trebuia să știu, dar eu înțelegeam fără să știu... Anii au trecut și azi aș vrea să mărturisesc taina unei mari iubiri. Azi, când pe părinții mei nimic nu îi mai poate tulbura, o pot împărtăși unei prietene, și, de ce nu?, lumii...!

Mariana întinde mâna spre floare... E frumoasă Mariana. De când am terminat liceul, ne vedem doar pentru a treia oară.

Părinții mei erau foarte tineri când s-au luat. Probabil că au fost suflete pereche. Întâlnesc des acest cuvânt, totuși nu am auzit pe nimeni să fi atins vârful iubirii fără să fi cunoscut și coborâșul ei. Mai degrabă o himeră în care mulți îndrăgostiți intră ca într-o capcană, pentru a se repudia apoi reciproc.

Români din Basarabia, dintr-un sat apropiat orașului Bălți, raionul Râșcani, la vreo sută de kilometri de granița cu Ucraina... Populația era una amestecată, cu mulți ucraineni, ruși, polonezi, evrei și chiar tătari, de aceea comunitățile erau foarte unite.

Mama avea paisprezece ani, când s-au îndrăgostit unul de altul. O copilă, cu pielea fragedă, ochii catifelati și un gât lung, de domniță, umbla la școală îmbrăcată național, și își ducea puținele cărți și caiete într-o trăistuță din pânză de în, colorată în alb și negru, așa o am într-o poză, mâinile ei erau delicate, calde și foarte vrednice, spunea tata, știau să coase cămeșe cu broderie, să împletească pulovere groase de iarnă, să coacă pâine în cuptor, să gătească la ceaur mâncăruri de tot felul, doar vânatul de căprioară îl respingea. Probabil pentru că își simțea inima înrudită cu cea de căprioară. Tata, nedus încă în armată, cu vreo doi ani mai mare, o urmărea de pe prispa casei alăturate. Ei se cunoșteau mai de mici, alergau împreună la joacă, ieșeau cu vitele la păscut, săreau *baba - leba*, un fel de prinselea prin copaci, dar a venit vremea să meargă la horă, și după prima îmbrățișare, tata a venit la bunicu, a cerut-o pe mama și a luat-o la el acasă... La nici cincisprezece ani, mama o năștea pe sora mea cea mare... Iar tata, la șaptesprezece ani, mergea la lucru în orașul Bălți, pentru că stepa pe care era așezat satul lor nu era îmbietor pentru muncă, iar el voia ca femeia pe care o iubea, să-i rămână o domniță neîmpovărată de griji...

Tânăra cu alură de băiat ne aduce aperitivele. Icre în bărcuțe de pâine prăjită și o țârie pe un fund de pahar de mărimea unui degetar...

Bag de seamă că sunt bine venite și că ne era chiar foame...

La scurt timp, Basarabia a fost invadată de soldați ruși. Se întâmplă în toamna lui '40. Pe unde treceau, făceau prăpăd. Casele erau golite de mâncare, iar femeile erau batjocorite, la fel cum se întâmplă și acum în Ucraina. Pe front, rușii nu trimit oameni educați, mai degrabă semisălbatici și săraci lipiți din extremul orient. În locul lor duc prizonieri din țările mai dezvoltate, pentru ridicarea populației locale.

Ai noștri fugeau, speriați, în toate direcțiile, încercând să își salveze caii și vitele trecând granița spre România. Frații tatei și bunicul din partea lui au fost prinși trecând Prutul și împușcați pe loc, iar tata, care a rămas lângă mama, dar și restul familiei, bunica și două surori ale tatei, mici, de câțiva ani, au fost pedepsiți cu deportarea în Siberia, odată cu alți mulți români basarabeni, care încercaseră să

fugă. Bunica și bunicul din partea mamei nu au arătat ostilitate, numele lor de familie avea rezonanță slave, și au ales capul plecat. Aveau copii încă mici, iar pe mama au ascuns-o în podul șurii, în clăia cu fân, împreună cu pruncul care era de alăptat, pentru a nu fi batjocorită sau deportată, alături de bărbatul ei. Timpul trecea, dar nimic nu se schimba. A stat ascunsă luni de zile. Mama plângea după tata, cu trupul anchilozat de nemișcare, anemiata și înfrigurată, iar pruncul cerea și el altfel de mâncare decât străveziul lapte. Bunica plângea la rândul ei, având mereu grijă să nu se dea cineva de gol. Apoi, fetița, de câteva luni, s-a îmbolnăvit, avea friguri, se îngălbenise, iar bunica a adus-o în casă, la căldură, și le-a spus rușilor - care patrolau mereu și cereau, ba mâncare, ba holiciță -, despre copilă, că a găsit-o aproape moartă, abandonată în zăpadă, pe câmp. Dar mama nu mai putea fi ascunsă, casa și șura urmau să fie cotrobăite cu de amănuntul, așa că, deși slăbită, cu încheieturile înțepenite, a trebuit să fugă în toiu iernii, doar cu binecuvântarea părinților ei, ceva de mâncare și câteva haine înghesuite într-o traistă de spinare. A pornit-o pe jos, fără acte, plănuiind să se dea drept poloneză, avusese prietene și colege poloneze, și rupea câteva cuvinte. De aici începe epopeea mamei, *Via Dolorosa*, o fetiță de cincisprezece ani, care se aruncă în necunoscutul dușmănos al iernii și al timpului de război, pentru a-și păstra curățenia trupului și neprihănirea iubirii pentru soțul ei...

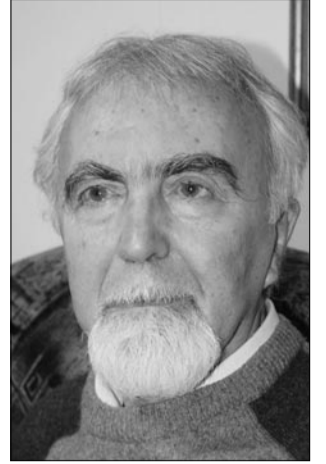
Tânăra în pantaloni strâmți ne așează în față tacămurile, apoi farfuriile cu pizza fierbinte, aromată și aburindă... Dar foamea a dispărut. Amândouă avem lacrimi în ochi. Am imaginea fugareii însingurate, călcând ușor pe zăpada imaculată a unui câmp fără sfârșit, îi aud scârțâitul de sub ghetete și crivățul amestecat cu urletul lupilor, pe unde trece ea, iernile sunt grele, gerul năprasnic... Mi-e frig...

- A mers nopți în șir, mergea continuu spre granița cu România. Orice oprire o putea costa viața. În frig trebuie să te miști. Ziua se adăpostea prin sate, odihnindu-se în spatele vreunei magazii, șuri, sau în șoproane de case părăsite. Nu intra în vorbă cu nimeni, pentru că nu știa dacă nu nimerea chiar în gura lupului. Foamea și frica nu au scrupule, iar ei îi era cel mai teamă de oameni. Dar s-a întâmplat că trupul i-a cedat și a fost găsită de o familie de români în fața casei lor, prăbușită. Era în zori și nu i-a văzut nimeni. Ea știa că doar Maica Domnului făcuse mijlocirea asta și îi era foarte recunoscătoare Proniei Cerești.

Tânăra cu ochii somnoroși ne aduce și două sticle de apă minerală. Schimbarea de cadru mă doare.

- A fost salvată. Spălată, hrănită, încălzită, cu degerăturile pansate, a prins viață. După câteva săptămâni de recuperare, dar tot ascunsă pe timp de ziua în podul casei, era la o azvârlitură de băț de granița cu România. De la fereastră, asculta bătaia clopotelor unei biserici de peste Prut. Binefăcătorii ei, țărani gospodari, cam de vârsta părinților ei, au vrut să mai facă o faptă bună și au trimis un tânăr care avea drum la Bălți, cu o scrisoare de la mama mea către părinții ei, să fie liniștiți că este în viață. Tânărul a predat scrisoarea, dar a fost prins de ruși pe când părăsea casa bunicii mele, a fost bătut cu sălbăticie până a spus ceva, dar nu tot adevărul, anume că mama copilului abandonat în zăpadă, aflase unde se află pruncul și dorea să știe dacă e bine... Despre mama, propriu-zis, nimic. A doua zi, *Binefăcătorii* mei au fost luați pe sus, dar mama apucase să fugă și în aceeași noapte a trecut granița. Pentru fapta lor, atât ei cât și tânărul, care era un nepot al lor, au fost deportați în Siberia, dar, printr-o altă minune dumnezeiască, acolo l-au cunoscut pe tata, și-au spus povestea iar tata a îngenunchat în fața lor și a plâns și a urlat ca o fiară înjunghiată de fericire și de nefericire și de recunoștință pentru Dumnezeu și pentru acești minunați oameni... A avut grijă de ei, iar după mulți ani, au revenit în țară...

Ajunsă pe pământ românesc, de acum era primăvară, colțul ierbii dăduse, iar florile și frunzele înmuguriseră, inima mamei →

...faceam asta și din cauză că în camera mea, chiar în plină zi, dar mai cu deosebire către seară, când mă eliberam de servituțile geologiei și aș fi putut să mă ocup „de-ale mele”, din cauză că aveam o singură fereastră, nu prea largă nici aceea, după tipicul ardelenesc, iar coroana rotată a dudului (devenit emblematic prin forța lucrurilor) îi răpea mare parte din deschiderea către cer, spre sursa de lumină naturală, nedecontabilă, persista o semiobscuritate neprielnică lecturii pe distanțe mari.

proză

Pasărea din zid - o rememorare din anii șaizeci

Nu cred să fi fost zi de la Dumnezeu în acea campanie '68 în care să nu mă opresc măcar o dată la malul pârâului – mai întâi și în mod obligatoriu în zori, la plecarea pe teren, după ce trăsese marea poartă ghintuită în urma mea, cu rucsacul bine cumpănit în spate, cu ciocanul în mână dreaptă, tropăind în bocancii antiderapanți, buni la toate – ca să-mi fac o idee despre starea vremii din acea zi de peregrinări în natură, dar și ca să arunc un ochi în direcția traseului pe care mi-l alesesem pe hartă; încercând să estimez ce mă așteaptă: atac afluentul din stânga pe acolo, apoi urc versantul pe acolo și voi reveni pe afluentul de dincoace... (Și, pe un anumit plan, era ca și cum deja m-aș fi întors acasă - obosit, mulțumit, cu conștiința împăcată: mi-am făcut datoria cu credință! Mi-am ciștigat pâinea în sudoarea frunții... În rest, lăsam totul pentru după amiază, când voi ieși cu o carte pe bancă; mă întrerupeam din lectură ca să-mi odihnesc ochii și între timp făceam preumblări în susul și-n jocul pârâului, privind dincolo, peste apă și mai departe, atras magnetic de tipsia Depresiunii, de peisajul montan care o încoronează. Iar ca să spun tot adevărul: în zilele de duminică sau de sârbătoare sau de ploaie, când nu ieșeam pe teren, îmi făceam veacul pe banca de la malul Roșiei – la aer, la lumină – și ca să văd oameni trecând cu treburile lor.

Simt nevoia să adaug că făceam asta și din cauză că în camera mea, chiar în plină zi, dar mai cu deosebire către seară, când mă eliberam de servituțile geologiei și aș fi putut să mă ocup „de-ale mele”, din cauză că aveam o singură fereastră, nu prea largă nici aceea, după tipicul ardelenesc, iar coroana rotată a dudului (devenit emblematic prin forța lucrurilor) îi răpea mare parte din deschiderea către cer, spre sursa de lumină naturală, nedecontabilă, persista o semiobscuritate neprielnică lecturii pe distanțe mari. Nu mai amintesc de ochii mei, mereu în suferință, de când mă știu și probabil pentru totdeauna... Foloseam momentele de maximă lumină în cameră pentru a lucra la hartă și la carnetul de teren. Apoi afară, la aer!

Căci în ce privește scrisul „pentru mine” (un eufemism, scuzați...) locul, împrejurările, timpul nu au fost niciodată o problemă. Am scris oricând, pe orice petec de hârtie sau pe cartoane îndoite, dar am făcut notări chiar pe întunericul cel mai compact. Și ca să nu plutim din nou în vag, o secțiune din primul meu volum de proze scurte se numește chiar așa: „Povestiri scrise la lanternă”. Desigur, asta vrând să spună ceva și despre tematica prozelor respective. Pe vremea debutului meu, cunoscându-l în redacția „Ateneu” pe poetul Ioanid Romanescu, atunci debutat în colecția ce avea să devină faimoasă „Luceafărul”, - unde toți visam să fim cât mai grabnic publicați/și automat consacrați, fiind noi în drum spre tipografie, unde l-am însoțit ca să mai schimbăm o vorbă ca între doi oameni de nădejde, dar poate și ca să văd în spalt poeziile ce aveau să-mi apară în numărul următor al revistei, amândoi însuflețiți de vârstă și de utopia poeziei ca destin – dau amănuntul că I.R. funcționa în redacția „Ateneu” pe post de corector -, poetul băcăuan, dar de fapt ieșean, mi-a spus la un moment dat, cu amuzament: Îmi vin idei noaptea, unele îmi vin chiar în vis – și ca să nu le uit, le notez pe peretele din dreapta mea. Despre creion sau pix nu mi-a

dat amănunte, dar îmi închipuim că le ține la îndemână, pe noptieră sau pe lada de la capul patului. Să fi fost și o metaforă aici?, mă întrebam, incitat... Nu m-aș mira defel, fiind vorba despre poezi. Nu i-am cerut amănunte, însă pentru mine am preferat să cred că nu scria direct pe varul peretelui (cum cu bravadă lăsa să se înțeleagă), ci poate lipise acolo un mare carton, un panou în dreptul locului cu pricina. (La rigoare, vreunul dintre cartoanele care nu aveau cum să lipsească din casa lor, căci aflasem că este căsătorit cu tână pictoriță Liana Cupșa, pe care o vedeam cu grafică prin revistele literare. Sigur, aș fi fost tentat să văd cu ochii mei acel perete scrijelat pe întuneric, sub imperativul inspirației – și ce anume își notase poetul, orbește -, însă am preferat să iau totul ca atare, la modul abstract; în rest, îl priveam cu nedismulată admirație pe poetul cu volum publicat, mai ales că mi-l și dăruise cu autograf... („Lui Ion Lazu cu încredere în viitorul poeziei lui. Ioanid Romanescu”).

Alesesem încă de la București comuna Pocola ca sediu al campaniei mele, printr-o atentă cercetare a hărților: să fie plasat în zona centrală a perimetrului meu, cu drumuri și legături – iar o dată ajuns la fața locului, cum s-a văzut, Alde Birta m-au ales ei pe mine. Fără să știu și să bănuim măcar o clipă, nici eu, - și ei cu atât mai puțin! că aveam să devin cronicarul de taină al acelor locuri. (Iar ca sugestie generală, privind pe hartă conturul localității, organizat în cruce, de-a lungul șoselei Beiuș-Oradea și al pârâului Roșia, așezarea îmi sugera o sperietoate puțin înclinată, de parcă un căpcăun discreționar (cum altfel!), cu gândul numai la marile distrugerii ce urma să le facă (Istoria, cine altcineva?!), se împiedicase, neatent, furios, de parul sperietorii. Parul înclinat fiind pârâul Roșia, iar brațele sperietorii fiind șirurile de case adunate de-a lungul șoselei, în sus și în jos de marele pod rutier. Mi-am augmentat în timp această primă imagine impresionistă, văzând apoi satul Pocola ca o pară atârând în ram, sau de ce nu?, ca o inimă sau ca un ghem uman.

Se pune totuși întrebarea de bun simț: ce ar putea să încoprească, să spună (fără să bată propriu-zis câmpii, cu un tupeu care azi nu mai pune pe gânduri), ce mărturie ar putea să depună un om de aiurea, un străin de locurile respective – și care n-a mai revenit niciodată pe acele meleaguri, cu noi îndatoriri profesionale sau dintr-un capriciu sentimental – ce datalii ar putea să aducă acest venetic despre o vară petrecută la Pocola acum patru decenii și mai bine, acum cinci decenii? Și pe cine ar mai interesa cu adevărat spusele sale, până la urma urmelor? Dar, pe de altă parte, nu este asta pentru scriitor o teribilă provocare, la limită?

Mergând ore și ore, mereu singur, neînsoțit, de-a lungul văilor, peste dealuri, prin mari păduri, foarte atent la tot ce se derula înaintea ochilor mei, eram sensibilizat la gândul că, la rândul-i, Natura atotcuprinzătoare, suficientă sieși, mă ignoră cu superbie. Nu lăsam nici o urmă - o trecere ca-și-virtuală, fantomatică, fără consecințe. Prea rar aveam de înfruntat „fluviul limpedelui vânt” sau alteori înaintam prin iarbă, sub ropotul ploii dulci, de vară. De aici impresia că înaintez printr-un „fraged fierăstrău”..., delicat și permisiv.

→ sălta de frumusețea livezilor, dar tot inima nu se vindecase de neîncredere. Auzise de la Binefăcătorii ei de cazul unor fugari care s-au predat la poliția română pentru obținerea de acte și adăpost, dar în loc să fie tratați ca niște frați, au fost predați grănicerilor ruși, și, cu siguranță, dacă nu au fost împușcați sau omorâți în bătaie, au sfârșit și ei în Siberia.

Mama! O fiică, o soție și o mamă de cincizeci de ani, o copilă intrată timpuriu în viață, era totodată ființa Pământului și a lui Dumnezeu. Știa să adulmece pericolul, să-l ocolească fără înfruntare, să fie prudentă și răbdătoare și să creadă în dreptatea divină, adică în esența adevărului... Iubirea ei era curată și trebuia să învingă...

Vrăbiuța s-a așezat, de data asta la masa noastră, dar nu ca să ciugulească ceva, ci să asculte...

O priveam pe Mariana, martoră la toată emoția ei, vocea îi tremura iar ochii îi zâmbeau triști și umezi, dar purtători ai unei lumini din altă lume... Era Mariana din copilăria mea, mereu luată pe gânduri... frumoasă! frumusețea aceea pe care o emană cei care vorbesc nu pentru oameni ci răspunzând unor ecouri ale spiritului...

- Alți mulți kilometri străbătuți în fiecare noapte, pe drumuri de țară ocolite, dar măcar avea ce mânca: brânzușe, ghiocci, păpădii, frunze acrișoare, muguri, oferite cu multă grație, ei, de către o întreagă natură... Nu a urcat în niciun tren, în nicio mașină, tractor, căruță. A fost o căprioară înfrățită de bună voie cu pământul, în trei anotimpuri. S-a oprit din drum la Buzău, era deja vară, pentru că aicea putea găsi un ajutor sigur. Binefăcătorii îi dăduseră pe un bilețel adresa și numele unui văr, muncitor ceferist, de fapt impiegat de mișcare, de origine basarabean, om cunoscut, de o mare încredere. A ajuns în dreptul lui, o umbră, un schelet, numai ochi și lumină. A fost internată în spital, tratată pentru răni, beșici și păduchi, dar mai ales pentru malnutriție, timp în care i s-au întocmit acte noi și i-a fost găsit un loc de muncă, la întreținerea vagoanelor în stația de la Râmnicu Sărat. I-a fost repartizată și o cameră, întâi într-un subsol de magazin, apoi într-un demisol de casă particulară, unde putea câștiga un ban în plus la curățenie. Nu își pierduse frumusețea, era încă atât de tânără, nu căuta compania niciunui bărbat, rămânea fidelă soțului ei și visa la ziua când se va putea întoarce acasă, la fetița ei. După serviciu, cutreiera parcurile, străzile ordonate pe lung ale micuțului oraș, apoi a îndrăznit și a intrat într-o bibliotecă, a găsit cărți care îi aduceau aminte de satul ei, Creangă, Sadoveanu, de dragostea lui Eminescu, și tot dorul ei i se răcoarea sau răbufnea dulce dureros, din paginile citite. Și anii treceau, ea privind la peronul cu lume și visând la ziua când un tren o va duce spre satul ei, pe timp de pace, fără ruși, fără amenințări cu Siberia.

Ahhh, sufletul cu simte, iar premoniția cum trezește așteptarea... Într-o zi, care părea aidoma altor zile, doar că soarele strălucise altfel pe cer, pe când privea gânditoare la trenul care sosește în stație, ce-i văd ochii, nu poate crede... Iosub al ei, în carne și oase, coboară treptele vagonului... Iar ochii lui, la fel de mari și de luminoși ca ai ei, nu se opresc pe alt chip decât direct pe ai ei... Glasul lui s-a înclăștat în cuvântul „Maria”...

Dar te las să înțelegi ce a urmat După cum vezi, eu am nevoie de batistă.

De la Binefăcătorii ei aflase unde va ajunge în România, iar de la autoritățile ruse din Siberia primise aprobarea să lucreze în minerit, în România, la încărcarea unor vagoane care pleacă spre URSS...

Aveau amândoi acte schimbate, așa că s-au prezentat la starea civilă și și-au făcut acte noi de căsătorie. După mulți ani și după multe domiciliu și locuri de muncă schimbate, au ajuns și la Cluj, unde, nemaifiind foarte tineri, m-au avut pe mine, ca o nouă minune și mare bucurie, căci sora mea, care avea deja douăzeci de ani, a fost înfiată de bunica, drept *copil găsit* și a rămas în Basarabia. Ne-am reintregit familia după 1990, bunica era în putere și s-a putut bucura, iar pe sora mea o vizitez din când în când... De o fi pace, ne-om mai vedea...

Îi dau cartea mea *De dincolo de dimineți*, despre dramele războiului din Ucraina, văzute și îmbrăcate în haină lirică, de o femeia povestitor, medic din România.

Pizza a rămas neatinsă, la discreția vrăbiilor care s-au înmulțit...

Filmul cu cowboy este întrerupt pentru imagini din dronă cu bombardarea Odesei.

Ne-am îmbrățișat cu căldură, multă emoție și dragoste, promițându-ne că ne vom mai suna să ne întâlnim. Dacă va fi Pace!

Radu Ulmeanu

***

Lumina
sfâșie perdeaua
la începutul de zi

***

Potăile latră
la fiecare zgomot de pași
când se scrie istoria

***

Bântuit
de cântec

***

Formidabil
necrologul amurgului

***

Când voi muri
va ninge liniștea

***

Tăcerea cântă

***

Meciul zilei
cu noaptea

***

Nu există învingător
fără învins

***

Pacea,
sărbătoarea unui triumf

***

Lacrimile tăcerii

***

Nu știu când și unde
voi trece prin galaxie
încet
ca o stea rătăcită din cuib

***

Inima
criptă de ceară
încercată
la flacăra dragostei

***

Tradiții vulgare
la poarta ferecată
a morții

***

Măinile noastre
pe lângă corp
ca lumânările stinse

***

Pe tronul amurgului
soarele arde mocnit

***

Iubito,
cât de adânc
clipocesc
apele nopții

***

Beția amurgului
în flăcările iubirii

***

Soarele apune
în strană
universul dă din aripi
încet

***

O floare
îngână lumina

***

Poetul,
bastard
pe tronul unei vieți de legendă

***

Poezia
din tăcerea
necunoscutului

***

Un pictor
cu șevaletul cântând

***

Câți nori
pe cerul unei frunți

***

Clopoțelul strident
taie felii de tăcere

***

Praștia nopții
aruncă scânteii
pe cer

***

cine ești tu
care îmi scurmi sufletul?

***

Vorbește tăcerea.
Cuvintele tac.

***

Mă doare splina
amurgului

***

Copil
învățam la școală
părțile de vorbire.
Acum învăț
părțile tăcerii.

***

Traduceți din limba privighetorii
tainele universului.

***

Tăcerea supremă –
globul lunar
fâlfâind printe nori

***

Mă dor oasele
strămoșilor

***

Câte note tăcute
în partitură!

Alexandru Mărchidan

Poveste despre rai

ceea ce îți scriu
este o simplă poveste despre
rai

în amintirea mea
el începe uneori demult
alteori parcă de numai
două-trei zile
raii așa cum îl știu începe
neapărat iarna
și este undeva într-o câmpie
întinsă cât viața fără de
moarte

acolo ninge mereu
și lumea este făcută
ca orice lucru să pară o
bijuterie
iarna copilăriei cu drumul
prin nămeți
cu o plimbare pe lacul
înghețat
și cu multe căzături
îți voi aminti câteva frânturi
din rai

de unde timpul
nu se măsoară
și după-amiezile înseamnă o
bătăie cu bulgări
ceasuri întregi pe sanie
coborâșuri de-a dura de pe
dealul de zăpadă
oameni reci zidiți cu mâinile
goale

asupra cărora deși am suflat
duh de viață
nici unul nu s-a mișcat
mâini înghețate obraji gata
să plesnească
în rai nu se stă deloc
se spun tot timpul povești
se curăță porumb în camera
încălzită

de bunici cu aure de sfinți
se adună zăpada din curte și
de peste tot
se merge la moară cu sania
se sparge lemnul ca-ntr-un
ritual străvechi
în rai totul este o bijuterie
și fumul de pe hornuri
și copacii albi ca niște

bătrâni
opriți să-și amintească de ce
au plecat de-acasă
și negrul tăciunilor și
lumina
pământul
ticăitul unui ceas nevăzut
liniștea icoanelor
zidurile cetății de apă
e cumva în dans nevăzut
în serile cu lumina lor
dumnezeiască

în nopțile cu miros de
busuioc uscat
o iarnă continuă
afumată de nucile înfipite la
un capăt de sârmă
și scoase cădelnițând din
plită

iarnă aromată cu miros de
mere coapte
și mereu în sărbătoare
unde visele se construiesc cu
mâna
și pentru cea mai frumoasă
stea

pentru cel mai împodobit
plugușor
se face un rai în rai
de la alegerea lemnului
până la ziua de colindat
cu tot gerul în spate
și-n ghete.
raii așa cum îl știu

începe neapărat iarna
și este undeva într-o câmpie
peste care Dumnezeu
a cernut o mână de liniște.

Iarna din care n-ai plecat

ninge patriarhal
că n-aș vrea decât să mă uit
cum m-acoperă Dumnezeu
în orașul cu vise de zăpadă
cad fulgi dintr-o moară cât
lumea
se scutură timpul pe noi
mâna ta rece ca prospețimea
unui colind
îmi șterge crivățul de pe
frunte
și-ar putea să mai ningă
o mie de ani
îmi stai în față floare de
iarnă
să-ți arăt de vrei poezia
ce cade de-o oră pe noi.

În iarnă, bunicul

am cunoscut odată un om
întreg
avea și el ca orice om
armură de gânduri și
răspântii
era întreg pentru că nu-i
lipsea durerea
(uneori rătăcirea uneori
căderea)
de multe ori se întorcea
nedumerit
de la fântână
sau dimineața îl găsea-
nserat
păsările îi simțeau atunci
adâncirea
și țineau la marginea hăului
cuvinte ce l-ar fi destrămat

iarnă de iarnă, însă,
cum bine îl vedeam și eu,
găsindu-și în colind lumina,
ne întregea pe toți
cu Dumnezeu.

Iarnă

suntem boabe de grâu
visând în amorțirea iernii
la pâinea ce vom fi.

Nu este o poveste

A fost odată ca niciodată
Un Copil
Care ne-a învățat să
devenim
Viață fără de moarte.

**Copil
învățam la
școală
părțile de
vorbire.
Acum învăț
părțile tăcerii.**

**Traduceți din
limba
privighetorii
tainele
universului.**
(R.U.)

**suntem boabe
de grâu
visând în
amorțirea
iernii
la pâinea ce
vom fi.**

**A fost odată
ca niciodată
Un Copil
Care ne-a
învățat să
devenim
Viață fără de
moarte.**
(A.M.)

Mihai Eminescu - 175. Ziua Culturii Naționale

Daniel Corbu

EXPLOATAREA POLITICĂ A MITULUI EMINESCU

Orice poet român apărut în ultima sută de ani în România și-a dorit, își dorește, dacă e-n viață, fățiș sau discret, un loc în apropierea lui Eminescu. Bătălia pentru locul doi, cum ne place s-o numim, a început odată cu mitizarea lui Eminescu, după momentul îmbolnăvirii poetului și apariția volumului de *Poesii* (1883), adică din vremea lui Macedonski, poet și el de primă mărime, pus la colț din cauza cunoscutei epigrame și ținut așa de către profesorii cu memorie.

Mitul Eminescu a crescut în timp, manuscrisele din cele două lăzi purtate în spate prin toată Europa de prietenul Chibici, predate în 1902 de Maiorescu Academiei Române (gestul acestuia din urmă, fiindcă veni vorba, a fost unul compensatoriu, de iertare de păcat pentru sacrificarea „periculosului” jurnalist Eminescu) au devenit cărți, misteriosul laborator eminescian dezvăluindu-se fragment cu fragment, au augmentat mitul. A existat și o culme, dacă se poate spune astfel, a mitizării, atunci când filosoful Constantin Noica l-a numit pe Eminescu „omul deplin al culturii românești”. În perioada interbelică ierarhizările literare consumau multă pasiune. Așa s-a făcut că prin anii '30, după publicarea *Cuvintelor potrivite*, bătălia pentru locul doi a fost câștigată de Arghezi. Pe urmă de Blaga, Ion Barbu, Bacovia, posteminescieni care adăugau experiențe lirice originale moderne.

Pe acest mit s-au sprijinit atâția intelectuali români, ca să nu mai vorbim de luarea sa în folosință de către politicieni, care au știut să-i exploateze din plin toate părghiile. De el s-au folosit și „bulbucății ochi de broască” și comuniștii, care, timp de vreo treizeci de ani, și-au făcut sloganuri din *Împărat și proletar* și *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie*. Chiar și dictatorul N. Ceaușescu cita în ultimele sale discursuri, pentru a-și arăta dizidența față de ruși, fragmente din poezia *Doina* de Eminescu. În sfârșit, exploatarea politică a mitului Eminescu e o temă amplă și de notabil interes.

* * *

Ce mai poate fi spus astăzi nou despre Eminescu și opera sa? Pe distanța a 135 de ani, câți s-au împlinit nu de mult de la trecerea sa în eternitate s-au scris mii de studii și cărți, atât de către exegeți români, cât și străini. Cercetătorii au adus repede la cunoștința publicului, după 1902, manuscrisele postume din cele două lăzi predate la Academie, nemulțumindu-se cu doar nouăzeci de poezii publicate în timpul vieții sau cu ediția Maiorescu. Astfel, de la încercările din „Familia” până la „Luceafărul”, „Oda în metru antic” suntem fascinați de amploarea și adâncirea concepției filosofice și a viziunii poetice. *Etern și efemer, real și mister, astral și teluric, derizoriu și ideal* sunt coordonatele pe care se sprijină universul eminescian, un univers cercetat nu numai de criticii literari români, ci și de mulți străini. În poezie, Eminescu se lăsa cuprins de „adâncă sete a formelor perfecte”. Iată în acest sens un fragment postum din *Egipetul*: „*Turma visurilor mele eu le pasc ca oi de aur./ Când a nopții întuneric - înstelând regele maur -/ Lasă norii lui molateci înfoiați în pat ceresc./ Iară luna argintie, ca un palid dulce soare./ Vrăji aduce peste lume printr-a stelilor ninsoare./ Când în straturi luminoase basmele copile cresc./ Mergi tu, luntre-a vieții mele, pe-a visării luci valuri./ Până unde-n ape sfinte se ridică mândre maluri./ Cu dumbrăvi de laur verde și cu lunci de chiparos./ Unde-n ramurile negre o cântare-n veci suspină/ Unde sfinții se preâmbă în lungi haine de lumină./ Unde-i moartea cu-aripi negre și cu chipul ei frumos.*”

Spectacolul cosmic al poeziei eminesciene, fără îndoială inimitabil, aduce în prim plan o

supraconștiință a lumii, dezlegătoare de mister. Nașterea lumilor primordiale din acel punct în mișcare „mult mai slab ca boaba spumii” devine la Eminescu actul solemn, misterios și grav al creațiunii. Golul dintâi, odihna, genunea sunt înlocuite de negura cosmică, de dorul de-a fi: „*La-nceput pe când ființă nu era, nici neființă./ Pe când totul era lipsă de viață și voință./ Când nu s-ascundea nimica, deși tot era ascuns./ Când pătruns de sine însuși odihnea cel nepătruns./ Fu prăpastie? Genune? Fu noian întins de apă?/ N-a fost lume pricepută și nici minte s-o priceapă./ Căci era un întuneric ca o mare făr-o rază./ Dar nici de văzut nu fuse și nici ochiu care s-o vază./ Umbra celor nefăcute nu-ncepuse-a se desface./ Și în sine împăcată stăpâna eterna pace!...*” (Scrisoarea I).

Eminescu oferă textului liric nimb metafizic. Mai mult, afirmăm fără teama de a greși că **dimensiunea metafizică a fost impusă în literatura română de Eminescu**. Semnul mitologic și vizionar dau înălțime de neatins poeziei sale. De n-ar fi să numim decât „Luceafărul” ca poem reprezentativ și ar fi de ajuns. Alegoria geniului din „Luceafărul”, chiar dacă poartă amprenta unui înalt scepticism, precizat de atâția comentatori a fi de sorginte schopenhaueriană, place nu doar pentru perfecțiunea formală, ci și pentru voluptatea rece a eternității, cu totul și cu totul captivantă.

Înrăuirile venite dinspre cultura indiană, buddhism în speță, au fost benefice, oferind profunzime textelor. Preocupările pentru solidele culturi antice datează din tinerețe la Eminescu. Să ne-amintim că în 1868, pe când mergea cu trupa teatrală a lui Iorgu Caragiale, întâlnindu-se cu I.L. Caragiale, Eminescu i-a vorbit despre daci, despre India antică, Nirvana și gândul de a se retrage în India. *Rugăciunea unui dac*, amplul poem *Mureșanu*, sunt marcate de filozofia veche indiană, ca să nu mai vorbim de *Scrisori*, de *Kamadeva* și de *Glossa*, cea mai budistă poezie eminesciană. E de ajuns să citești și rețetești tulburătorul poem *Oda (în metru antic)*, pentru a-ți da seama că Eminescu știa bine că asta e calea: *mistiurea prin vis, topirea în flăcările propriului rug* și totuși cere unei instanțe de ne-nțeleș: „*pe mine Mie redă-mă!*” Trei verbe de mare forță în primul vers. Evocă și invocă. Dar pe ce ritm și în ce limbaj! Hotărât lucru, *Oda* este zeitatea poeziei românești.

Eminescu a modificat total sensibilitatea națională, i-a oferit o metafizică ce-l personalizează. El a adăugat structurii folclorice românești (pe care-o cunoștea ca nimeni altul, dovadă stau sutele de pagini culese din teren) rafinamentul unei înalte culturi. Și nu greșea Vladimir Streinu când spunea, pe la jumătatea secolului trecut, că opera lui Eminescu este „actul de identitate universală al neamului nostru”. De aceea, așezarea sa în Panteonul marilor spirite care reprezintă spiritual popoare, Dante, Goethe, Schelley, Poe, nu e întâmplătoare. Eminescu vine să aducă spiritul românesc la înălțimea celui european prin învățământ, cultură, moralitate, rigoare a ideilor. Născut nu numai cu geniu artistic, dar și cu corpuștii universalității în sânge, Eminescu a visat la acel *homo universalis* închipuit de latini și de vechii greci. Vizionar și profet, având drept bază forța limbii române și profunzimea gândirii arhaice (populare și culte), Eminescu ne-a dat identitate și ne-a fixat un destin. De aceea, nu credem că greșim atunci când îl considerăm pe Eminescu a doua mare personalitate a acestor locuri, după Zamolxe.

Imaginea lui Eminescu a fost fixată de Maiorescu care, cum spunea și I. Negoitescu în *Poezia lui Mihai Eminescu*, a definitivat

profilul neptunic: „Imaginea lui Eminescu, așa cum străbate ea prin veac, a fost, de la început și cu o mare intuiție critică, fixată de Maiorescu. Dacă tirania primei ediții a poeziilor lui Eminescu apasă ca o lespede nedreaptă peste fața ascunsă a marelui romantic și dacă ochiul poetului-vizionar a fost obturat de ponderea academică a criticului (dovadă stă și strofa, din cele excluse, ale *Luceafărului* corectat de Maiorescu: *Vrei să dau glas acelei guri/ Ca după-a ei cântare/ Să se ia munții cu păduri/ Și insulele-n mare?* - viziune cosmorfică, de o grandoare și de o substanțialitate poetică restituite prin analizele tărâmului plutonic eminescian), nu e mai puțin adevărat că patronul *Convorbirilor* a definitivat profilul neptunic al lui Eminescu, cu un condei de a cărui pregnantă e greu să te liberezi.”

Eminescu nu este numai o mare carte a literaturii noastre, dar și un mit care crește pe măsură ce se înaintează în timp. El este chiar mitul poeziei. Mitul Eminescu a crescut în timp. Manuscrisele din cele două lăzi au devenit cărți, misteriosul laborator eminescian dezvăluindu-se fragment cu fragment, au augmentat mitul.

Dar cum în toate există virusul care degradează, procesul demitizării lui Eminescu a început încă din timpul vieții și continuă și astăzi în condițiile postmodernității demitizatoare, dar fără șanse. Acum, când s-au împlinit 174 de ani de la nașterea marelui poet, ne cotropește tot mai mult gândul că Eminescu a fost marele dar al divinității făcut poporului român pentru a-și menține identitatea. *Om deplin al culturii românești*, cum îl numește Constantin Noica, Eminescu a rămas în timp marea carte de vizită a spiritului românesc, cel mai mare poet al nostru și modelul în absolut al tuturor poezilor români. Dacă francezii, nemții și chiar rușii au făcut mari dezbateri întru alegerea poetului național, au avut ezitări, la noi totul a fost clar de la început. Poezia modernă începe în literatura noastră cu Eminescu, gândirea modernă, la fel. Fără el limba română ar fi fost săracă, iar noi săraci de asemenea, așa cum am fi fost și fără Creangă, Caragiale, Enescu sau Brâncuși.

Locurile în care Eminescu s-a născut și a copilărit, Botoșanii și Ipotești, locurile peregrinate de poet sau în care a locuit temporar, de la Cernăuți la Viena, de la Praga la Odesa, de la Blaj la Iași, au rămas sfinte pentru români. Mergând mai departe, aș spune că acolo unde se află un român, spiritul locis este Eminescu și atâta timp cât undeva în lume se va citi o pagină din Eminescu limba română nu va dispărea.

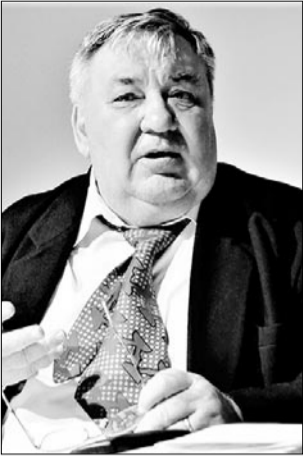
Dacă orice poet adevărat este o sărbătoare a limbii în care scrie, atunci Eminescu este eterna sărbătoare a limbii române. Prin el limba noastră a îmbrăcat forma veșniciei. Deseori îmi vin în minte versurile *Nu credeam să-nvăț a muri vreodată / Pururi tânăr, înfășurat în manta-mi* (te poți plimba pe străzi cu ele, peripatetizând așa cum o faci cu un prieten de pret), versuri care nu se pot separa, cum au făcut-o alții. Fără îndoială, primul vers este printre cele mai frumoase versuri scrise vreodată în limba română (conține puternicele verbe *a crede, a învăța, a muri*), care ne induce gândul că Eminescu nu a învățat să moară pentru că lui îi este dat să dăinuie în sufletul și inima noastră, confundându-se cu atât de râvnita noastră statornicie, confundându-se cu partea noastră de ideal și confundându-se cu partea din noi care visează. Al doilea vers relevă imaginea poetului care rămâne, indiferent de denigratorii care apar în timp, de la legendarii de carton, de vedetele de câteva zile, lustruitorii de sine, bășici de spumă într-un secol de nimic, pururi tânăr, înfășurat în manta-i.

Eminescu a modificat total sensibilitatea națională, i-a oferit o metafizică ce-l personalizează. El a adăugat structurii folclorice românești (pe care-o cunoștea ca nimeni altul, dovadă stau sutele de pagini culese din teren) rafinamentul unei înalte culturi.

eminesciana

Nicolae Georgescu

Citind textul în literă, vom înțelege că aceasta este prima nuntă din Univers, că ea face perechi din cele existente, de la stele (soarele va sta într-o parte a socrului mare, iar luna în cealaltă, interzicându-li-se uniunea ca frați ce sunt) până la găze – și cel care o patronează este Demiurg însuși.

eminesciana

Mihai Cimpoi sau podul de pământ

...Mulți se întreabă cum am putea face din Prut Milcov. Un pod de flori, unul de betoane (în locul celor de gheață de mai an)? Aici pare că se oprește lumea într-o râpă. Și Creangă spune, într-o scrisoare de tinerețe către unchi-său, popa (aceea în care vorbește de o vijele fantastică ce a înnodat clopotnițele de la biserică pe sus, prin aer, deasupra Iașilor): „...m-am dus la Pru!! u ! utu, și am făcut feredeie de puțină”.

Comentez cu Mihai Cimpoi (completându-l pe Creangă: pru! și eu, pru! și tu, chiar se rupe lumea aici!), – și-i spun anecdota valahă cunoscută: un căruțaș merge prin sate strigând: „Hai la ppp... mere!, „Hai la ppp... mere!”. Îl oprește un mușteriu, vede marfa și se miră: căruțașul vindea prune. „Bine, bre, de ce nu strigi hai la prune, dacă asta vinzi?” – iar omul nostru îi răspunde firesc: „Bravo, Mișule, păi, dacă strig hai la prune, nu mi se opresc caii?! Lasă, cine vrea prune vrea și mere!” (iarăși, completându-l pe căruțaș acum, cu dezacordul popular: „Și așa mere și caii, nu?”) Astfel că, și animalele se opresc când aud „Prruu/t”. Foarte circumspect, pentru că inventariază și cuvintele cu destin în limbă, dar trebuia să dea și o replică la Creangă, Mihai Cimpoi a zis: „Bre, bre, ca să netezim trebuie să facem un pod de pământ peste el, altfel nu se poate!”

Apele sunt, desigur, de la natură, dar Mihail Cimpoi trece Prutul într-adevăr ca pe pământ, ca și când n-ar fi mai bine zis, nici nu are sentimentul trecerii. El a făcut, cum spuneam în altă parte, un nod gordian, inextricabil (decât, poate, iarăși cu sabia), peste bunul rău; destul să amintesc aici acea *Istorie a scriitorilor basarabeni* care vine să se unească organic cu Istoriile literaturii române de astăzi, apoi lungă serie de monografii dedicate scriitorilor români preclasici, clasici și moderni, care reîmprospătează tema în întregul ei. Iar deasupra tuturor studiilor sale stă piramida Eminescu, având laturile de est și nord De la Nistru până la Tisa, iar pe cele de sud-vest de dinspre Dunăre până la, să zicem, cea mai îndepărtată linie românească din fostul Imperiu Austro Ungar.

Ca mulți basarabeni, Mihai Cimpoi are – cum să-i spun, că nu e sentiment? simțul imperiului; trăit, școlit, *învărtit bine* prin multe popoare (acesta e cuvântul, și vine de la Homer care-l consideră pe Odiseu *polytropos*, învârtit prin multe neamuri) din fosta URSS dar și din Europa, de aceea, cred, adaugă istoriilor noastre republicane enciclopedismul imperial (la un imperialism cultural mă refer, ca putere de iradiație a culturilor între ele, cum îl concepea în anii ultimului război un I. E. Torouțiu, de pildă).

Facem împreună diferența avându-l în vedere pe Tacitus: în *Istorie* acesta vorbește preponderent despre *republica* romană, pentru ca în *Anale* să aibă ca temă dominantă *imperiul*. Istoriile sunt mai degrabă cronologii interne, „cronografuri” cu un termen cronicăresc, pe când enciclopediile sunt repertorii de teme, afroșeuri interculturale, recapitulări, referate – în ele vorbesc culturile popoarelor de pe acest pământ. Enciclopediile se repetă în ediții mereu noi – iar *Dicționarul enciclopedic Mihai Eminescu*, al său, a ajuns deja la ediția a treia completându-se în amănunte și în teme noi: odată găsim și matca teoretică, „viziunea”, enciclopediile se hrănesc din sine „cosmizând” continuu informația.

Un studiu separat din această enciclopedie eminesciană în curs de edificare este și cartea „Hyperion și Demiurg”¹, un „eseu” despre interpretările filosofice ale „Luceafărului” în cultura română. Câmpul informațional privește relația dintre stea și Tatăl Ceresc, implicând cosmologia eminesciană, dar și atitudinea stelei ca „personaj”, și poziția muritorilor în contextul Creației. O enciclopedie tematică, oricum, strângând pe firul unei idei argumente, opinii,

desfășurând demonstrații foarte strânse, totul implicând o tensiune a lecturii – transmisă de tensiunea autorului care-și trăiește cartea, scrie în credință cum se zice. Desigur, o abordare de pe solide baze filosofice

Câștigi multă înțelepciune din cartea D-lui Mihai Cimpoi – dar înțelegi, mai ales, văzând această ordonare a materialelor strunită de metoda investigativă a autorului care alege din fiecare în parte câte ceva pentru propria viziune, că în cultura română s-a creat o temă majoră ce privește interpretarea celui mai important poem eminescian. Nu mă îndoiesc că, scuturată de bruijalele unei edituri fără corectori, în edițiile următoare această carte va deveni ca bidiviul lui Făt Frumos scuturat de ciulinii uitării în herghelie după ce ia din tava cu jeratec – și ea însăși va fi, cum și este de fapt, citită în idee, o adevărată tavă cu jeratec pentru cine se încumetă să străbată lumea lui Eminescu.

N-am parcurs sistematic interpretările *Luceafărului*, ci doar întâmplător, mai mult căutându-mi sprijin în modul meu de a vedea lucrurile. Totuși, numai câteva opinii „reci” aş dori să formulez pe marginea eseului filosofic al D-lui Mihai Cimpoi. Observ, încă o dată, că se verifică vorba că, prin Titu Maiorescu și urmașii săi, „la început n-a fost cuvântul, ci ideea”. Filosofii, mai ales ei, nu prea-și fac obstacol din cuvânt în drumul lor spre gând, spre idee. Din dorința de a conceptualiza, pentru a fi operaționali, ei vor spune, de pildă, că fata din poem este „fata de împărat” – citând, desigur, versul trei din ediții: „Din rude mari, împărătești”. Dar dacă n-ar fi această virgulă? Ea nici nu e la Eminescu, și sensul devine „din rude împărătești mari”, adică rude apropiate de împărat, nu îndepărtate; oricum nu e fata împăratului. Ea însăși: „...încă de mic / Te cunoșteam pe tine / Și guraliv și de nimic, / Te-ai potrivit cu mine” și, dincolo de autodispreț, trebuie să înțelegem că, așa cum el era copil de casă, paj, și ea era primită în casa împăratului. Fie, acceptăm conceptualizarea filosofului, pentru idee, demonstrație etc, ea era *fata de împărat*; problema este că și filologul vrea să explice, are și el o teorie, plecată din cuvinte și înălțuirea lor. Ei bine, el nu poate fi considerat filosof, și pe drept cuvânt: comentariul lui nu se va întemeia în fluxul ideilor filosofice, nu va căuta să se lege de teorii existente – iar atunci când va constata că se regăsește în vreuna dintre ele va consemna sec faptul, sau chiar va trece peste el.

Pentru demonstrația mea de mai jos, trebuie să spun, aici, că fata de împărat apare în *Călin* (*file din poveste*), dar să discut, pe scurt, și *Nunta în codru*. Cine este craiul socrul mare, de aici, și cum este aranjată masa? *Socrul mare* fiind, nu poate fi decât tatăl mirelui, al lui Călin, al Zburătorului adică. Iar acesta nu poate fi decât Demiurg. El „pe capu-i poartă mitră și-i cu barba pieptănată”, spre deosebire de tatăl fetei, împăratul lumesc: „O tu crai cu barba-n noduri ca și călții când nu-i perii...” Craiul pământesc este reflexul, umbra împăratului ceresc. La nunta din codru avem de păstrat o virgulă pusă de Eminescu: „Căci din patru părți a lumii împărați, și-mpărăteșe / Au venit ca să serbeze nunta gingașei mirese”. Nu sunt perechi, împărați și-mpărăteșe, ci întâmplători: împăratul de Cluj, să zicem, și împărăteasa de Tulcea. Mai mult: sunt contrarii care n-au, încă, acea conștiință a contrarietății: feți frumoși și zmeii stau alături, soarele și luna la fel. Citind textul în literă, vom înțelege că aceasta este prima nuntă din Univers, că ea face perechi din cele existente, de la stele (soarele va sta într-o parte a socrului mare iar luna în cealaltă, interzicându-li-se uniunea ca frați ce sunt) până la găze – și cel care o patronează este Demiurg însuși. Filosoful nu va accepta, însă, va zice (cum a mai zis) că e o greșeală la Eminescu, o scăpare, craiul din codru fiind tatăl fetei care și-a aranjat părul și și-a pus mitră, că e un basm, o poveste. Tocmai asta e chestiunea: cum faci din basmul *Călin* (*File din poveste*) – un mit?

Citindu-l dinspre *Luceafărul*, basmul se arată a fi un mit, și încă unul puternic.

Pentru că, ce-i cere, în fond, Hyperion lui Demiurg ? – *O oară de iubire*. Anticipez spunând că asta se poate traduce printr-o *vecie erotică*. Universul este înălțuire de vecii: se stinge și se reaprinde – iar istoria unei „vecii întregi” se face în *Satira I*. Care ar fi soarta Zburătorului după ce, însurat cu o pământeană și trăind cu ea până la adâncile ei bătrâneți, va rămâne singur? N-are ce face, decât să-și trăiască vecia lui erotică, să devină „concept”, Zburătorul din visele tuturor fetelor nubile.

Ca să aibă, însă, o vecie erotică, o soartă de zburător, Hyperion trebuie să coboare în cercul veciilor, să cadă din condiția lui de „mergător pe deasupra”, de neimplicat în ciclul viață-moarte. El este din forma cea dintâi, cum înțelege Maiorescu. La finalul unei vecii, în *Satira I*, vedem cum „planeteii toți îngheață și s-azvârl rebeli în spaț / Ei din frâiele luminii și ai soarelui scăpați” (anacolutul este al lui Eminescu, nu poate fi îndreptat). Pe baza acestor planete se va construi vecia următoare, pe ei îi va prinde Demiurg în *cuvântul cel dintâi*. Hyperion este dintre aceste *cardines mundi*, de el nu se poate dispensa Demiurg. Totul se stinge odată cu o vecie, mai puțin acești „planeteii” care rămân; ar putea fi vorba de poziția eternitate – vecinicie. Și totuși, dintre rebeli fiind, Hyperion ar putea să-și ia singur libertatea, să coboare pe pământ în chip de Zburător, pe el trebuie să-l *convingă* Demiurg, nu să-l *învingă*. Numai că el nu vrea această sortă și nu vrea nici să înșele vigilența cuiva. El vrea să fie lângă acest om de acum și aici, vrea ceva punctual, cum zicem noi astăzi. Este cererea lui duplicitară? Vrea el o *oară de iubire*, ori o *oară de iubire* (ca în *Pe lângă plopii fără soț*)? Demiurg îi răspunde la amândouă cererile: nu se poate nici una – nici alta. Pentru „oară” ar fi, în fond, ca și cum ar coborî în microcosmos, în lumea atomilor, cerând acolo ordine, potriveli, un *hic et nunc* (acum și aici). El înțelege singur, se convinge: „Tot una-ți este, chip de lut / Dacă-i fi eu sau altul” (fără virgulă, ca în textul eminescian genuin, cu sensul că tu nu m-ai recunoaște, n-ai avea cum, nu-mi știi chipul; în manuscrise: „Totuna-ți este, din pământ dac-oi fi eu sau altul”; microcosmosul este ca o mișcare browniană, norocul, potrivirea, stă numai aici, în atomi, nu poate fi indus din afară). Redau textele:

*Dar nu mai cade ca 'n trecut
In mări din tot inaltul:
,Ce 'ți pasă 'ție, clip de lut
,Dacă'oi fi eu sau altul.*

*Dar nu mai cade ca 'n trecut
In mări din tot inaltul:
,Ce 'ți pasă 'ție, clip de lut
,Dacă'oi fi eu sau altul.*

(Forme manuscrise)

**Dar nu mai cade ca 'n trecut
In mări din tot inaltul:
,Ce 'ți pasă 'ție, clip de lut
,Dacă'oi fi eu sau altul,

,Trăind in cercul vostru strimt
,Norocul vă petrece,
,Ci eu in lumca mea mă simt
,Nemuritor și rece.**

(Almanahul România Jună)

Dar nu mai cade ca 'n trecut
In mări din tot inaltul :
«Ce-ți păsă ție, chip de lut,
«Dac' oi fi eu sa» altul!

«Trăind in cercul vostru strimt,
«Norocul vă petrece —
«Ci eu in lumea mea mă simt
«Nemuritor și rece.»

(Ediția Maiorescu)

Pentru „oară” ar fi ca și când s-ar pierde un stâlp din reconstrucția veciei de după o stingere, ar fi ca și când ar muri întreg lanțul de vecii. Hyperion nu este un Zburător oarecare, un „daimon” din turmă care se poate rătăci ori poate primi chiar încuviințarea nunții cu o pământencă pentru un scop, acela de a înființa perechile, potrivile pe pământ și în concepția pământenilor (și pentru a înființa o pătură de „unși”, de „semizei”?). El este foarte sus în ierarhia cosmosului. Acel „Dar moartea nu se poate” – dacă s-ar putea pentru el, Hyperion, atunci s-ar putea și pentru Demiurg însuși, pentru că fiul este consubstanțial tatălui. Legea este: „dar moartea nu ni se poate”, la fel cum „Noi nu avem nici timp nici loc”. În contextul finalului de secol, cu sentimentul apusului de zeități, cu clamări de tipul „Dumnezeu este mort” – Eminescu vine cu acest enunț – care, înainte de toate, îl responsabilizează, îl sermonează logic pe Demiurg însuși să nu-și închidă lumea. Important este că Hyperion acceptă să fie/rămână nemuritor – dar pune și această condiție, sau, mai degrabă, instaurează această nouă ordine: separarea strictă a zeilor de oameni. „Dar nu mai cade ca-n trecut” înseamnă că nimeni nu mai cade, lumea muritorilor se separă de nemuritori. *Lucașfărul* este ca o *Glossă* dată zeilor, în fond, sau ca un contract social în care ei sunt obligați să existe fără a mai coborî între muritori, fără a se mai întina cu sentimente, *nemuritori și reci*.

Dintre interpretările consemnate de Mihai Cimpoi, cel mai mult îmi convine, desigur, aceea a Aureliei Rusu care vorbește de căderea în trei trepte a lui Hyperion. Asta, pentru că el coboară mai întâi ca inger, apoi ca demon – și fata îi cere imperativ: „fii muritor ca mine”, deci ar trebui să coboare și a treia oară. Zburătorul, de pildă, nu e muritor ca fata de împărat, e inger sau demon, se află în vecie/vecinicie, de aceea nu are sentimentul tragicului, este mereu „șagalnic și berbant”. Hyperion, însă, descoperă apoi condiția sa: *nu se poate* nici să cadă într-o vecie, nici să aibă fericirea pe pământ; în primul caz ar duce la moartea cosmosului – în cel de-al doilea n-ar avea fericirea dorită, acel acum și aici, cu această fată împreună. În acest sens, el nici nu poate feri pe cineva – nici nu poate fi fericit. Este o aporie de natură logică, o logică a universului care ține lumea în separație: zeii cu zeii – oamenii cu oamenii.

Eu ajung aici citind textul ca text, care în *Almanahul România Jună* și în *Convorbiri literare* este așa:

„Da mă voi naște din păcat,
„Primind o altă lege
„Cu vecinicia sunt legat,
„Ci voi să mă deslege.”

(Almanahul România Jună)

„Da mă voi naște din păcat,
„Primind o altă lege
„Cu vecinicia sunt legat,
„Ci voi să mă deslege.”

(Convorbiri literare)

Ediția I Maiorescu inovează astfel:

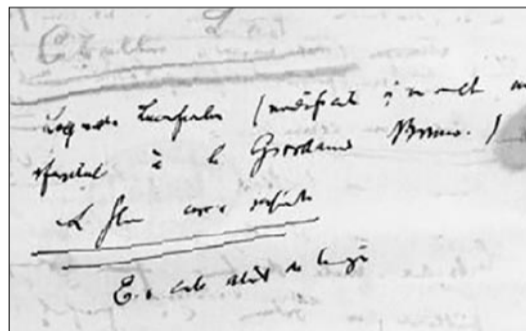
„Da, mă voi naște din păcat,
Primind o altă lege :
Cu vecinicia sînt legat,
Ci voi să mă deslege”.

(Ed. Maiorescu și celelalte ediții)

Or, problema este să înțelegem versurile (frază) „Primind o altă lege / Cu vecinicia sunt legat”. Hyperion cunoaște bine mecanica cerească, știe că pentru a se lega cu o vecinicie îi trebuie o altă lege, de aceea are nevoie de dezlegare: „Ci voi să mă dezlege” este expresie de limbă = vreau să-mi dea dezlegare. El cade, deci, o dată din poziția de etern, de nemișcat în eternitate, pentru a intra ciclul veciilor, pentru a câștiga poziția Zburătorului și a-și trăi vecia erotică. Din acest ciclu al veciilor trebuie să cadă iarăși, ca să fie muritor ca fata. Pentru asta îi trebuie dezlegare. E simplu de înțeles că în ciclul veciilor va (ar) fi daimon, deci că-n ciclul eternului este inger: de aici intuiția d-nei Aurelia Rusu – cu atât mai fascinantă, pentru mine, cu cât nici dânsa nu urmărește textul ca text – cea a căderii în trei trepte

E mult de comentat mai departe, dar rog a se citi textul așa cum a văzut el lumina tiparului pentru prima dată, așa cum l-au citit primii cititori ai lui Eminescu – și oricine poate face comentariul său. (Antologia de texte de la finalul cărții de față nu folosește la nimic pentru cuvânt, deoarece aliniaza punctuația după ediții; e bună doar – ca să fiu și mai rău cu editorii – pentru idee.)

Dl. Mihai Cimpoi atrage atenția, în finalul studiului său, asupra unei notații eminesciene care sugerează că poetul ar fi avut de gând să modifice *Lucașfărul* chiar după forma definitivă, schimbând finalul la Giordano Bruno.

Însemnarea, întreagă, este aceasta: „Caballa Lucis (scris cu creion roșu, subliniat cu două linii roșii) / Legenda Lucașfărului (modificat și /mai/ mult înălțat (schimbat?) / sfârșitul la Giordano Bruno.) / La steaua care-a răsărit (subliniat cu două linii negre) E-o cale-atât de lungă” – iar D. R. Mazilu presupunea, în ediția sa (p. 563) că intenția poetului era să combine tema din *Lucașfărul* cu aceea din *La steaua*, dar Perpessicius (III, 326) consideră că presupunerea poate fi infirmată de accidental notației (într-un caiet separat, plin cu tot felul de însemnări). (În manuscrisele poemului *La steaua* apar, totuși, multe imagini și chiar versuri din *Lucașfărul*). Însemnarea poetului este târzie, de prin 1883, pentru că abia în ultimul manuscris, databil 1883, versurile din *La steaua* apar în această formă ce va fi definitivă (poezia se publică în 1886). În manuscrisul 2261 (10 aprilie 1882, semnat de poet, deci o formă finală pentru el) ultima strofă (Trăind în cercul vostru strimt / Norocul vă petrece / Ci eu in lumea mă simt / Nemuritor și rece) lipsește, putându-se deduce că a fost adăugată pentru conturarea finalului – iar, în sensul acestei notații, poetul avea intenția să modifice „și mai mult” („mai” se citește simplu în manuscris).

O combinație cu tema din *La steaua*... trebuie să presupună, însă, obligatoriu moartea stelei (Poate de mult s-a stins în cer...), motivul fiind regăsit în *Lucașfărul* (*S-a rupt din locul lin de sus / Lipsind mai multe zile*), sau iluzia imaginii (*Icoana stele ce-a murit*) ce completează dorul: *Tot astfel când al nostru dor / Peri în noaptea-adâncă / Icoana stinsului amor / Ne urmărește încă*. Această strofă este de Eminescu (până aici, *La steaua* este o traducere a lui după Goethe/Keller) – și n-am insista, dar problema dorului îl preocupă pe poet în poemele târzii precum: *Putut-au oare-*

atâta dor / În noapte să se stingă...(Când amintirile). A proiecta *dorul* ca o icoană, ca icoana iubirii din vis a Lucașfărului cu fata, ca o Fata Morgana (în sensul filosofic din *Egiptul*), într-un zbor continuu prin cosmos ar fi o „Cabală a luminii” și o continuare posibilă a *Lucașfărului* - nu departe de sensul din *Sărmanul Dionis*, și în sensul însemnării acesteia din manuscrisul 2286, 209: „Să ne-nchipuim că Caesar ar fi trăit pe un pământ depărtat de noi ale cărui raze n-ajung la noi decât într-o mie de ani. Să ne-nchipuim că astăzi Brutus îl ucide și noi ținem ocheanul spre acea stea. Acum nu vedem nimic – abia peste o mie de ani am vedea ceea ce în steaua x se petrece astăzi. Pe de altă parte să ne-nchipuim că oamenii din toți corpii cerești țin ocheanele îndreptate spre noi, unii mai aproape alții mai departe. Și Caesar azi cade de mâna lui Brutus. Cei din Lună ar vedea astăzi – cei mai de departe mâni, și mai/de / departe, poimâni, în văile Universului peste o mie de ani. Raza care a căzut pe fața lui murindă călătorește în Univers și ajunge pe rând toate stelele infinitului și miliarde de ani pe ani pe rând însă tragedia morții lui Caesar se petrece mereu, fără sfârșit. Tragedia aceasta trăiește, dar, pururea, într-un mediu nou. Pretutindenea ea e o clipă care nu este, devine, este, scade, nu este.” (Fragmentarium, p.128)

Revenind la acel „refăcut și mai mult”, ar reieși, prin contaminarea cu tema din *La steaua*, că Hyperion călătorește în chip prin univers, cunoscându-l prin iubire, că duce imaginea iubirii, a dorului, în lumea stelară.

Mihai Cimpoi face, însă, abstracție de aluzia la poezia *La steua* din notația poetului – și se gândește doar la Giordano Bruno care, prin iubire, îl celebrează pe Creator. Hyperion, glosează exegetul, n-ar trebui să se oprească, acel *Ci eu in lumea mea simt / Nemuritor și rece* îl arată ca pe cineva care a renunțat, s-a resemnat – pe când geniul brunian tocmai asta cere: elan necurmat, continuare, energie continuă și tot mai accentuată.

Privind poemul luat în sine, observația lui Mihai Cimpoi că este neterminat este foarte interesantă și invită la „reconstrucții” de felul celor ale lui Petru Creția. Oricum, renunțarea lui Hyperion este de natură sceptică, nicidecum eroică. Privindu-l, însă, în contextul *Satirelor* înțelegem că este concluzia fermă a autorului, Eminescu. Universul mecanic instaurat de bătrânul dascăl prin scoaterea lui Dumnezeu din Creație și înlocuirea Sa cu un punct de mișcare înseamnă o lume lipsită de valori în care numai „soarta oarbă” stăpânește și ea amestecă totul după bunul plac, după legea întâmplării. Dezvoltând succesiv argumentația, poetul ajunge la concluzia că Demiurg există, dar este bolnav de plăceri omenești (este locul în care trebuie făcută observația: Demiurg este un administrator al creației (cum spune, de altfel, G. Bogdan-Duică primul), nu Dumnezeu Tatăl). *Lucașfărul* vine ca o concluzie: pentru însănătoșirea lumii și reinstaurarea valorilor în această lume trebuie o separație netă, prin oprirea amestecului de sacru în profan. Demonstrația mi se pare completă, după „lecția” pe care o primește de la Tatăl Ceresc – și după condiția implicită a acceptării soartei sale (implicată este încetarea acestui amestec) Hyperion nu mai are nevoie să ritualizeze stima sa față de Creator, așa cum Atlas nici nu se plânge nici nu se bucură când ține Pământul pe umeri: pur și simplu stă la locul lui de sus și refuză afectele – invitând/obligând întreaga lume cerească să le refuze. Este o poziție accentuată morală – dar parte dintr-o morală naturală a Universului, aceea care-l fixează, cum am spus, pe Atlas în post de sprijinitor al unei planete.

Cu acestea, însă, n-am epuizat decât o mică parte (două capitole din cele cinci) din așa-zisele comentarii – pe care i le cere/stârnește oricărui cititor o abordare de asemenea anvergură a temei. Este suficient, însă, pentru a concluziona: lumea pornește maioreșcian, de la idee, nimeni dintre cei antologați și comentați aici nu merge pe meandrele atât de dese ale textului. De ce ne-o mai fi trebuind punctuație – când ne este atât de bine fără ea, sau cu a noastră a fiecăruia în textul altuia?

1 Mihai Cimpoi: *Hyperion și Demiurg. „Lucașfărul”, mit și dramă existențială*, Ed. Princeps Multimedia, Iași, 2019

Hyperion cunoaște bine mecanica cerească, știe că pentru a se lega cu o vecinicie îi trebuie o altă lege, de aceea are nevoie de dezlegare: „Ci voi să mă dezlege” este expresie de limbă = vreau să-mi dea dezlegare. El cade, deci, o dată din poziția de etern, de nemișcat în eternitate, pentru a intra ciclul veciilor, pentru a câștiga poziția Zburătorului și a-și trăi vecia erotică. Din acest ciclu al veciilor trebuie să cadă iarăși, ca să fie muritor ca fata. Pentru asta îi trebuie dezlegare.

eminesciana

Jean Dumitrașcu

Din păcate, de-a lungul scurtei sale cariere poetico-publicistice, Eminescu s-a ales cu „etichete” dintre cele mai stranii: „lingăul”, „furiosul”, „veneticul”, „țârcovnicul de la Blaj” etc.; ba obține „brevet de pastramagiu”, ba este un „renegat slav/bulgar/polonez/rutean/armean/albanez/turc/sârb”. Până la decizia ocultă din 1882: el „trebuie ocolit sau dus la... Mărcuța”. Și a fost dus peste mai puțin de un an!

eminesciana

Detractorii lui Eminescu din timpul vieții sale

Întotdeauna și pretutindeni, contemporanii nu au avut „organ” pentru a sesiza Valoarea operei unui creator din imediata lor apropiere, mai precis, Deasupra. Ce-i drept, nu există încă o magică formulă pe care marele judecător, Criticul (de profesie ori consumator de rând) să o aplice unei opere și să rezulte, astfel, că X dă dovadă de un talent ce va înfrunta timpul. Ne înclinăm, prea cuvioși, în fața lui Eminescu, de pildă (de la a cărei naștere se împlinesc, la 20 decembrie, 175 de ani de la naștere, cum am arătat, nu de mult, în „România literară”), fără a căuta/cerceta, în jurul nostru, acele creații ce vor influența cultura noastră de mâine. Dar nici Eminescu nu a avut o primire bună în literatură. Dimpotrivă! Nici Macedonski!

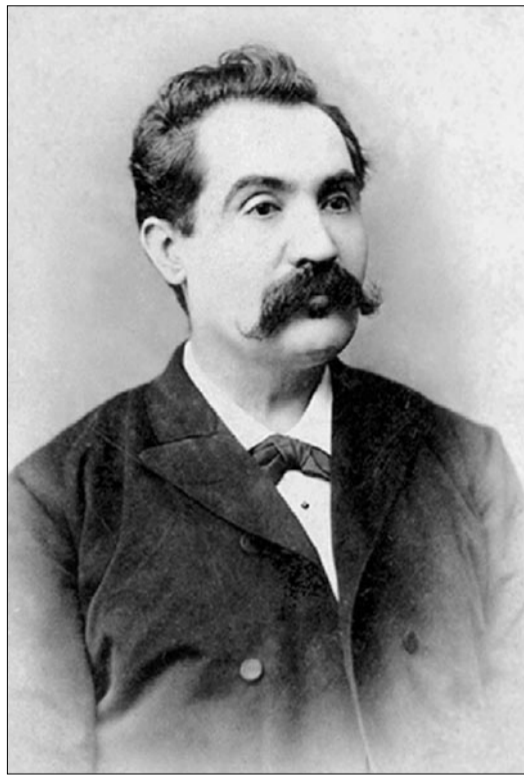
În memoria colectivă a rămas regretabila epigramă a lui Macendonski împotriva lui Eminescu, epigramă ce a picat prost, tocmai la câteva zile după ce marele nostru poet înnebunise la propriu! Iată epigrama: „Un X... pretins poet-acum/ S-a dus pe cel mai jalnic drum.../ L-aș plânge dacă-n balamuc/ Destinul lui n-ar fi mai bun,/ Căci până ieri a fost năuc/ Și nu e azi decât nebun”. De aici, foarte curând, furibundul atac la adresa lui Macendonski din partea contemporanilor și urmașilor, până la a sări la bătaie prin cafenele, fără a se ține cont de atacurile lui Eminescu însuși la adresa poetului modernist (pentru că „de la ultimul romantic european”, Eminescu, la promotorul unei noi poezii, în pas european, Macendonski, chiar era o diferență de viziune poetică). Cei doi se urau, e clar din ceea ce a scris Eminescu însuși, din motive efectiv poetice, dar și politice (unul conservator, altul liberal), deși motivele invocate au fost exterioare, prea umane.

Firavele critici din ultimele decenii la adresa poetului național sunt apă de ploaie față de ceea ce a trăit, în adâncul sufletului său, omul cel viu, Mihai, citind ceea ce scriau mulți dintre contemporanii săi.

Câteva exemple sunt grăitoare. Primul detractor literar a fost Hasdeu. În iunie 1871, Hasdeu îi execută nemilos pe tinerii junimiști (în fond, Eminescu avea 21 de ani, Maiorescu – 31) și a lor nouă direcție. Până și poetul nostru drag cade victimă farsei hasdene, semnată P.A. Calescu. Peste fix doi ani, Petru Grădișteanu desființează, literalmente, poezia „Egiptul”. „Egiptul începe astfel: «Nilul mișcă valuri blonde pe câmpii cuprinși de maur». Cu primul vers începe scrinteala: cum ia D. Eminescu câmpii? ca pluralul de la câmpie ori de la câmp, împreună cu articolul? Giganți care rimează cu lanț! Și asta să fie licență? Noua direcție a să ajungă să rimeze amor cu ciur și iubit cu văzut pentru că se potrivesc consoanele de la fine... Las la o parte o mulțime de alte frumuseți ale genialului D. Eminescu care și-a câștigat un loc atât de înalt în noua direcțiune și mă opresc un moment la

strofa opta: Râul sfânt etc. Mare necaz trebuie să fi având D. Eminescu pe prosodie ca să-și permită a rima sbor cu nori și rază cu luminoasă. De ce nu și casă cu lună? amândouă se termină în aceeași vocală (...). Dacă vreodată cuvintele au fost «înșirate pentru plăcerea sonului lor și fără nici un respect pentru inteligență», de sigur că poezia d-lui Eminescu poate fi premiată în acest gen de elucubrațiuni.”

Cum bufonia lirică <Muza de la Borta Rece> – în care Eminescu este satirizat

necruțător („genialul, minunatul Minunescu!”) – este destul de cunoscută grație lui Augustin Z.N. Pop, trecem repede la criticile despre <Împărat și proletar> (pe 30 de pagini) ale lui Anghel Demetrescu: „Ce a înțeles D. Eminescu prin trebuie să fie brațe tari ale statelor greoaie care trebuie-mpinse și trebuiesc luptate? Cine trebuiesc împinse? Statele greoaie ori brațele tari? Spre ce trebuie împinse brațele sau statele?”

Nu numai poeziile îi sunt țintuite, ci și moralitatea, Eminescu fiind criticat pentru „osul” primit. Numirea ca revizor nu rămâne nesancționată de „reacțiune”. Liviu Papuc e cel care a descoperit în revista <Perdافل> din septembrie 1875 poezia <Poetului E... junimist>. Cităm: „Iar pe zeul Apolon./Care poartă barbișon,/Până a nu fi la Culte/I-am făcut ode mai multe.//Ode lungi, bine rimate./Cu prostii mari ferecate!//Și în schimb mi-a dat un os,/Ca să am și eu de ros!...//Astăzi rod/Sub un pod/Un os rimat/Salariat! Și-n Junime/Chiar nu-i nime,/Ca mine poetizat/Și cu bani salariat!”

Și colegul de Junimea, G. Panu, critică, în amintirile sale, „confuzia ce domnea în capul

său”, pornind de la conferința publică a poetului „Influența austriacă asupra poporului român”, numind-o „deplorabilă”, ignorând motivul real că poetul nu putea vorbi în public. De altfel, anterior, Panu notase că „Sărmanul Dionis» a întrecut ca elucubrație filosofică tot ce se produsese până atunci la «Junimea». Nici Iacob Negruzzi nu e de acord cu Maiorescu: „Cu tot talentul, românul nu va primi niciodată idei obscure în formă obscură. Dar apoi gramatica? El va avea câțiva amatori răzleți, dar publicul cel mare nu-l va ține în seamă de nu se va îndrepta”.

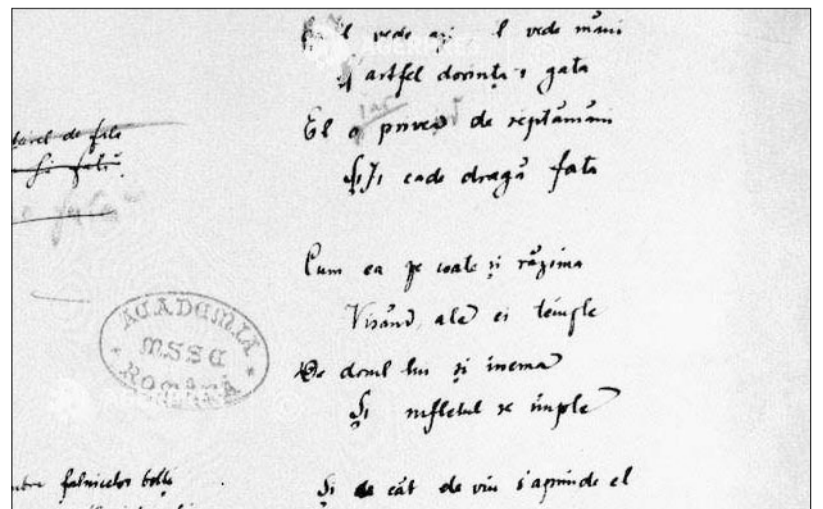
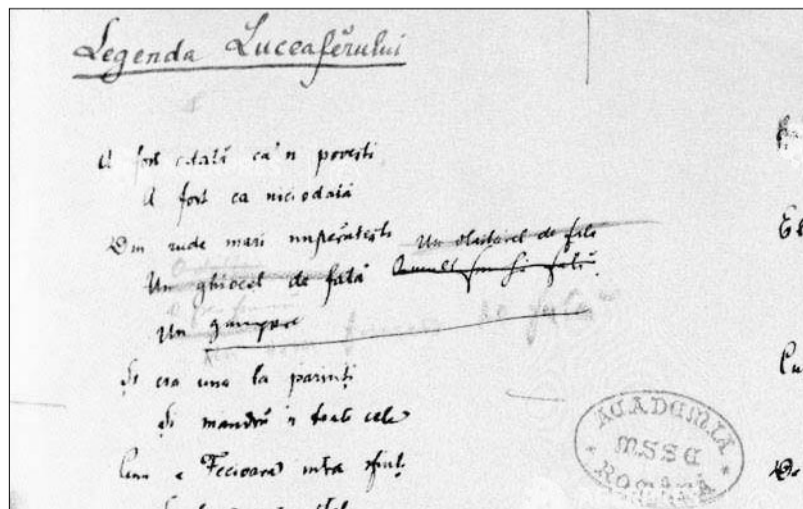
Din păcate, de-a lungul scurtei sale cariere poetico-publicistice, Eminescu s-a ales cu „etichete” dintre cele mai stranii: „lingăul”, „furiosul”, „veneticul”, „țârcovnicul de la Blaj” etc.; ba obține „brevet de pastramagiu”, ba este un „renegat slav/bulgar/polonez/rutean/armean/albanez/turc/sârb”. Până la decizia ocultă din 1882: el „trebuie ocolit sau dus la... Mărcuța”. Și a fost dus peste mai puțin de un an!

Și mai trist e că însuși familia sa nu-l vedea bine. Tatăl, Gh. Eminovici, îi reproșa fâțiș traiul dus, iar, prin 1880, sora sa, Harieta, îl critica într-o scrisoare către Maiorescu: „Mihai îmi datorește de 14 luni una sută galbeni, pe care îmi promisese că îmi va trimite în fiecare lună câte o sută de franci; că me-a promis este nobil lucru, dar a nu îndeplini făgăduința e ceva mitocănesc, și D-lui ca om cinstit ce se crede singur, nu vrea în asta să-l creadă lumea ca să fie mitocan... Sunt 14 luni de când mă poartă cu vorbi în vânt; în poezii poate să fie așa, dar nu c-o persoană bolnavă cum sunt eu!” Dacă sora se exprima așa, ce pretenții să mai avem de la alții?!

Iată-l și pe onorabilul politician Take Ionescu, sub al cărui drapel politic va defila și Caragiale, e și cel care, sub pseudonim, publica, în 1875, o satiră-farsă în cuprinsul căreia își imagina receptarea lui Eminescu în anul... 3000: „Poet în suflet, dar fără formă (...) încât se perde într-un c(h)aos de vorbe fără sens (...) într-un cuvânt, sentimente frumoase, chinute în forme detestabile”.

Morala? Dacă autorul „Luceafărului” și al „Odeii în metru antic” a avut parte de astfel de reacții critice din partea contemporanilor, un răs homeric ar trebui să ne cuprindă ori de câte ori luăm act de măruntele intrigi, bârfe și execuții pseudo-culturale de azi. Ce ne mai place să ne mândrim cu Eminescu, neștiind că omul Mihai s-a confruntat cu asemenea interpretări din partea contemporanilor săi! Probabil, a ținut cont de ei, de nu a publicat nicio carte în timpul vieții sale!

Față de asemenea critici, epigrama lui Macedonski pare un fleac. Dacă ai lui, de la „Junimea”, ori familia, vai, îi găseau critici, atunci, Macendonski, dușman ideologic literar declarat, nu face decât să confirme criticile celor din prejma lui Eminescu.

Poezia lui Ion Monoran (1953 – 1993)

Ion Monoran a murit înainte de a-și fi văzut numele tipărit pe o carte. Primul său volum (*Locus periucundus*, Editura Marineasa, Timișoara) a apărut în ianuarie 1994. La aceeași editură a fost publicată, sub îngrijirea lui Viorel Marineasa, placheta *Ca un vagabond într-o flanelă roșie* (1996). În 2009, au văzut lumina tiparului, la Cartea Românească, alte poezii ale lui Ion Monoran, sub titlul *Eu însumi* (carte de care s-au ocupat, prietenește, Viorel Marineasa și Daniel Vighi). Integrala *Dragă poezie* (2013) a fost publicată la Cartea Românească, prin grija poetului timișorean Tudor Crețu. În 2024, acest volum a fost reeditat sub îngrijirea lui scriitorului Viorel Marineasa.

Între anii 1976 – 1979, talentul lui Ion Monoran a înflorit uimitor. Între aspectele ce susțin nonconformismul său, unul într-adevăr autentic, este și acela că „Mono” scria poezii fără să-l intereseze faptul că, prin conținutul lor, dar și pentru că erau „prea altfel” decât ce se scria în epocă, nu puteau să fie admise de cenzură (în reviste și la edituri).

În unele dintre acele poezii accentele subversive sunt cât se poate de directe și, se înțelege, deosebit de riscante: „Mă simt pătruns de o bucurie ciudată/de fiecare dată când încarc gunoiul/în subsolul blocului la care maică-mea/ de trei ani mătură și spală scările și geamurile./ (...) Treaba asta oricum trebuia făcută de cineva/ dar pun rămășag/ că nici un redactor nu s-ar încumeta/ să publice un text ca asta prin reviste/ cu atât mai puțin ideologii/ cu care odată și odată tot am să mă răfuiesc eu/ să zicem încărcându-i în bidoane ca pe șobolani/ în timp ce stau de vorbă cu țigani/ sau cu mama altfel nu se mai poate!”

Ion Monoran scria poezii într-un nou cod liric (lipsit de metafore), poezii centrate pe tema *orașului* („orașul /m-a furat ca pe un cal sălbatic”), a *naturii* și a *solitudinii*, ce frapau printr-o sintaxă încordată, elaborată și printr-o deplină siguranță, din punct de vedere „tehnic”, a scriiturii. Răfuiala cu falsa poezie a vremii face obiectul mai multor poezii între care și cea intitulată *Dragă Poezie* („Află despre mine că sunt necăsătorit, angajat al unei întreprinderi timișorene./.../ O singură rugămintă aș avea: să nu care cumva să vii îmbrăcată cu vreuna/ din rochiile proletcultismului ori în vreo bluziță stil poezie patriotică contemporană/ înflorată cu chipurile marilor voievozi ai neamului ori cu vreun soutien/ gen articol de prima pagină a câte unei reviste literare în care o personalitate/ septuagenară dă sfaturi tinerelor condeie cum se scrie o epopee națională”...).

Într-un mod surprinzător atitudinea bacoviană se conjugă, adesea, în poezia sa, cu nonșalanța rimbauldiană (remarcată de Dinu Flămând, cel care l-a lansat pe Ion Monoran, publicându-i, în 1978, o pagină întreagă în revista „Amfiteatru”), la care se adaugă o discretă intenție de negare a poeziei ca act eminent spontan. Poemele sale, scrise în acord cu rigorile unei poetici a limbajului denotativ, și arhitectura discursului caracterizat printr-o „exactitate înaripată de intuiție” aduceau, în acei ani, un program estetic nou, ce se întemeia, deopotrivă, pe combustia mesajului și pe „lucrătura” minuțioasă („la gherghel”) asupra textului liric. Din această etapă fac parte poeziile *Înger stănescian* („Bântuit de spiritul lui/ caut umbra micilor așezări urbane/cu străzi săltărețe dar fără reflexe/deplasând așteptările într-un peisaj de idei/cu stupidități și dorințe printre rebuturi/de existență glorioasă”), *Rimbalidiană* („Tristețe mai apăsătoare decât versul – surâsul tău/ într-un azil de priviri/ deghizat în monștri și aiureli/ și-mproșcat pe ziduri cu noroiul sau ploaia/ cu mici salturi și neatentii pe caldarâm/ unde cerul își strivește tâmpile/iar tu – Cocon infailibil – cu miez enigmatic/ rățești la-ntâmplare/ debordând sintaxe umilitoare sau gustul/ pentru artificial și fals/ prin piețe privind carnea falsă a vitrinelor/ obsedat ca atâția alții să devii vizionar/ și când neașteptate răbufniri ale egoismului/ se retrag în propriile neliniști/ (...)/ sub lumina apăsătoare a stelelor/ cu mult mai sărace decât farurile”), *Copacul*: „Răbdător/ și de unul singur ținând loc de umbră unei terase/ invizibil ca orice

sentiment/ nu are nimic din Bacovia sau Stănescu/ nu și-l revendică nimeni/ nici măcar păsările/ care iată preferă lumina pe balustradă/ încât ai putea spune că prea e plin de frunze/ și oricum te împiedici de el pretutindeni/ multiplicat în milioane de exemplare/ dar dacă ridici capul/ te uimește cu privirea blândă/ de parcă ai în față un animal învelit în scoarță/ părănd să întrebe „ - Ce faci? ”/ te simți într-un anumit fel vinovat/ și te apropii să vezi cine e/ și dacă e cald și respiră/ aici pe trotuar/ preferându-l dintr-odată oricărui prieten/ un tovarăș în care la nevoie/ poți să te sprijini cu încredere.”

Ion Monoran a fost un *nonconformist* pentru care, așa cum remarca Daniel Vighi, în prefața volumului *Eu însumi*, „delicatețea [în poezie, n.n., M.B.], sensibilitatea, lirismul însuși erau chestiuni mai degrabă nedemne, semne ale lipsei de bărbăție și de forță”.

O notă aparte o au pasteurile din acea etapă, scrise sub influența lui Theodore Roethke (poet ignorat întru totul, ca model, de optzeciști canonici). Reproducem, din motive de spațiu tipografic, un singur pastel în care peisajul și elementele naturale contribuie la propulsarea în prim-planul textului a unei stări de însingurare prelucrată într-o configurație nemaiîntâlnită în pastelul autohton: „Sînt un du-te-vino între un șarpe și vântul asta/ primăvăratice/ vânzându-și zgârciurile prin șanțurile cu apă stătută./ Gândurile-mi spun asta aproape cât inelele unui copac/ milenar./ Singurate mângâie-mi ciolanele prin bălțile/ nămolose. /În diminețile reci lumina trece în salturi peste umbra/ mea/ împutinându-se ca a unui animal la pândă./ O rămă mi se cațără pe gleznă ca un varice furibund./ Dacă noaptea mă ascund într-o șopârlă printre ferigi/ ce sunt eu muscă sau vierme./ De pe acoperișuri țiglele îmi spun ceva dar nu până la capetă” (71, în *Eu însumi*). Sau: „Mereu mai puține călătoriile în afara/ eului./ Singur, singur/îmbrăcat sărbătorește/în bătaia vântului încerc să vă vorbesc despre mine// valsând cu ierburile pe-un val de pământ/ stăpănit de umbră,/ vechind somnul grăului asemenea unei prietenii// printre prăvăliorele tufișurilor/ încântat să ocolesc privirile străinilor./ Verde ca o băltoacă/ ce întreține aerul cald// gura mea de flecar salvează peștele din cârlig/ stărnind hărmălaia broaștelor/ parcă hotărâte să îmi întindă o cursă// și aproape mi se taie respirația// în turburarea mea /mereu afundându-mă-n tapiseria mlaștinilor/ de dorul păsărilor seninătății” (124, idem).

Singurătatea (cuvânt pe care l-a scris de obicei cu majusculă) este un motiv de fond în aproape toată poezia lui Ion Monoran. În textele erotice, starea de însingurare se împletește cu decepția amoroasă: „De câteva ceasuri prin oraș/ iubit ce singur/ înfășor firele de sânge ale unei priveliști/ pe după înfrângerii/ se întunecă/ lumina ce galbenă/se târâște pe ziduri printre crăpături/ înghițind materia/ și-n plin centru se decolorează/ în blândețea vitrinelor/ cu replici între galben și galbin/ peste care năvălește/ orizontală cheală grizonată/ strada/ în fond asta nu are nimic cu noi/ prin odăi părul tău/ ca o cuvertură uzată/ și se prăvale pe umerii de un/ covârșitor respect/ și eu spun/ ah, corbii părului tău/ iubit, ca un nud/ par să prăvălească totul” (...). În altele, respectiva stare – adăncită până la convertirea ei într-o tulburare convulsivă interioară - este dedusă din țesătura imagistică și din ingredientele meditative care susțin această tematică: „Nu sunt întunecat dar am un suflet întotdeauna/ pregătit pentru naufragii./ Câteodată când îmi pretrec seara în compania unei/ femei/ o las să se cațere pe marginea Singurătății mele/ fără să știe că eu pe dinafară sunt un copac/ care nu-i poate zâmbi sau face cu ochiul la comandă/ dar care uneori noaptea se agață cu crengile de lămpile/ disperării/ fără ca acestea să se stingă”(p.88 în *Eu însumi*).

Ion Monoran își „țese” poemele, bazându-se pe valorile tranzitive ale limbajului și pe o atitudine existențială ce implică, într-o formulă proprie, *antilirismul*. Împlinite sub semnul *scriiturii revoltei* și al biografismului cu valențe amare, vitalitatea și insurgența, disperarea contestatară și aparenta resemnare se

contopesc în tiparele unui constant refuz al societății în care trăia și de care va fi depins condiția sa de „poet interzis” (apreciat și iubit doar de colegii de la Cenaclul „Pavel Dan” din Timișoara și de încă vreo câțiva poeți din țară).

Locus periucundus este o antologie de autor, alcătuită din poezii scrise în etape diferite. Stilistic, acest volum - în care n-au intrat textele cu o miză politică și socială - cuprinde poezii dependente de două vârste lirice distincte. Câteva țin de perioada 1976 - 1978, în timp ce poemele *Spleen*, *Poem hieroglific*, *Întunecatul April*, *Vis cu Pan* sau *Locus periucundus* (I și II) aparțin - și stilistic și cronologic - la fel ca și cele intitulate (în *Eu însumi*) *Iov*, *Laocoon*, 59, 64, 80, 141, 157 (și altele), perioadei de după 1979.

În ultima etapă, realitatea nu a mai contat decât ca *decor* în care lucrurile sunt niște semne enigmatice, prin ștergerea liniei de demarcație dintre real și imaginar. Un decor în care sentimentele și senzațiile, filtrate cultural, provoacă visări în vârtejul cărora sunt întrezărite, fugitiv, esențele: „Io’s o enigmă/ sau mai bine zis o jale imensă/ care distruge formele/ imaginile (sau niște grădinițe ale forme)/ și asociațiile grotești așteptând clipa în care/ gândul dizolvă-n ele profunzimi (pline de visări/ și convulsii) ce-și dau aere de privilegiști/ ca marea (Debussy) cu sistemul nervos/ desenat pe valuri, dincolo de care/ (...)/ pândesc monogramele negre ale Kosmosului ”... (*Conținutul înseamnă trecut*). Refuzul „beției amăgitoare” a vieții se convertește într-o obositoare stare de *plictis*, într-o lume a lucrurilor trecătoare și a deșertăciunii în care singura salvare este *exilul în sine*: „Stai în birt și bei/ Amăgindu-te cu gândul că măcar așa/ Într-un fel sau altul te vei putea vedea liniștit/ Când de fapt te scârbește porcăria devenirii/ Labirintul prin care ești nevoit să treci/ Pentru a putea deveni și rămâne/ În același timp tu însuși/ (...)/ În care, iată, preferi mai degrabă să bei/ Decât să iubești sau să scrii/ (...)/ stai în birt și bei până când vocalele numelui tău/ devin cupe din care își sorbi viața/ și pe măsură ce bei îți dai tot mai mult seama/ că licoarea e mai searbădă decât anii ce s-au dus” (*Spleen*).

Poetica acestei etape este divulgată într-un lung pasaj din *Poem hieroglific*: „un fel de substantive animate/ ce-abia mai coexistă cu gramatica/ minimalizând-o într-un ținut a căruia logică/ necesită ghilimele imaginarii/ dar ale cărui reverberații arhaice/ pline de reziduri magice/ par să vorbească despre mistere/ prăbușite-n adâncuri/ pierdute pentru totdeauna sub vălul aparenței/ truate cu greșeli și luciri fascinante/ (...)/ gata-gata să se reverse în puhoie/ înhămate la provizoriu/ înăbușite de dorințe de temeri și minciuni/ ce duc taina cu sine/ în adâncurile necuvântătoare ale zilei”.

Sub semnul livrescului - ocrotit cu abilitate de pericolul uscăciunii - Ion Monoran experimentează într-o modalitate inedită o formulă poetică în care procesul vizionar/speculativ este axat pe tema *călătoriei* ca periplu spiritual pe a cărei durată ochiul poetului animă peisajul până la substituirea realității cu alternativa sa mitologic- ezoterică. Între formele călătoriei se numără călătoria în imaginar, în trecut, călătoria ca simplă și relaxantă ieșire în natură, dar și cea care se desfășoară în compania unor făpturi psihopompe: „Tovarășii tăi/ cu capete de lup sau de câine/ cu urechi monstruoase și ochi scâpărători/ încoronați cu ghirlande de trandafir sălbatic/ iar câte-unii cu câte-un corn în frunte/ sau cu două/ înaintează extaziați pe potecile/ frecventate până adineaori de jivinele/ ce-au dispărut speriate/ în desigurile ceva mai îndepărtate/ (...)/ și în timp ce te așezi transfigurat/ pe un pietroi/ și-ți ștergi nădușeala de pe frunte/ te simți aidoma/ aceluia navigator din vechime/ ascultând deznădăjduit vestea morții lui Pan” - *Vis cu Pan*).

Poetul „fotografiază” semnele exteriorului, în dezordinea lor naturală, spre a le organiza într-un alt plan, intelectual, în funcție de semnificațiile lor spirituale. Astfel, mitul devine oglinda cotidianului și, invers, cotidianul oglindește ascunsa și uitată mitologie.

Ion Monoran a fost un nonconformist pentru care, așa cum remarca Daniel Vighi, în prefața volumului *Eu însumi*, „delicatețea [în poezie, n.n. M.B.], sensibilitatea, lirismul însuși erau chestiuni mai degrabă nedemne, semne ale lipsei de bărbăție și de forță”.

Simona-Grazia Dima

Miting

Am ajuns pe straniul petic de pământ unde suferința era un merit, iar ura, un blazon. Mai mulți se luaseră la trântă cu siluete anonime. Un grup se apropia, purtau o-aceeași mască fiecare – chipul lui Platon. Strigau lozinci, mândri că urmăresc idei și doar mânați de ele îndeamnă la revoltă. Cu patos, cineva vociferă: „Ați văzut vreodată principii lingușindu-se? Dar o căsătorie de interes între două adevăruri? Platon ne-a învățat, el ne-a deschis ochii!” Iar ceilalți scandară: „Platon! Platon!” Brusc însă, le țâșni-nainte poetul Lucian Blaga, cu grijă părintească arată mulțimii efigia unuia firav, scund, un filosof numit Plotinus. „El a-nțeleș mai mult! Treziți-vă! Ideile nu-s idoli și nu trăiesc

în rarefiere și-n singurătate, ci ne-oglesc pe noi – nătângi, dar vii! N-au cum să fie pure

decât dacă și noi suntem. În suflet căutați-le, fără-a urma himere.” Apoi nu-l mai zărirăm. Piața tălăzuia acum de gânduri neînțelese, derutată. Sună curând sfârșitul adunării. Sub norii de furtună, oi îmbufnate invadară locul, smulgeau în grabă iarba. Copii au dat și ei năvală, în ochii plini de rouă

le scăpăra cuvântul, la brâu le zornăia un rând de chei lucioase. Noul peisaj ne întrema. Pe jos am zărit o monedă de aur, am lăsat-o acolo.

Nepreschimbată-n bănuții mărunți ai poeziei, n-avea nicio valoare pentru noi.

Pod

De-aici nu vei pleca nicicând! Ne unește un pod al credinței, deasupra cetăților și mai presus de aer. Când vii spre mine, tot ce-am văzut apune, iar tu, în chip de răsărit, aluneci cu blândețe-n lujeri verzi, tainic susținător al sevei. O chemare a ta e de-ajuns ca să mă văd conducător al carului de lavă, cu hățuri cenușii, vrejuri de fum, în mâini. Și iarăși, din lumea rămasă aceeași, plecăm alături pe-un val, dispărem împreună în cețuri, spre un tărâm al soarelui, dintotdeauna știut.

Pe mal

La Râul Maculat, cel născător de grijă și neliniști, lansând privirea spre malul celălalt, sorbeam prelunga senzație de paradis pe malul de dincoace, dar cu o anume-ngrijorare – oare va mai dura, și cât? Visam că tu, geamăn al meu, curând îl vei trece înot, când miezul nedospit al astrului de cocă te va orbi. E limpede acum, clipa traversării nu putea fi la nesfârșit amânată.

Și, într-adevăr, deodată ți-ai azvârlit straietele și ai pornit, curajos, dezgustat, prin valul hâd.

Viață

Ce fericiti eram în somn, când odihneam în zăcământ, simple vine de aur adormite! De ce ne-ați scos din matcă, firavi să alergăm pe gheața orolor, îndeplinind porunci din vis, speriați că pojghița se crapă? Ne-ați dat pe mâna de casap a vieții și nu-s legiuitori în rândul vostru,

alunecă doar un convoi de sclavi cu fețe-acoperite. De fapt, voi cine sunteți? Nu ne-ați spus. Numai lumina eroică mai poartă sclipirea filonului unde cu inima sălășluim și astăzi, deși-am uitat. Ea trece dreaptă printre spinările zguduite de plâns și nouă înșine, subțiați, ne-arată, în oglinzi, pe chipuri, urma exploziilor adânci, și, îndărătul ochilor, intrarea spre munții de minereu aurifer.

O hieroglifă

Abandonați orașului, tăcerii groaznice a zarvei lui, leit celei a zidurilor Ierihonului după cădere, simțim ispita de-a redeveni jivine de pădure înțelepte, pisici sălbatice ori jderi (pe spate parcă ne miște deja blana) – poate am fi mai liberi, mai nepăsători și nu ne-am întreba atât despre motivul prăbușirii – dar nu uităm: o hieroglifă, răbdătoare și aceeași, e-ascunsă-n centrul bine pavoazat al urbei, în țesătura încălțată, spână. Lăptoasă, limpede, clipind în puț, sub labirinturi de pavaj, senin așteaptă peste timp. De dragul ei ai locului rămânem – oameni, regnului nostru îi pastrăm credință.

Lectură cu Sobek *

Nu poți citi în liniște din incunabul, căci Sobek ți se-apeacă peste umăr, plin de mătasea broaștei și sticlind din ochi. Miroase-a pește putrezit. E în halat și târșăie prin casă, ubicuu, ascultă radio, plănuiește să dea o lovitură. Lălăie-un cântec de petrecere latino și lovitura o va da, e sigur, nu glumește. Cu ifos poartă inel de aur în degetul cel mic. Nu-i e rușine să tragă cu urechea, ranchiunos, se bucură că-a izbutit să șterpelească banii, răvașele din prăjituri și stă la pândă pe la uși, să dibuie prin gura cheii cât mai mult, pune la punct unelte de tortură. E gras, prinde ușor virozele, stă mult la pat, cu febră. Are molari de crocodil. Chiar este crocodil. I se zăresc prin bluza fără guler crestele tari, verzui, când scrie în prezidiu – economist cândva la Nodul de Notorietate, azi Gumilasticul S.A.

*Zeu crocodil, la egiptenii antici

Aducere aminte

Atunci când din cartierul meu de astăzi mă aflu brusc departe, într-o piațetă-afundă, pe banca favorită din copilărie, la odihnă, dar și purtată iute, ca de-un fulger, pe spița unui gând rotund, ocrotitor, apoi, când printr-o glisare la fel de simplă a luminii, mă regăsesc în parcul de lângă casa mea de-acum, simt lumea din pliurile ei, închise, redeschise iar, o înțeleg din transparența ei, din miez, eu, neschimbatul, imun la orice treceri. Nu pierd și nu câștig – dresor, savoarea i-o aduc la viață, dar nu-i îngădui să mă fure gustul ei bogat, să fiu apoi lovit de pietre, căci una sunt cu văzul ființei dezgolite – săracă pare, însă dăruiește belșugul fără capăt. În parcul apropiat de Lacul Morii, copiii sunt plimbați în cărucioare, vârstnicii spun istorii, iar soarele dăruitor trece prin toți. Din apa densă

a privesc veghez, puhoiul să-și reverse darul neîntrerupt, să nu se-nstrăineze mintea de cuvânt, căci cursul

i s-ar otrăvi și s-ar preface-n fundături pietroase.

Înghițul, abdicarea sunt otrăvuri, uitarea unui adevăr

mai plin ca ziua ta de naștere: că zidul, câmpul,

multiplicate în pelicule fatale, ești tot tu.

Dacă îți amintești și răzi, îndată cresc cu vuiet pomii,

albinele-ți stropesc obraji cu polen. Așa cum stai,

în fagurele-acestei curgeri, ca-ntr-un leagăn, și-mpingi, un pic mai tare doar, cu palmele, în aerul vibrant,

spre a te apăra de zimți, prinzi fără voie-un fruct,

un pește, din marea luxuriantă. De la o veche catedrală

până la Teatrul Național, atât de lin ajungi, fără un foșnet, frunză sau val, prelins și tu.

Poarta cerului

Unde-i mijlocitorul fără nume, să facă un covor înmiresmat

din drumul morții? E-atâta umbră, nu mai îndurăm,

pleoapele ne sunt setoase de lumină, plutește o nehotărâre-n aer,

în contrast cu noi, avizi de ritm și muzici, e frig, vrem

să ne-afundăm în caldele-alveole de nisip ale ținutului Dilmun,

este prigoană, cădere de martiri sub arme, la vremea când tânjim

după odihnă pe insule unduitoare de verdeață,

am vrea să tremure văzduhul și să-l vedem, pe cel ce ne-nțelege, cum pune punct blazării,

deodată cerului îi deschide poarta, să ne pătrundă,

în fine, o liniște a înțelegerii și să-i descoperim pe-adevărații jucători.

Pace

Pe inserat, înainte de-a se porni vântoasa, cel cu inima închisă la umbră-i la loc sigur, forțele întunerului nu-l mai pot răpi, iubirea curge-n el neîntrerupt, mirări ale sângelui nu-l mai ating, revine-acasă,

printre spinările de dealuri repetate, unde cinează fiare.

Umbra e înțelepciune hrănind cuvântul dintr-un ocean de pace.

Poțiunea

În matrioșka m-am uitat adânc. Săriseră ca-n apă, la fundul ei, mulți orășeni de vază. Erau acum locuitori fideli.

Și-acolo zăreai stele și copaci, bătea un vânt. Cu mâinile înălțate, ei priveau în sus, la un panou publicitar, ziceau: „E o reclamă bună.

Până s-a inventat poțiunea asta, în demnă așteptare am tânjit.

Azi, iată-ne întineriți și gata, grație ei, de-o nouă viață.

Imperfecțiunile, curând, la primăvară, ni le va topi,

când ne-om ivi din cețuri, să ne plimbăm valsând prin parc.

Ce-i drept, avem și îndoieli. Pașii parcă ne-ar fi dictați

din Norul Oort, ne asurzește un refren și nu vedem prea clar,

din cauza păpușii următoare, închisă peste noi.”

Bătrânii, deghizați în tineri, nu mai vorbiră. Dăntuiau de zor.

În matrioșka m-am uitat adânc. Săriseră ca-n apă, la fundul ei, mulți orășeni de vază. Erau acum locuitori fideli.

Și-acolo zăreai stele și copaci, bătea un vânt.

Cu mâinile înălțate, ei priveau în sus, la un panou publicitar, ziceau: „E o reclamă bună.

Până s-a inventat poțiunea asta, în demnă așteptare am tânjit.

Azi, iată-ne întineriți și gata, grație ei, de-o nouă viață.

TIMP EVISCERAT

„Sunt un fel de carte fără coperte/Condamnată să trăiesc doar împrumutată/Și fără drepturi de autor/De câte ori n-am fost lăsată pe jos/Din cauza vreunui dicționar/Nu vă pot povesti aici/Mă lasă memoria și în plus/Am o criză de pagini/zi de zi mi se taie din cuprins/câte un titlu/Aseară am visat că voi fi reeditată/Plângeam la gândul recenziilor...”

Un astfel de poem, care se cheamă chiar *Prefață*, descurajează programatic, precum se vede, recenzia, vorbirea despre obiectul literar... Iar „dicționarul” ce este, de nu un mormânt al limbajului, o îmbalsămare, opusă viului din cuvântul uzual? Poezia Mariei Nicolai (debut cu volumul *Inox*, Biblioteca Sinteze Literare, 2000) este una a autodefinirii (poezia modernă e condamnată la pleonasm, lirismul nu înseamnă altceva decât privire narcisică, obsedantă, în oglinda limbajului), a recomunerii din cioburi. Splendoarea metafizică a ciobului de oglindă este tocmai capacitatea lui de a reflecta întregul. Iar sufletul modern este, iarăși, spart, adeseori fiecare ciob reflectând o altă imagine. Avem aici tocmai esența poeziei, mereu parțială și mereu conținând în sine întreg cerul, întreg vocabularul, întreg sufletul, întreaga biografie, cu sublimul și mizerabilul ei. Viața noastră e spartă din chiar clipa în care devenim conștienți de prăpăditul nostru Eu, fericirea poeziei și disperarea ei constau tocmai în a reconstitui imaginea totală prin cuvinte. Volumul de față ne propune o poezie aspră, fără „delicatețuri” de imagine, dar și fără violențări gratuite ale sensibilității. O poezie care spune pur și simplu o stare existențială tulburată de timp. Abundentă în verbe (vezi *Diadă* ca doar un exemplu) care dau impresia unei enumerări uimite de fapte și stări. Senzația de transcriere febrilă este prezentă, e ceva rapid în aceste cascade de imagini, o stenografieră de viziuni.

Metafora centrală în jurul căreia se construiește volumul este cea a scrisului, un scris salvator și recuperator. Chiar dacă în cutia de scrisori viespile și-au făcut cuib, dezertorii refuzați de iertare vor să ne facă viața mai bună, iar fericirea ne rămâne în gât. Iată acest *Peisaj* în care treptata deschidere a imaginii dezvăluie tocmai spaima de viitor: „Fereastra de la care îți aruncam flori/Am acum tocul coșcovit/Rândunelele se spovedesc în termopane/Sporovăind/Pajiștea de pe care îți cântam serenade/Este acum năpădită de lobodă sălbatică/Strada din care număram pietrele/s-a închis în trotuar/o grămadă de pași au prostituat-o/secole de-a rândul/pe unde mai locuiești astăzi/când șantiere uriașe au îngropat/orașul de la poalele hărții?/Hai să ne iubim/Ca pe vremuri în macaraua/Încremenită în mijlocul șantierului/Până nu vor veni arhitecții să ridice/Catedrala Mântuirii Neamului”. Iar viziunea aceasta hiperbolică este opusă alteia, de tip post-apocaliptic, unde domină uscăciunea, peisajul sterp, bolovanii nu mai vor să rodească și sufletul este a-vid. Poezia, acest „plâns cu cioburi”, abia strecurat printre genele fermoar cu zimț, reflectare în timpul oglinzii, devine, așa cum trebuie să fie de la descoperirea eu-lui încoace, o eviscerare a sinelui.

O altă temă obsedantă, și, din fericire, deloc ideologizată, ci doar intens trăită, este cea a condiției femeii. Numită de multe ori chiar din titlu: femeia în leasing, femeia abțibild, femeia search, femeia scenă, femeia mamă, femeia ciornă... și enumerarea nu este completă. Nimic jubilat, incantatoriu (poeziile cu rimă au ele însele o muzicalitate nu știu cum, scrâșnită, ca niște exerciții de dicție, congruență foarte adecvată conținutului) în aceste conspecte lirice ale dezesperării de a fi femeie. Legând cele două teme, refugiu în imagine încremenește fotografic timpul. Autoarea are știința imaginii-șoc, sinteză de spus și nespus. Ca în excelentul poem *Copiii Kodak*. „La copiii din fotografie/Îmi este permis să mă uit/Doar pentru că nu eu i-am născut,/Ci un aparat într-o cameră întunecată./Un uter negru în care se dezvoltă instantaneu/Imaginile altei realități...”. „Am simțit iritant cum/Prin luminătorul podului,/Un ochi mă privea./Iar eu mă scufundam încet/În baia de acizi/Care aveau să mă dezvolpeze”.

Fotografiile refugiate în pod sunt clipele, zilele, finalmente paginile scrise în care se zidește timpul fiecărui poet. Poetului nu i se retează zilele, ci paginile. „Praful îmi măsoară sentimentele/Cu o precizie mult mai mare decât/A unei rulete rusești/Astăzi am plâns și iată,/O pată în mobila/Pe care ți-ai purtat/Mâinile de la stânga la dreapta/Nu mai mi-ai scris/De sute de ani/Și biroul arată ca o/Fabrică de scame/Și oglinda îmi trimite/Niște imagini nerambursabile/De duzină/Pe care nu le mai pot recupera/Ca niște sticle de bere fără alcool”.

Poezia Mariei Nicolai, făcută din „cuvinte pe marginea prăpastiei”, are forță imaginativă, este vizuală și notează o așteptare fără sfârșit: „Sfinții se preling pe perete/Departa de iertare”.

* Maria Nicolai, *Femei în leasing*, Fundația Culturală Libra, 2014

Excursii romantice

Puține lucruri înflăcărează imaginația omului contemporan la fel cum o face gândul călătoriilor, al evadărilor în paradisuri naturale, iar uneori chiar artificiale. Revistele, ziarele și televiziunea abundă în preajma vacanțelor de recomandări, sfaturi și opinii legate de „vacanța de vis”. Cu cât sunt mai îndepărtate destinațiile cu atât mai bine, cu cât mai exotice cu atât mai interesante. În general, pare firesc pentru că, după cum ne reamintesc din când în când profeții timpurilor noastre, „trăim într-o epocă a cunoașterii”, iar călătoriile sunt văzute atât ca un mijloc de relaxare, cât și ca o intersecție a culturilor și personalităților diferite.

În realitate însă, ceea ce definește, cred, în linii mari sindromul călătoriilor moderne este evazionismul romantic, confirmarea prejudecăților și dezintegrarea morală.

Să le luăm pe rând. Moda călătoriilor de masă a început odată cu instaurarea deplină a romantismului ca filosofie supremă a Europei. Hoinăreala spirituală a dus la o hoinăreală propriu-zisă în care aventurierii continentului, îmbibați serios cu lecturi din Rousseau, au început să se miște de colo-colo în căutarea Arcadiei sau, de foarte multe ori, doar a aventurilor facile. Byron și Shelley sunt exemplele cele mai la îndemână, dar și spirite mai olimpiene au suferit de pe urma acestei maladii.

Constrângerile realității, convențiile sociale, disciplina sinelui erau doborâte de elanul vilegiaturii. Primitivistul rousseuist căuta terifiat locul în care poate trăi natural, înțelegând prin asta în principal un expansionism nelimitat al egoului și o anulare completă a facultăților de control. Astăzi omul modern se uită cu nesață după rămășițele de civilizație europeană sau admiră farmecul relativ neadulterat al unor țărâmurii exotice (India, Thailanda, Tibet etc). Orice pare a fi mai bun decât banalitatea și monotonia vieții cotidiene strangulată între obiective corporatiste și somnolențe domestice. Așa că o excursie exotică reprezintă punctul culminant al anului, acel summum bonum care răscumpără zgura cotidiană. Cei mai curajoși își iau cu totul tălpășița și se stabilesc cu mai mult sau mai puțin succes în raiuri tropicale. De multe ori, se practică voiajul de autocunoaștere, în care se presupune că omul va reuși să își descopere adevărata natură, eul profund, dimensiunea ascunsă și mai bună a personalității, plus multe alte lucruri pe lângă. Ce se uită în aceasta privință este că „sinele se construiește, nu se descoperă” (Irving Babbitt).

Pentru Dr. Johnson, probabil

ultimul mare clasic, obiectivul călătoriilor era de a adapta imaginația la realitate, și „în loc de a ne gândi cum ar putea fi lucrurile, să le vedem așa cum sunt”. Și din acest punct de vedere omul modern se află la antipodul tradiției, pentru că ceea ce surprinde în relatările călătoriilor contemporani este confirmarea masivă a prejudecăților cu care au plecat la drum. Un exemplu foarte comod îl reprezintă rolul jucat de stat în viața țărilor occidentale și nu e de mirare că majoritatea se va întoarce mai socialistă decât a plecat, având drept argument autostrăzile, curățenia (câtă și pe unde mai e), asistenta socială (aflată acum în prag de colaps ca urmare a numărului mare de imigranți) și, în general, cam toate lucrurile la vedere.

Până să apuci să spui că e de fapt o civilizație pe pantă descendentă, care trăiește în special pe baza capitalului economic dar, mai ales, moral acumulat în secole timpul și-a expirat.

O altă modalitate de confirmare a prejudecăților s-a bucurat chiar de statut academic sub numele de antropologie culturală. Exemplul clasic îl constituie cartea lui Margaret Mead „The coming of age in Samoa”, unde ipoteza libertății sexuale și a absenței prejudecăților morale în context i-a fost dovedită cercetătoarei ca prin minune. Observațiile ulterioare au arătat, ceea ce era de așteptat, de altfel, de la o cultură primitivă, că virginitatea femeilor joacă un rol esențial în universul moral al locuitorilor. Ca să fim totuși riguroși, modelul clasic în această privință a fost inaugurat mult mai devreme de Diderot în „Supplément au voyage de Bougainville”.

Astfel, evazionismul romantic și confirmarea prejudecăților cu predilecție într-o direcție anomistă conduc inevitabil la o dezintegrare morală considerabilă. Dacă scopul e fuga de controlul instinctelor, iar peste tot nu cauți decât o justificare cât de neînsemnată pentru o viață dezordonată, atunci orice excursie ajută. De la excursiile de festival muzical unde tinerii fac baie în noroi (la propriu), își pierd mințile și orice simț de responsabilitate personală, pana la sexturismul practicat pe scară largă în țări precum Cuba sau Thailanda, e o diferență semnificativă de grad și vârstă, dar ambele ipostaze reflectă o dorință comună de evadare totală într-o lume cu reguli incerte. Sigur că aceste exemple sunt aproape extreme, însă tentația unui paradis amoral pe pământ, imaginat strict cu tușe consumeriste, rămâne bine înfiptă în mentalul modernității.

Moda călătoriilor de masă a început odată cu instaurarea deplină a romantismului ca filosofie supremă a Europei. Hoinăreala spirituală a dus la o hoinăreală propriu-zisă în care aventurierii continentului, îmbibați serios cu lecturi din Rousseau, au început să se miște de colo-colo în căutarea Arcadiei sau, de foarte multe ori, doar a aventurilor facile.

Horia Vicențiu Pătrașcu

**Conștientizarea
tragismului
inerent
efemerității, a
legăturii
indisolubile
dintre
aventură și
moarte, dintre
naștere și
distrugere, îl
face pe omul
nostalgic să
perceapă
dureros însăși
clipa de față,
prezentul ca
atare și să
celebreze prin
regret
nașterea
fiecărui
moment. Noul
este în același
timp implorat
și deplorat,
dorit și
blamat, căci
numai într-o
perspectivă
romantică este
posibil să-ți fie
dor de ceea ce
se întâmplă
chiar acum,
sub ochii tăi.**

O ecuație afectivă a temporalității

Câteva considerații asupra
schematismului noutății

Într-o carte fiecare frază trebuie să aducă ceva nou și interesant, să fie curgătoare și promițătoare chiar când enunță sfârșitul. Obșnuiți să judecăm viața după măsura cărții ne așteptăm ca fiecare moment să fie un nou rând palpitant, fiecare zi - o nouă intrigă sau rezolvarea unui conflict. Or, zilele noastre sunt „pustii ca niște stepe”, romanul vieții noastre are parte de repetiții, de exprimări neinspirate, e plin de descrieri plictisitoare ale ambianței, de pagini albe - pe care însă, spre deosebire de o carte, trebuie să le parcurgem rând cu rând. Orice personaj, fie el și din cea mai proastă carte, ar avea toate motivele să ne plângă de milă... Ce dezlănare, ce nonsens, ce infernală diluare în viața „reală”, ar spune personajul, și o spunem noi înșine - aruncându-ne din nou în lectura unui roman unde fiecare frază e o noutate. De altfel, acesta e definiția nu doar a romanului (novel), dar și a filmului: *o succesiune coerentă de noutăți*. În viața obișnuită o asemenea succesiune e rarissimă și neveridică, obositoare și de obicei se petrece doar în contextul unor evenimente regizate, aranjate. Într-o carte sau într-un film este absolut obligatoriu ca noutatea să apară în fiecare moment al ei. Bergson confundă elanul vital cu elanul spiritual, căci doar spiritul nu poate trăi decât în dimensiunea noutății continue, neîntrerupte, în vreme ce „elanul vital” se împacă repede cu repetițiile, iar între blazare și respirație se produce o simbioză încă din primele clipe de viață. Presa, jurnalismul a împins cartea dincolo de ea, subminând-o, ambiționându-se să ne facă să credem că lumea reală este prinsă, și ea, într-un torent de noutate, ceea ce, în virtutea extinderii antenelor ei pe toată suprafața pământului și a diversificării programelor, i-a reușit într-o oarecare măsură, deși, fundamental refractar la noutate, lucrul-în-sine o dezmente de îndată impunând asupra oricărei rumori amorțeala, inerția și entropia specifice lui ce-l separă printr-o graniță impasabilă de efervescența *nous*-ului. Doar spiritul (*nous*) este însetat de nou (*neos*), cele două cuvinte împletindu-și tulpinile și coborând, se pare, spre o unică, veche rădăcină indo-europeană.

Suferința cea mai teribilă a spiritului întrupat este plictiseala, cazna de a suporta deplasările extrem de lente de la ceva la altceva. Conflictul dintre spirit și viață este fatal, nu poți alege esențele decât cu prețul schematismului, al „reducției”, al abstracției lor. Viața are de partea ei „întinderea” - la propriu și la figurat -, ea este, spațial și temporal, *res extensa*. Carnea, mirosul, *materia*, realitatea ei le plătim suportând materia temporală în care sunt scufundate, această substanță vâscoasă, acest clei, această grăsime disolutivă. Râul lui Heraclit s-a dovedit a fi o apă stătută, iar focul lui - un fum slab, rece, abia vizibil. Timpul vieții este *antiesențial*, devenirea necesită o cernere cu o sită deasă, zile și nopți, ani de-a rândul, pentru a descoperi, în rare cazuri fericite, câteva grame de aur - o idee, o formă, o formulă... Căderea în timp - atât în versiunea platonice, cât și în cea creștină - nu a însemnat altceva decât a trece din lumea esențelor și formelor pure, din lumea ideilor și cuvintelor esențiale în cea a *procesului de durată*, a *muncii*, a efortului, a așteptării și (ne)răbdării, a gestației și creșterii, a încercării și erorii - un labirint făcut pentru ca cei închiși în el să (se) piardă, nu să câștige. Soluția rămâne cea a lui

Dedal: a te ridica, a-ți lua zborul, a inversa căderea, a privi totul de sus. Adică: a te mulțumi cu imagini, cu forme, cu miniaturi, cu machete, cu reprezentări și simboluri! Numai în această lume de ficțiuni - timpul este un timp al noutății, al inovației continue, al trecerii rapide de la ceva la altceva. Dar „personajele” acestei deveniri inovatoare sunt simple fantoșe, efigii, „numere”, figuri geometrice, proporții - a căror supremă libertate de mișcare, îndatorată eliberării de timp, corespunde unei la fel de mari imaterialități și impalpabilități. Egoul transcendental este, desigur, mult mai esențial decât eul mărunț al unui om oarecare. Însă spre deosebire de primul, cel din urmă respiră, transpiră, mănâncă, defechează, face dragoste și cu toate că poate fi atins, măsurat, închis și, la limită, ucis - el nu poate fi - tocmai de aceea! - redus la vreo esență sau abstracțiune, oricât de înalte ar fi; acest eu concret, material, oarecare, scufundat în lichidul vâcos și scârbos al timpului, este - de fapt și de drept - ireductibil și deci ineputabil, infinit în neroada lui finitudine... Sprintenul Ahile al spiritului nostru nu va ajunge niciodată din urmă lentă, greoaia, dar atât de concreta broască țestoasă a realității sensibile! Suntem ființe profund duale, schismatice, schizoide pentru că prin limbaj tindem să esențializăm novator - deci să reducem, să schematizăm - în vreme ce prin corpurile noastre aparținem tergiversării, rutinei, pasului pe loc. De aici irepresibila impresie de *falsitate* a literaturii căci ea funcționează în virtutea unei convenții (cuvânt- conventum) prin care crochiurile, schițele, sugestiile care ni se dau rămân să fie mai mult sau mai puțin completate în funcție de puterea imaginativă a cititorului. Dacă am cere inteligenței artificiale să reconstituie portretul unui personaj celebru din literatura universală introducând descrierea *completă* a înfățișării lui, cea de care s-a învrednicit autorul, am fi surprinși să vedem că celebrului personaj îi lipsește o mână sau un ochi (ori amândoi) sau că nu este decât o frunte, o perucă, o pereche de ochelari sau o claie de păr. Împinsă la limita esențialității sale, ideea de frumos nu mai are, la Platon, nici culoare, nici formă și nici un aspect recognoscibil în ciuda pretenției ei de a face posibilă orice întrupare particulară a frumosului.

Nostofilie = neofobie,
nostalgie = neofilie

Și totuși, la Platon esențele sunt departe de a fi noutăți. Ele sunt cele mai vechi, eterne, neschimbate și neschimbătoare. Dimpotrivă, pentru discipolul lui Socrate - noutatea ține de creativitatea umană, adică de acel domeniu complet artificial, nici-adevărat-nici-fals, al inventivității umane, generat de acei falși demiurghi care, precum poezii, fac să „existe” lucruri inexistente, lipsite de „model”, de Idee, simple fabulații, minciuni ce nu merită decât să fie alungate din cetate sau readuse, prin filosofie, la ordinea educativă, alegorică, a arhetipului, a Ideii. Este motivul pentru care Platon înființează o mitologie filosofică care - spre deosebire de mitologia imorală a poezilor - are un sens profund anagogic, edificator. Pentru Platon timpul nici nu trebuie să fie altceva decât o „copie mobilă a eternității”, să repete, să reproducă - cu datele mișcării și ale schimbării - ceea ce este imobil și neschimbător. Dimpotrivă - la el și la toți conservatorii - noutatea amenință să răstoarne această ordine atemporală a timpului prin introducerea, în devenire, a unui

sens *ireversibil*. Timpul noutății este un timp în care, pentru a se naște, fiecare clipă o devorează pe cea de dinaintea ei și se opune din răspuțeri să fie, la rândul ei, consumată de clipa următoare, ceea ce fatalmente se va întâmpla: o babilonie în care tatăl vrea să-și mănânce copiii, iar copiii să-și ucidă tatăl! Timpul atemporal, al lui Platon, este timpul *nostos*-ului, a întoarcerii la locul de origine, la sursă, la izvor, este timpul lui Ulise care o găsește pe Penelopa la fel de castă precum o lăsase în ciuda atacurilor *vremii*, în speță a pețitorilor ei, este timpul *posibilității întoarcerii* - unde nimeni nu moare, nimeni nu trădează, nimeni nu se schimbă. Dimpotrivă, timpul noutății, *timpul temporal*, timpul ireversibil, timpul *romantic* - este timpul *nostalgiei*, al durerii în fața *imposibilității întoarcerii*, este timpul celui care-și dă seama că nu „te întorci niciodată în același loc” (Nietzsche), că „nu te scalzi niciodată în același râu” (Heraclit). Este timpul lui Agamemnon ucis de Clitemnestra - ucisă de Oreste. Există o structură romantică de percepere a temporalității sub semnul schimbării continue și deci ireversibile - consacrată, evident, de romantism ca fenomen cultural, artistic, social și politic, dar care îi depășește marginile - care se prelungește, înapoia lui, în toate acele intuiții ale devenirii heraclitiene și, după el, în impresionism. Nostalgia nu doar că proclamă imposibilitatea întoarcerii în trecut, nu doar că leagă timpul și spațiul - deschizând calea teoriei relativității printr-o modificare a modurilor noastre de înțelegere și simțire - dar ea, nostalgia, induce o atitudine paradoxală în fața trecerii timpului. Conștientizarea tragismului inerent efemerității, a legăturii insolubile dintre aventură și moarte, dintre naștere și distrugere, îl face pe omul nostalgic să perceapă dureros însăși clipa de față, prezentul ca atare și să celebreze prin regret nașterea fiecărui moment. Noul este în același timp implorat și deplorat, dorit și blamat, căci numai într-o perspectivă romantică este posibil să-ți fie dor de ceea ce se întâmplă chiar acum, sub ochii tăi. Dorul este o *dorință durerosă*, o nevoie imperioasă de noutate - despre care știi foarte bine că este eufemismul pierderii, avatarul lui Mara, tentaculul distrugerii.

Fiecare clipă este, în această perspectivă, ceva nou, iar condiția de posibilitate a timpului ca generator de noutate este permanenta suprimare a prezentului. Ne trezim astfel într-un mediu esențialmente nostalgic căci conștientizarea clipei ce trece te pune automat într-o dispoziție elegiacă față de prezent, față de actualitate, ceea ce e complet incomprehensibil în alte moduri de înțelegere și de sensibilitate, caracterizate de *nostofilie* (toate reprezentările nostalgiei paradisului) și deopotrivă de *neofobie*. Trebuie urmărite în pictura romantică acele vagi elemente de noutate care se însinuează într-un peisaj, acele instantanee - aproape nevăgiate în seamă, foarte discrete, dar care constituie semnatura secretă a efemerității fundamentale a timpului. Nu atât ruinele și deplorabilul naturii din pânzele lui Caspar David Friedrich constituie elementul central al perspectivei nostalgice, ci fasciculul *unic* al luminii lunii din chiar *acest* moment pe care pictorul încearcă să-l prindă, disperarea unui *acum* care trece, agățându-se în crengile pomilor desfrunziți, în păienjenii atmosferei cețoase, în degetele mâinilor ce-și iau rămas bun, în privirea contemplatorului care, în încremenirea lui, încearcă să-l întârzie, —

Jurnal de bibliotecă

Ce spune, aia și fumează!

Ianuarie 2025. O vorbă veche recomandă să te ferești de oamenii unei singure cărți, bănuindu-i, adică, de monomanie, intoleranță sau chiar fanatism. Zicala ar trebui completată cu perspectiva opusă: caută-i pe oamenii multor cărți și vei găsi cititori, colecționari și scriitori pasionați. Mai sigur, caută-i pe bibliotecari, profesioniștii domeniului, care adaugă acestor trei calități și o a patra, indispensabilă "fișei postului" - generozitatea. Fișa postului le cere să atragă, să ghideze și să educe publicul. O să spuneți că nu-i totdeauna așa, că s-au mai văzut bibliotecari care și-au otrăvit cititorii, interzicând cu gelozie cunoașterea. Aveți amintiri cu cenzura sau ați citit de prea multe ori "Numele trandafirului"? Aceia sunt mai degrabă cerberi, spioni ai unei singure cărți, ascunși printre rafturi. Eu vorbesc despre bibliotecarii adevărați, nobila specie care ni i-a dat pe Goethe, Borges sau Nerva Hodoș. Păi vedeți?!?

Din această specie face parte și Octavian Mihail Sachelarie, eseist, bibliolog și publicist argeșean. Născut în data de 14 iulie 1954, ("ziua povestitorului convingător" din zodia Racului), la Topoloveni, absolvent al Facultății de Filosofie, secția Sociologie, din cadrul Universității București, la 25 de ani se angajează la Biblioteca Județeană "Dinicu Golescu", unde-l cunoaște pe marele cărturar Silvestru Voinescu, de la care deprinde tainele meseriei. Cară cărți, se obișnuiește cu mirosul depozitelor, începe să descifreze indexurile de nume, titluri și subiecte. Îl însoțește pe maestru prin anticariate, la vânzătoarea de ediții rare, prinde gustul bibliofiliei, se inițiază în colecțiile speciale. Din 1990 este membru fondator al Asociației Bibliotecarilor Români, scrie în reviste profesionale și de cultură, publică numeroase volume de studii sociologice, de management și marketing. În 1992, se specializează în biblioteconomie și știința informării la Roma și la Florența. Din 2003, devine doctor în sociologie, cu o teză intitulată "Fenomenul de violență în presa românească", susținută la Institutul "Dimitrie Gusti" al Academiei Române, iar din 2005 preia managementul Bibliotecii "Dinicu Golescu", pe care o va conduce șaptesprezece ani. În paralel activează ca profesor asociat la Universitatea din Pitești, membru al Consiliului de Conducere al ICR, membru în Uniunea Scriitorilor din România.

Ca urmare a meritelor sale, primește numeroase premii și distincții: Premiul Asociației Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România (ANBPR) pentru cea mai bună lucrare de specialitate - "Introducere în managementul de bibliotecă" (2004, în colaborare cu Victor Petrescu), Premiul ANBPR pentru biobibliografia "Silvestru Voinescu, un destin asumat" (2006, în colaborare cu Denisa Popescu), titlul de "Cetățean de Onoare al județului Argeș" (2011) etc. Mă bucur că, printre distincții, se numără și Premiul de Excelență al Direcției pentru Cultură Argeș, secțiunea "Management cultural", pe care am avut onoarea să i-l ofer personal în 2008.

→ să-l salveze, să-l prindă în chiar fluiditatea lui. Ceea ce va constitui mai târziu emblema picturii impresioniste au făcut mai înainte romanticii. Și nu e întâmplător că elementul acvatic este atât de des invocat și de unii și de ceilalți.

Dar mai este ceva care se adaugă acestui regret, acestei dorințe dureroase de nou pe

Anul trecut, Octavian Mihail Sachelarie a publicat un nou volum, intitulat provocator "Lecturile publice și trabucurile Monte Cristo" (Editura Ecou Transilvan, Cluj-Napoca), în care își continuă preocupările sale de-o viață - carte, lectură, bibliotecă, prezentându-le, de data aceasta, publicului larg, nu neapărat specialiștilor. "Poate și de-asta am ales un titlu mai incitant", mi-a spus domnia sa, zâmbind parcă a scuză, atunci când mi l-a oferit. Dar ce e aici de scuzat? Citind cartea în atmosfera sărbătorilor de iarnă, am descoperit cu plăcere că mă las prins de verva autorului și îl însoțesc captivat printre capitole.

La început, m-a dus în trecut, scuturând praful de pe tăblițele cu scriere cuneiformă, vechi de cinci milenii, arătându-mi primele cărți din lume, născute în Sumer: poezie și proză, rugăciuni și imnuri, magie și divinație, istorie, drept, științe, comerț (mi-am amintit și de celebrele tăblițe astrologice babiloniene, baza astrologiei actualului Occident), epopeea lui Ghilgamesh și codul juridic al lui Hamurabi. L-a evocat apoi pe Calimah, bibliotecarul din Alexandria, cel care a inițiat marele Catalog al papirusurilor egiptene, și pe regele Ptolemeu Filadelful, șeful colectivului de traducători ai Bibliei Septuaginta. Mi-a deschis ușa "Casei înțelepciunii", biblioteca lui Al Mamun, fiul califului Harun Al Rashid și m-a strecurat printre coloanele mănăstirii carolingiene Sankt Gallen, către scriptorium, ca să admirăm ilustrațiile manuscriselor. Ne-am murdărit de cerneală tipografică în atelierul tipografic al lui Gutenberg din Mainz, trăgând cu ochiul la "Biblia cu 42 de rânduri", comparând-o cu "Tetraevanghelul" lui Macarie de la Mănăstirea Dealu (1512), ediția de lux, pe pergament, păstrată la Biblioteca Academiei Române, și ne-a plăcut mai mult lucrarea ieromonahului nostru. Iar când ne-am simțit oboșiți, ne-am tras sufletul la Hurezi, în strălucita bibliotecă a domnitorului Constantin Brâncoveanu, printre lucrările de istorie bizantină editate în franceză și de literatură beletristică (Homer, Hesiod, tragediile lui Euripide). Că tot mai zic unii că domniile noștri erau abia coborâți din copac!

În partea a doua a cărții, călăuza mea m-a invitat să privim spre biblioteca viitorului. Ce-ar putea, ce ar trebui ea să fie în Occident, locul tuturor libertăților și, paradoxal, al tuturor singurătăților? Nu cumva o Nouă Agoră, refăcând punțile distruse între sfera privată și cea publică? Altfel, riscăm să ne transformăm, cu toții, în narcisiști cu smartphone-ul în mână, închiși în propriile bule, incapabili să mai gândim la binele colectiv (ceea ce deja ni s-a arătat, la alegerile din anul trecut!). Apoi, nu cumva noile tehnologii, printre care se detașează nou-venita Inteligență Artificială, vor face să dispară civilizația cărții pe hârtie și a cuvântului tipărit, împingându-ne către superficialitatea imaginii? Octavian Mihail Sachelarie îl invocă pe Ray Bradbury, "omul cu nume de carte", scriitorul american de SF care, în celebrul roman "Fahrenheit 451", ne-a avertizat cât de ușor putem cădea în capcana

care o numește nostalgia. Este conștiința legăturii indisolubile dintre surprinderea noutății și schematismul reprezentărilor noastre, al limbajului, al conceptelor, al imaginii. Pentru a o surprinde și pentru a o păstra - e nevoie să o reducem - la un gest, la un simbol, la un cuvânt - și astfel să-i trădăm însăși „substanța” - nonreprezentabilă, vie,

a-culturalității, prin uniformizare mentală la cel mai mic numitor comun, lăsând piețele să dicteze în producția de bunuri culturale, vulgarizându-i pe clasici, ferindu-ne de adevăruri incomode și disprețuindu-i pe intelectuali. De aici și până la arderea bibliotecilor nu mai e decât un pas. Cenzura (prin foc) nu e o fantezie, istoria ne-o dovedește. Sachelarie notează cu îngrijorare date funeste: anul 642 - incendierea bibliotecii din Alexandria, anul 1204 - arderea cărților din Constantinopol, anul 1944, naziștii distrug biblioteca franceză din Dieppe, anul 1992, americanii bombardează biblioteca din Sarajevo. Nu lipsesc notele critice la adresa "Cancel Culture" și a progresismului, dornic să instituie dictatura minorităților de tot felul. Viitorul nu sună chiar bine.

Totuși, autorul nu vrea să încheie pesimist. Regăsindu-și zâmbetul, în cea de-a treia parte a cărții, m-a făcut părtaș la întâlnirile sale speciale cu scriitori, cu personalități culturale, cu romane și idei. Este, poate, și cea mai frumoasă secțiune a volumului, în care sunt evocați Mario Vargas Llosa și Gabriel Garcia Marquez, Mircea Eliade și Umberto Eco, Nicolae Manolescu și Horia Roman Patapievici. Se simte emoția în rememorarea evenimentelor de la Bibliotecă, avându-i în prim-plan pe Alex Ștefănescu, pe Adrian Cioroianu și pe Cristian Bădiliță, se simte plăcerea de a scrie despre "Librăreasa din Paris", romanul vieții Sylviei Beach, sau despre legendarul album "The Wall" al celor de la Pink Floyd (Sachelarie e fan al grupului britanic, pe care îl asculta des în biroul său de la bibliotecă). Avem de-a face cu pagini limpezi și elegante, astfel încât cartea se citește, parcă, de la sine, și îți pare rău că s-a terminat.

Încă o dată, prin volumul "Lecturile publice și trabucurile Monte Cristo", prin dialogul spumos care îi este caracteristic și prin energia de care dă dovadă, Octavian Mihail Sachelarie demonstrează că este un scriitor fermecător, un generos în relațiile cu ceilalți și o personalitate culturală de marcă. Atâta vreme cât a condus Biblioteca Județeană "Dinicu Golescu", a ferit această instituție și publicul ei de pericolul provincialismului și de tentația histrionismului cultural. Atâta vreme cât este invitat în prezidii, comisii și conclavuri literare, aduce echilibru, competență și bun-gust. Cunoștințele de specialitate și rețeaua socială de care dispune sunt, în continuare, capitaluri simbolice de neprețuit. Din punctul meu de vedere, filiala argeșeană a Uniunii Scriitorilor ar trebui să le aprecieze la justa lor valoare. Astfel, ar mai avea o șansă... Dar cine sunt eu să-mi dau cu părerea? În fine, realizez că nu v-am spus ce e cu trabucurile alea Monte Cristo! Vă las plăcerea să descoperiți dumneavoastră. Eu m-am convins că Octavian Mihail Sachelarie e om dintr-o bucată: ce spune, aia și fumează!

carnală. O atitudine coerentă în fața efemerității ar trebui să fie fundamental iconoclastă, căci a încerca să „oprim clipa” printr-o imagine înseamnă a o reduce la un „a fost”, la o a-mintire, la un gând, la o sinecdoacă, la o schemă. De la esență la caricatură nu e decât un pas!

...nu cumva noile tehnologii, printre care se detașează nou-venita Inteligență Artificială, vor face să dispară civilizația cărții pe hârtie și a cuvântului tipărit, împingându-ne către superficialitate a imaginii?

Cosmin Victor Lotreanu

Pledoarie pentru recludirea reconcilierii și solidarității

~ Era o emoție extraordinară care sunt convinsă că ne-a marcat pe toți pentru toată viața. ~

Ana Blandiana

Au trecut, iată, 35 de ani... Momente care acum par îndepărtate, dar totodată foarte aproape, ca și cum totul s-a întâmplat ieri. Adolescent atunci, entuziasat și emoționat profund de tumultul străzii și atmosfera de autentică și irepetabilă fraternitate între oameni, chintesentă a unei revoluții pe care o credeam atunci a noastră, a tuturor, nu aveam cum să înțeleg lungă și dureroasă tranziție. În luna decembrie însă dintotdeauna regăsim în mine însumi o parte din propria mea afectivitate, un crâmpel al propriei mele sensibilități. De ce? Pentru că îmi amintesc de Crăciunul copilăriei, fericit și trist în același timp pentru că deslușeam deja lipsurile și încercările dramatice ale părinților de a-mi oferi ce se putea. Pentru că îmi amintesc de climatul sumbru și cenușiu al comunismului târziu, terminal, în care totul era atât de apăsător încât, cel mai probabil, tensiunea devenise de nesuportat. Nu aveam cum să știu atunci că, peste oameni și timpuri, Edmund Burke avusese dreptate, atunci și acum, când a afirmat că "un stat care nu are mijloacele de a efectua schimbările necesare, de fapt nu are mijloacele pentru a se menține". Pentru că îmi amintesc șoaptele celor din jur, la mijloc de decembrie 1989: *A început!* În fine, pentru că ulterior istoria avea să se accelereze aproape perceptibil între strigăte, entuziasm, presiune de neuitat și de neiertat, lacrimi, lumânări și o mult dorită eliberare. Toate

acestea între cuvinte ale mulțimii cu valoare de sentință... Pentru că îmi amintesc de acel atât de emblematic și aproape obsedant atunci: "Fără violență!"

Datorăm mult celor care s-au jertfit în Decembrie 1989 și nu numai, mult mai mult decât ne dăm seama. Probabil pentru că nu ne-am reconciliat cu adevărat în mai multe moduri: cu noi înșine în primul rând dar și cu propria noastră istorie, plecând de la "sacrificiul fondator" din Decembrie 1989 dar poate și de mai înainte. Este poate mai la îndemână să ne inventăm propria noastră istorie și să nu avem puterea de a fi sinceri în totalitate cu noi înșine atunci când o privim și interpretăm. Istoria noastră, a fiecăruia dintre noi, este o parte a propriei noastre formații și a felului la care ne raportăm la *Celălalt*. Ceea ce noi suntem în prezent constituie o reflecție și în același timp un rezultat a ceea ce am trăit în trecut și probabil non-reconcilierea noastră completă cu noi înșine determină o incapacitate de a-l asculta pe deplin pe *Celălalt*. Astfel, într-un anumit context dezordinea și intoleranța pot domina, pentru un timp limitat, viața *Cetății*.

Uităm poate trecutul recent și exemplele sale, deși acestea din urmă ne întind mâna și ne sunt atât de aproape. Prima victorie cu adevărat în dărâmarea sistemului comunist a fost cea a Solidarității (*Solidarnosc*) poloneze și a postulatului de o acuitate aproape dureroasă: "Nu există libertate fără solidaritate". Mai demult, Ibn Khaldun a spus că "omul este singura ființă care posedă inteligență și două mâini pentru a crea și a construi". Fără reconcilierea cu noi înșine și cu

Celălți, fără libertate, solidaritate și educație (aș adăuga) același om poate gândi pentru a distruge. Sintetizând, putem apela la Gabriel Garcia Marquez: "Un singur minut de reconciliere are o valoare mai mare decât o prietenie de o viață."

Sunt probabil, după cum au menționat diverși autori, mai multe Români: a celor care au plecat pentru mai mult sau mai puțin timp, a celor care au rămas, poate și a celor *dintre lumi*, nicăieri și niciodată cu adevărat acasă. Însă cu siguranță am credința că suntem o singură națiune și vom avea voința de a trece peste momentele ce par insurmontabile, aparent fără ieșire și soluție miraculoase. Pentru că Româniile noastre se contopesc și formează în fond țara pe care o iubim și în care coeziunea și reziliența, îndeosebi la nivel de societate, trebuie să reprezinte o constantă. Și în încheiere, îmi permit să vă împărtășesc una din revelațiile orelor mele de lectură și anume volumul "Poezii și vorbe-n vânt", autor Horațiu Mălăele. Și spun revelație pentru că acesta a fost sentimentul pe care l-am încercat foarte recent, gândindu-mă la țara mea, atunci când am citit versurile poeziei "Dacă". Am reflectat la reconciliere, solidaritate și speranță, adversare de necontestat ale extremismului și atribute fundamentale ale iubirii noastre pentru țara noastră pe care, oriunde ne-am afla, o simțim, o căutăm și o regăsim, mai ales la ceasuri de restriște: "Dacă ai să fugi de mine cum aleargă lumina/Dacă ai să te ascunzi în cele mai neștiute locuri/Cel care te va ajunge oricând și găsi oriunde/Va fi dorul meu."

Istoria noastră, a fiecăruia dintre noi, este o parte a propriei noastre formații și a felului la care ne raportăm la Celălalt. Ceea ce noi suntem în prezent constituie o reflecție și în același timp un rezultat a ceea ce am trăit în trecut și probabil non-reconcilierea noastră completă cu noi înșine determină o incapacitate de a-l asculta pe deplin pe Celălalt.

Filosofie politică...

(urmăre din p. 9)

nucleară" – după expresia lui Vasile Ernu - domină masiv economicul, chiar până la anularea economicului, fenomen surprins excelent de filmul *Leviathan*, din 2014, al regizorului Andrei Zviaghintev) sau în China lui Xi Jinping, cea mai mare putere economică a lumii, unde nu se mișcă nimic fără aprobarea Partidului Comunist și în care, oricât de ciudat ar părea, planurile cincinale ale partidului comunist încă mai au un rol de căpătâi în orientarea economiei. Mai mult: putem zice destul de sigur că și sinuciderea economică a Germaniei, care are loc chiar sub ochii noștri, se face sub impulsul politicului, din cauza prezenței în coaliția lui Olaf Scholz a Partidului Verzilor, cel mai mare susținător al războiului din Ucraina (război care a provocat deconectarea industriei germane de la gazul rusesc) și al politicilor de mediu care sunt pe cale să provoace prăbușirea industriei auto. Or, ce au în comun Rusia lui Putin, China lui Xi și Germania?

Păi nu e greu să ne dăm seama: au în comun un nivel complet managerizabil al datoriei publice. Datoria publică a Rusiei lui Putin e pe la 15% din produsul intern brut, adică nimic. Germania are o datorie în jur de 60% (foarte scăzută după standardul occidental, care tinde să treacă binișor de 100%). Iar China ajunge pe la 80%, dar șmecheria e că guvernul chinez se împrumută în general de la entități financiare locale deținute, evident, de stat, adică se împrumută ... de la sine. Practic, cu cât datoria publică e mai ridicată, cu atât politicul e ținut mai strâns legat (legat fedeleș) de economic, și cu cât datoria publică e mai scăzută sau mai managerizabilă, așa cum vedem în Rusia, China sau Germania, cu atât politicul, adică ideologia, își permite să aibă o libertate mai mare față de economic. De aceea nu avem nici un motiv să credem că dacă, pe viitor, guvernele occidentale (care azi, în

„post-istorie”, gâfăie sub povara datoriilor de tot felul și sunt un simplu curator al datoriei publice) vor ajunge să-și scadă datoria publică la un nivel mai ușor de managerizat, nu vor redeveni independente față de factorul economic. Subordonarea politicului față de economic nu e ceva ireversibil sau specific nouă ci, mai degrabă, un fenomen banal, temporar, poate chiar ciclic, deloc misterios, întâlnit și în alte epoci istorice, și nimic mai mult. Ascensiunea tehnologiei nu are nimic de-a face cu el. Proasta gestionare pe termen îndelungat a finanțelor publice, da. Pe vremuri, ca să rezolve acest raport de subordonare al politicului față de economic, Mihai Pătrașcu zis și „Viteazul” îi aduna pe creditori la un loc și le dădea foc...

Arthur Suciul vorbește la un moment dat și de discursul politic care se exprimă prin intermediul publicității comerciale (p. 31). Și despre *microtargeting* comercial (p. 230). Este adevărat că trăim într-o epocă de hiperproducție publicitară, dar de ce să fetișizăm publicitatea când o putem înțelege științific? Publicitatea nu e nimic altceva decât o funcție de marketing. Iar marketingul e o simplă disciplină economică, este acea disciplină sau parte componentă a economiei specializată în descoperirea (sau chiar fabricarea de la zero) și satisfacerea unor nevoi de consum noi. Deși nu era cunoscut sau teoretizat ca atare, marketing, implicit publicitate, făceau chiar și negustorii antici (este celebră anecdota cu Thales din Milet și preșele lui de măsline, în fapt cel mai timpuriu exemplu de aplicare a gândirii strategice de marketing). Faptul că ne simțim „invadați” de publicitate în epoca noastră nu e întâmplător: doar trăim în epoca monedei-fiduciare, a banilor care năvălesc peste noi din tiparniță. Este rezultatul „socului Nixon” din 1971 și al renunțării la etalonul-aur. O cantitate non-finită de bani nu înseamnă nimic altceva decât

posibilitatea de satisfacere a unui număr non-finit de nevoi (unele reale, altele... „mofturi”). Nu e nimic politic aici (și nu are legătură cu politica), și nici „post-istoric”, e doar știință economică. Dacă umanitatea ar reveni la un model monetar bazat pe ceva finit, de pildă pe cantitatea de aur, automat și cantitatea de bani care poate circula va deveni finită, ceea ce va duce și la limitarea nevoilor de consum, deci a... publicității.

Rândurile de mai sus nu reprezintă, în nici un caz, un reproș. Alunecarea spre speculații fascinante, dar greu de susținut, e un risc inerent al stilului de filosofare continental. Pe de altă parte, intuițiile care par confirmate de fapte se regăsesc din abundență de-a lungul cărții și chiar nu are nici un sens să le amintim, deoarece am distruge tot farmecul lecturii. E suficient să amintim doar un singur lucru. Ținând cont de faptul că *Simulacru și război* a apărut cu câteva luni bune înainte de recentele alegeri prezidențiale din România, care s-au încheiat prin anularea turului doi, nu putem să nu remarcăm justetea și caracterul profetic al ideii transformării politicului într-un câmp de simulacre nereprezentative. Chiar s-a spus la aceste alegeri că oamenii au votat „cu un candidat-hologramă”, ieșit direct din mediul virtual al rețelelor sociale. Și după ce a ieșit pe neașteptate de acolo, discursul oficial, siderat de prezența sa în turul doi al alegerilor, l-a prezentat publicului exact așa cum prezicea Arthur Suciul că se va întâmpla: „...oricine ajunge să critice sistemul capitalist și direcția democrațiilor occidentale este considerat fie fascist, fie comunist” (p. 39). Pe scurt spus, chiar dacă unele aspecte ale analizei din *Simulacru și război* sunt fără doar și poate discutabile, cred că liniile mari de argumentație rezistă și grila de interpretare propusă de autor se poate dovedi un instrument adecvat pentru înțelegerea realităților contemporane din perspectiva filosofiei politice.

Clara Marinescu

Evrica

De doi ani fac sport și am fund de braziliancă. E întuneric beznă. Nu se aude nimic. Pășesc încet, băjbâind. Fundul meu proeminent atinge un nas ascuțit. Mă scuz în șoaptă și înaintez. Dau de alt nas. Mai rotund, simt prin materialul subțire al fusteii. Nu, asta nu pot să o greșesc, e clar o mână care mă pipăie. Apostrofiez neobrăzatul. Clipesc des. Băi, nu văd nimic. Finally, după calculele mele, mi-am găsit locul în sala de cinema și risc un Evrika șoptit. Astea-s boșele mele, cucoană, tună un glas în întuneric.

Vampirul din lift

Niciodată nu duc gunoiul fără să-mi azvârl ruje pe buze. Mă rog în gând să nu mă vadă nimeni cărându-l. Sunt o femeie frumoasă și prezența mizeriei în mâna mea îmi șifonează imaginea. Din fericire, liftul e gol. Pășesc cu grijă. Oglinzile încețoșate îmi trimit înapoi un zâmbet mișto, verificat zilnic. Flutur genele încântată. Când liftul oprește, surâd languros unui tânăr care mă salută și-mi aruncă o privire speriată. Abia în casă îmi dau seama de ce. Pe canini, urmele roșului de pe buze atârnav vampiric.

Etichetă

O simțea mare, foșnitoare. Când se mișca, i se părea că toți o arătau cu degetul. Se fudulea ca proasta călcând mărunt, să nu cumva să se motolească sau, mai rău, să se ascundă sub hainele minuscule pe care le purta. Pe la spate îi plăcea cel mai mult, de acolo se vedea mai clar, mai bine și-și arcuia și mai tare dosul natural croit pentru așa ceva. Hainele și le spăla de mână, ca să protejeze eticheta purtată ostentativ pe dinafară. Nu scria Paco Rabanne, dar nimeni nu mai purta Tricotex Bacău ca ea.

Mă ții la curent

Spăl vasele și mă gândesc ce să fac cu cei doi protagoniști ai nuvelei mele. Îi îndrăgostesc, dar nu vreau să-i las așa, e plină lumea de romane erotice. Așa că pe ea o fac pilot, nu-i place să calce rufe și se apucă de șofat. Avioane. El moare de dorul ei și intră în depresie. Ba nu. Îl fac tulburat bipolar. Asta se tratează cu electroșocuri. Mașina de spălat vase începe să vibreze și eu mă reped s-o scot din priză cu mâna udă. În clipa aceea încep să-mi înțeleg până la inconștientă personajul masculin.

În căutarea punctului G

El? I-au dat măr, centură și un GPS pentru adulmecare. Și sus, și jos. Umeri lați, aroganță și vanitate. Flegmă, înjurături și cal între picioare. Nonșalanță, mândrie și păr pe tot corpul. Chelie și burtă. Voce groasă, neuroni micuți și-o conștiință umflată de sine. Ea? Fluturări de gene, protuberanțe și, ca să nu creadă că e perfectă, nițică celulită. Unde e acum? Uite-o. Își mulează curbele pe geometria bărbatului, căutând un așa-numit punct G. Da, i l-au dat și pe-ăla. Să se descurce, i-au zis.

Geo Constantinescu

Ioan Adam – Sybaris

Într-un moment când romanul românesc își căuta definirea, când pe firmamentul literaturii române după deja celebrul *Ciocolii vechi și noi* de Nicolae Filimon (1862) urmează o secetă nedorită, până la *Mara* lui Slavici care apare doar în foileton în 1894 (în volum în 1906!) iar din ciclul românesc al lui Duiliu Zamfirescu se înscriu cu mari licăriri la orizont volumele *Viața la țară* (1898) și *Tânase Scatiu* (1901) creația de largă respirație a lui Ioan Adam, *Sybaris* (1902), nu putea să treacă neobservată.

Și totuși, marea critică nu se oprește asupra lui decât în treacăt. Eugen Lovinescu în *Istoria...* sa îi evocă întreaga creație doar pe o jumătate de pagină în largă categorie a semănătoristilor, iar G. Călinescu se oprește în treacăt la povestirile și nuvelele sale. Critica de mai târziu îl ia ca punct de reper în analiza evoluției momentului literar al începutului secolului XX (Dumitru Micu, Zigu Ornea etc.).

Și totuși...

Ioan Adam (1875-1911), absolvent al Școlii Normale „Vasile Lupu” din Iași, cu doctorat în științe juridice la Bruxelles, absolvent al Institutului „Hautes Etudes”, Paris, activând mai apoi în țară ca profesor, o perioadă, după aceea ca magistrat la Călărași și Tulcea, și secretar al Primăriei din Constanța, s-a ocupat în mod frecvent de literatură, publicând mai multe volume, începând cu răscrucea dintre secolele XIX și XX. Reproducem numai câteva titluri: *Flori de câmp și Pe lângă vatră* (1900), *Leagănul viselor, Rătăcire și Sybaris* (1902).

Dacă în volumul de povestiri *Flori de câmp* și în romanul de debut, *Rătăcire*, se simt fără nici o îndoială ezitățile construcției epice, oscilațiile, amatorismul senzațional și locurile comune în urmărirea psihologiei personajelor, în romanul *Sybaris* acestea sunt estompeate de forța surprinderii caracterelor și moravurilor lumii bucureștene, în special cea a politicianilor, a jurnaliștilor și a parvenților de toată teapa.

Într-adevăr, Ioan Adam în toată literatura sa exprimă ideologia conștientă tipică începutului de secol, când modernizarea societății nu mai ținea cont de morala patriarhală a armoniei dintre clasele producătoare ale câmpurilor românești, când noul stat european de la Dunăre, mărit prin Mica Unire, trebuia să facă unele concesii puhoiului evreiesc ce fusese expulzat de odiosul Imperiu Rusesc și care căuta spații nu doar de supraviețuire fizică, dar și de îmbogățire etnică, spirituală și de culoare a mentalităților în lumea în mijlocul căreia s-a așezat. Astfel, ei se adaugă grecilor spoliatori, urmașii regimurilor fanariote, închiriază pământuri (neavând încă dreptul de a le cumpăra), iar ca să plătească arenda exploatarea la maxim forța de muncă autohtonă, marcând în acest fel apariția capitalismului sălbatic în peisajul rural al României moderne. La fel, prin natura religiei lor, care i-a menținut mereu vii în toate peregrinările prin Europa și prin lume, alegând și susținând cu folos pe cei mai merituoși din stirpe, tinerii evrei au început să ocupe cât mai multe locuri în universități și mai apoi în administrație, exercitând și unele profesii liberale din țară, din ce în ce mai multe. Iar acei intelectuali autohtoni, în loc să răspundă provocărilor firești, până la urmă, cu aceeași inteligență și solidaritate etnică, se întorceau spre trecutul idealizat, abordând o viziune paseistă, „duioasă” și, până la urmă, resemnată, dăunătoare.

Romanul începe cu dialogul dintre Simina, frumoasa nepoată a lui Irimia Bogdan-Mușat, cu doica sa, care îi

destăinuie târziu destinul romantic și tragic al părinților săi. Aceștia, în tinerețe se iubiseră, dar neputându-se căsători au luat fiecare pe cont propriu drumul comuniunii cu Dumnezeu. Întâlnindu-se târziu, abandonează rasa călugărească, dar femeia moare la naștere. După aceste mărturisiri Simina își dă seama că nu este o ființă umilă, abandonată, ci s-a născut din cea mai pură iubire. Astfel i se adresează în final doicei sale: „Nimic nu mă mai poate înfrunta. Am răsărit din pornirea cea mai castă. Sunt tare de-acum, aduc numai flori parfumate pe altarul vieții, pot să-mi încing fruntea în cunună de lămâiță și să-mi privesc mirele în ochi”. Fata urma de deja medicina, se dăruise cu toată ardoarea studiului, fiind mândria unchiului său, care o avea în supraveghere. El era unul din ultimii mușatini, la fel, cu studii în străinătate, dar care a intrat în Parlament ca să întoarcă la valorile adevărate mentalitățile machiavelicilor ce populaseră camera numai cu scopurile funeste de a parveni. Apostol al neamului, atunci când încearcă să impună reforma „Miciei proprietăți”, pur națională, convins fiind că „arta cinstită și răspândită în straturile de jos, poate curăți moravurile”, este înfrânt până la urmă și abandonat de „lupii tineri”. În fața acestei căderi, Floareș, jurnalistul pocăit, un fel de rezonator al narațiunii, afirmă: „Era singura autoritate morală, care ar mai fi înfricoșat grămada nesățioasă și inconștientă a generației mijlocii”.

În discuțiile lor interminabile de la cafea, faimoșii „reporteri, funcționari mici și poeți” au în vedere alte opțiuni morale: „Forța a fost întotdeauna hrănită de gloată... Cei tari vor stăpâni veșnic... Noi suntem capul, ei brațele... Noi gândim, încheșăm state, întreținem ambițiuni, facem artă, ne ridicăm la o viață superioară, - ei, mulțimea proastă și nevolnică, să tremure de bucurie, când noi, aleșii, vom fi mulțumiți”.

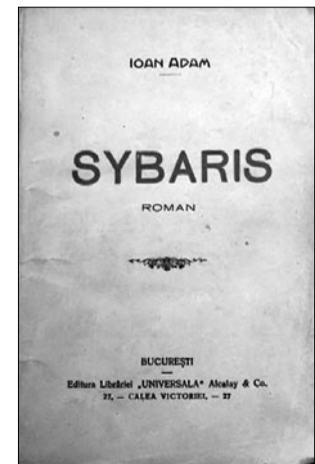
Prin urmare, Sybarisul, orașul decăzut și corupt, va urma alte legi care nu mai au nimic în comun cu frumusețea obiceiurilor și tradițiilor patriarhale. Până la urmă, Simina, înșelată în dragoste de politicianul ajuns, Pralea, se va întoarce la țară, va face apostolat în mijlocul celor mulți și goi, construindu-și destinul în spiritul cel mai pur al stirpei sale nobile.

Cel care a părăsit-o, va face la fel cu Suzana, verișoara ei, poate mult mai neajutorată în fața celor ce se căsătoreau nu cu o ființă iubitoare și suferindă, ci cu dota ei, pentru o mai mare înălțare pe scările ameteitoare ale ierarhiei.

Roman al ideologiei neputinței și al moravurilor grele, *Sybaris*, de Ioan Adam, se ridică valoric peste multe din încercările pionieratului prozei de largă respirație românească de la începutul secolului XX, iar limba română, limba pură a acelor vremi, are parfumul ei, parfum de iarbă verde și flori de câmp, în reflectarea spațiului patriarhal, dar și cu iz de macadam putred, când avocă orașul corupt. Desigur, creația literară în sine câștigă în valoare și cu trecerea timpului, ca document social și uman, chiar dacă uneori „teza” țâșnește mai mult din conștiința autorului decât din țesăturile subtile ale acțiunii și ale psihologiei persoanelor. Oricum, *Sybaris*, ca roman al începuturilor, rămâne o creație solidă, care se menține încă vie în raport cu trecerea a peste un veac și două decenii de la scrierea lui. Așa că, răsfoind chiar în diagonală unele creații neglijate la vremea lor de critica literară, cercetătorul atent de azi poate întâlni nestemate, ce reactualizate, îmbogățesc, fără îndoială, peisajul nostru literar și spiritual.

Romanul începe cu dialogul dintre Simina, frumoasa nepoată a lui Irimia Bogdan-Mușat, cu doica sa, care îi destăinuie târziu destinul romantic și tragic al părinților săi. Aceștia, în tinerețe se iubiseră, dar neputându-se căsători au luat fiecare pe cont propriu drumul comuniunii cu Dumnezeu. Întâlnindu-se târziu, abandonează rasa călugărească, dar femeia moare la naștere.

Christine Bernadette Rousseau

Ceea ce m-a surprins în mod plăcut și vreau să consemnez aici este bucuria cu care descrie cărțile, cu toate detaliile, ca și cum ar ține fiecare carte în mână atunci când o descrie: culoare copertă, editura la care era publicată cartea, imaginea de pe copertă, tipul hârtiei, densitatea hârtiei, numărul de coli folosite la tipărire, redactorul de carte, tehnoredactor, traducător etc.

CRONICI

Dumitru Ungureanu sau împlinirea legendei meritate de toți

„Terapie narativă” cu subtitlul „autoficțiuni apocrife” este, după cum ne declară autorul ei, prozatorul Dumitru Ungureanu, o carte dedicată satului natal Cacova și copiilor lui „întru împlinirea legendei meritate de toți”.

Citind povestirile din această carte m-a cuprins o duioșie fără margini, căreia îi știu originea: coincidentă sau nu, mă identific cu multe dintre trăirile povestite de autor. Din punctul meu de vedere, copilăria reprezintă perioada din viața fiecăruia dintre noi în care amintirile se fixează atât în minte, dar mai ales în suflet. Constat că Dumitru Ungureanu, pentru a scrie această carte, deschide porțile tezaurului copilăriei și ne povestește ce vede, ce aude, ce percepe cu toate simțurile. Tocmai de aceea povestirile lui au acuratețe, au limpezime, iar trăirile autorului devin trăirile noastre, ale cititorilor.

Pe lângă toate acestea Dumitru Ungureanu are un umor pe care îl au destui români, mai ales cei ce trăiesc la sat. În cazul de față, el, autorul nostru, îl etalează în scris, ceea ce nu îi este dat oricărui român, ci doar scriitorilor care și-au concentrat o carte povestind și viața bucolică de pe plaiurile mioritice.

În această carte însăși titlurile povestirilor „mustesc” de umor. Și dau aici câteva exemple: „...Când zâna dimineții în zare se ivi trandafir...”, „Ultimul mexican”, „Pantofii de viconte”, „Ucigașul «Romanului care ucide»”, „Lupul neglijat”, „Gigi Ivonhoe”, „Cum am ratat meseria de bețiv”. Și exemplele pot continua.

Pe lângă umor, Dumitru Ungureanu practică și ironia, și autoironia, el fiind un ironist de clasă. Își exersează această calitate aducând în fața cititorilor multe ipostaze hilare, precum și critici aduse la adresa regimului.

Pe la vârsta de 12 ani, când autorul nostru s-a luat în serios și a început să-și scrie într-un caiet „Memoriile”, a primit un impuls de la tatăl său, după cum singur declară: „Am abandonat caietul, și personajul, și amintirile unui viitor trecut, după ce primul și unicul lector - tatăl meu - mi-a ars o critică devastatoare, laolaltă cu palma înviorătoare, și m-a trimis unde aveam treabă: la coada vacii, pe care trebuia s-o pasc, și pe care am păscut-o fără s-o urâsc, și fără să-i vorbesc, așa cum a procedat în China un copil de vârsta mea, pe nume Mo Yan... („Amintiri dintr-un viitor trecut”). Concluzionăm: indiferent cât de descurajat ai fi, vocația își spune cuvântul.

Exemplul lui Dumitru Ungureanu este încă unul dintre miile și miile de exemple din toate timpurile.

Pagină după pagină, narațiunea curge fluent, iar implicarea sentimentală a autorului o simțim prezentă cu fiecare frază concepută, cu fiecare cuvânt folosit, mai ales că aproape fiecare povestire este o aventură care înconjoară câte o carte. Voi încerca să dau câteva exemple:

- În „Pantofii de viconte”, autorul descrie cum a cumpărat „Viconte de Bragelonne” de Al. Dumas din banii destinați cumpărării unei perechi de pantofi;

- În „Cartea și fânarul”, cumpără „După douăzeci de ani” în locul unor kilograme de cuie necesare construirii unui fânar;

- În povestirea „Lupul neglijat”, Dumitru Ungureanu cumpără „Lupul de mare”, de Jack London, și ne mărturisește că a citit-o după vreo doi ani de la cumpărare iar la finalul cărții a scris: „Am citit această carte în iulie 1972. Mi-a plăcut extraordinar de mult.” După care s-a iscălit.

Și exemplele pot continua pentru că autorul, Dumitru Ungureanu, a făcut în așa fel încât cărțile citite în copilărie și adolescență să devină subiectul unor povești de viață scrise cu har: „Nu pot să uit lumina de la ora 10 a zilei de 20 iulie 1970, când am pătruns curajos în camera lejer răcoroasă, cu miros de cerneală tipografică și mucegai, și m-am oprit indecis asupra minunii pe care - da, puteam, aveam bani! - să o cumpăr. Patru volume masive, cu copertele de carton presat, legate elegant la cotor în pânză, nu broșate, cu ilustrații rococo intens zugrăvite, expuse pe-o tablă, în linie frântă precum scara unui templu mayaș, mi-

au captat privirea și mi-au tăiat răsuflarea. Titlul mi-era cunoscut, autorul de asemenea: *Viconte de Bragelonne* - Al. Dumas.”

Ceea ce m-a surprins în mod plăcut și vreau să consemnez aici este bucuria cu care descrie cărțile, cu toate detaliile, ca și cum ar ține fiecare carte în mână atunci când o descrie: culoare copertă, editura la care era publicată cartea, imaginea de pe copertă, tipul hârtiei, densitatea hârtiei, numărul de coli folosite la tipărire, redactorul de carte, tehnoredactor, traducător etc.

Înainte de a finaliza această incursiune prin cartea scriitorului Dumitru Ungureanu vreau să spun o poveste care are legătură cu însuși autorul: „În deșert, într-o oază trăia un om. La el a venit într-o zi o cămilă și i-a spus să se urce pe șaua ei și ea îl va duce într-un oraș unde își va împlini viața. Omul i-a spus cămillei că el trăiește în meditație și nu are nevoie de nimic mai mult de la viață. Cămila a insistat și a tot insistat, zile în șir, până când bărbatul a cedat. Cămila l-a dus într-un oraș splendid și i-a spus că ea îl va aștepta la porțile orașului oricât va fi nevoie, până când el va vrea să se reîntoarcă la oaza lui din deșert. Bărbatul a plecat și ajungând în oraș a tras la un han. Hangiul i-a propus să îl angajeze. Anii au trecut și hangiul a îmbătrânit și cum nu avea urmași i-a propus bărbatului să-i lase lui hanul. Omul a muncit, și-a sporit averea, și-a făcut o familie, a avut copii... Dar într-o zi a venit cămila care i-a propus să-l ducă înapoi la oaza lui din deșert. Bărbatul a refuzat, dar cămila i-a spus că ea îl va aștepta în continuare la porțile orașului. Anii au trecut și bărbatul a devenit cel mai bogat din orașul acela. Într-o zi, uitându-se în oglindă, și-a dat seama că îmbătrânise, părul îi era alb, fața îi era brăzdată de riduri, barba îi albise și atunci și-a amintit de cămila care îi spusese că îl așteaptă să îl ducă la oaza lui din deșert, așa că a plecat fără să spună nimic nimănui și și-a căutat cămila. A găsit-o și i-a cerut să îl ducă înapoi în deșert. Cămila, bucuroasă, s-a scuturat de nisip și a îngenunchiat să îl lase pe bărbat să urce în șau. După multe zile de călătorie au ajuns la oaza care era așa cum o lăsase cu mulți ani în urmă. Când s-a aplecat să bea apă, bărbatul a văzut că avea părul negru, barba neagră și nici urmă de riduri pe fața lui. Atunci l-a cuprins o bucurie fără margini.”

Am spus povestea pentru că această carte, „Terapie narativă”, mi se pare a fi chiar oaza din deșert, iar autorul, Dumitru Ungureanu, chiar bărbatul din poveste.

Fascinația adevăratei poezii

Inspirată și scrisă pe țărnul sufletului, noua carte a medicului - poet Viorel Birtu Pîrăianu, în tăcerea pură a singurătății devine o rugăciune rostită printre tainele cerului, printre anotimpurile gândurilor, uitate sub lacrima sfântă a unui sărut. Poetul descoperă dureros speranța unui țipăt cu aripile frânte în bezna lumii absurde uneori ori fascinantă și binecuvântată alteori o călătorie spre propria ființă, spre templul unui suflet de poet hăruit în care adeseori descoperă taina, în care „pe pământ e sângele ultimului vers”.

De o sensibilitate nobilă rar întâlnită în universul poezilor contemporani în care „și viața-i o moarte scrisă între macii sălbatici” unde foșnește în cameră o rochie purpurie, noua carte „Surâsul unui sărut” amintește frumos de nemurirea iubirii în imensitatea unei clipe. Marea cuprinde un întreg univers în inima poetului singur pe un drum, al unicei iubiri care își duce depărtările dincolo de nevăzutele zări ale răzvrătirii. Metafora divină ocrotește poemele iubirii, inima poetului „pierdut în răstimpuri atemporale”. Căci el

creatorul poate să și plângă atunci când descoperă că „păcatul țipă în toți și toate”, dar mergând mai departe clădind „din vers alte biserici de iubire”, „destrămând întunericul lumii cu un surâs”, cartea poetului Viorel Birtu Pîrăianu devine o tainică spovedanie a clipei de lumină divină care îl locuiește „în lacrima singurătății” unicității sale. Căci miraculos de multă frumusețe îi locuiește spiritul, visele neîmplinite, nescrisele, nespusele încă. Cititorii nicicând nu vor bănui disperările vindicate de medicul templelor fizice de poezia surâsului său. Deși „e noapte în mine, în jur”, „înveșmântat în tăceri” străbate iarna omenească. Pe undeva secolele s-au tocit și s-au lipit de tălpile însângerate ale unui suflet chinuit/ la margine de viață, „acolo unde țipă vântul și plânge pământul”, el cuvântul „zgribulit în amurg” supraviețuiește în ghearele leilor înfometate. Dar chemarea iubirii îl salvează mereu căci aude „cuvintele ce îți înveleau țipătul ascunzând gândurile/țipătul zorilor”. Astfel, deseori, poetul fascinant a spart numeroase clepsidre

ale vremurilor căutând marele adevăr al evoluției.

Dialogul lumilor, surâsul luminii, desăvârșirea sentimentelor, nufării purității, valurile năpraznice, pasările căutându-și zborul, florile mirate de asprimea oamenilor neînțelegând cum în lumea poetului Viorel Birtu Pîrăianu „îngerii plâng pe un deal pe rând” la cina desăvârșirii la care singuri participăm. „Călătoria spre necunoscute lumi” aduce pescăruși cu bujori albi în priviri spre nemurire este poemul neterminat al unei cărți în care poezia și-a adus o parte din zestrea fascinației sale celeste. „Surâsul unui sărut” se citește cu spiritul, cu inima, cu sufletul intuiției divine. Poetul devine însăși poemul trimis spre lumea celor ce vor veni poate cu un adevărat surâs spre inima sa. Într-o perioadă a lumilor atât de absurdă universul ne dăruiește uneori cărți de lumină, de noi speranțe cum este acest manifest, acest surâs al unui poet adevărat.

Secvențe de veșnicie – Ștefan Mitroi: „Memoria fumului”

Apariție editorială elegantă, bibliofilă, „Memoria fumului” – Editura Junimea, Iași, 2023, cu desene de Ștefan Câlția și Cuvânt însoțitor de Adrian Dinu Rachieru – este un nou aport inconfundabil, marca „Ștefan Mitroi”, la configurarea aspectului literaturii române contemporane, în care, din incipit, scriitorul își mărturisește, într-o poezie-manifest, sursa scrisului: lumea cea mare, trăind sub oblăduirea cerului, în cerneala căruia își înmoaie pana dăruită de un înger. Mai mult, indiferent de aspectele asupra cărora își fixează atenția scriitorul, satul natal îi rămâne axis mundi, peste care planează neîncetat divinul, cu întreaga-i suită protectoare.

O asemenea premisă generoasă pentru bucuria sufletului (definit de poet drept cea mai mare „pramatie”, din moment ce, „Când trupului îi este cel mai greu, / el îi întoarce spatele / și-o tulsește singur spre cer”) este însă traversată, deloc paradoxal, de tristețea incurabilă ce răzbate, în continuare, din paginile cărții, izvorâtă dintr-o rară sensibilitate, manifestată de poet prin raportare la această supratemă a creației sale, lumea natală, ridicată, așa cum am arătat și în alte rânduri, la rangul de matrice existențială, Grosu din Teleorman devenit Macondo al lui Ștefan Mitroi, păstrat așa, sinestezic, în aparență, cu „vocea ochilor mamei” și cu ținerea de minte a inimii poetului...

Ca și în alte creații ale lui, prin ineputabila imaginație a scriitorului, mai ales când vine vorba de sat, rămase singure, casele capătă ele însele viață, grai, se antropomorfizează și, cu o înțelepciune și o responsabilitate, pe care au dobândit-o / moștenit-o din lunga conviețuire cu cei dinainte, caută, cu dragoste neînfrântă de timp, ba chiar sporită, să-l asigure de neuitare pe cel plecat în lume, care se teme că nu-și mai găsește „casa acasă”, într-un dialog plin de căldură, de inevitabilă duioșie, cu amintiri ale inflexiunii vocilor părintești: „Cum să te părăsesc? / Uite-mă aici lângă tine.”

Dar antropomorfizat este aproape totul în poezia lui Ștefan Mitroi, pentru că, spre exemplu, natura se ocupă de copiii lăsați în grija cerului de mamele lor, nori mari le dau „țâță cu rândul”, însă, când scutecele de pe ei își iau „zborul spre țările calde” și copiii cresc, le dispar „aripile pe care le aveau / mai devreme în spate”.

În aceeași perspectivă sui-generis asupra vieții se înscrie, între multe alte imagini, și amintirea bunicului care, din război, „A venit cu tranșeea acasă” (fiindcă „Bunicul s-a întors din război pe dedesubtul pământului, cu tălpile lipite / de tălpile bunicii, care ținea luna de coarne, arând câmpul cu ea”), dar și venirea pe lume a celui ce se confesează în poezie, într-„o mică întâmplare”: „Cum nu știa prea multe despre dragoste, / tata a cumpărat-o pe mama / cu bănuții verzi ai ochilor săi. / A învelit-o apoi într-o zi geroasă de iarnă / ca să vadă cum îi stă / îmbrăcată în mireasă. / I s-a părut că seamănă cu primăvara. / De la întâmplarea asta se trage venirea mea pe lume”.

Visul este, prin urmare, în poezia lui Ștefan Mitroi, posibilitatea de a (re)întâlni realități a căror absență o percepe dureros, dar poetul convertește nesfârșita amărăciune în artă, fiindcă în centrul lumii pe care o așază acolo pune copilăria, vremea paradisului, a tuturor posibilităților, când omul, în epoca în care nu este decât un mugur, are șansa și cutezanța – sau invers! – de a-și dori nemurirea în a cărei realitate crede cu adevărat.

O consecință a acestei perspective este insolitul imaginilor pe care le creează reconfigurând lumea, jucându-se neîncetat cu piesele unui puzzle pe care le-a adunat de-a lungul anilor. „Casa”, „Cenușă”, „De-a vârstele”, „Fulg de zăpadă”, „Mirese de turtă dulce”, „Sfântul Ștefan”, „Trenul spre nicăieri”, „Prin icoane”, „Drumul soldatului spre casă”, „Vechi-născut”... sunt, astfel, doar câteva dintre tablourile construite din ce a păstrat, din ce a fost sau din ce ar fi putut să fie (cu toate că mărturisește: „Vine tot timpul cineva / și șterge drumul pe care merg / în caz că mi-ar putea da prin gând / s-o iau înapoi”), având puterea, prin scris, de a i se întoarce clepsidra, în gând, de a fi, cu alte cuvinte, un fericit ales care să poată retrăi, prin creație: „Tocmai când mă pregătesc să curg / dinspre bătrânețe spre moarte, / vine cineva, nu știu cine, / și întoarce clepsidra, / luând-o astfel de la capăt. / Doar că invers, / dinspre bătrânețe / spre copilărie, / iar dinspre copilărie spre naștere”.

Universul creat de Ștefan Mitroi, în versuri libere, deseori ample, este, în consecință, o lume captivantă, situată la granița dintre real și oniric ori fabulos, într-un tărâm al tuturor posibilităților, amintind, mutatis-mutandis, ca și proza lui în cea mai mare parte a ei, de realismul magic, de vreme ce, spre exemplu, din mâinile bunicii par să crească frunze, turla bisericii îi scotocește printre hârtii, venind să-i dea „nițică sfințenie”, frumusețea unei femei „nămețea străzile” orașului, poetul are darul / harul de a accede la esența tăcerii („Dezbrac tăcerile de coajă”), oamenii se înrudesesc fiindcă „Suntem din aceeași viață!”, cerul, în întregimea lui nesfârșită intră în ograda părintească, drept care „ardeau stelele în țărâna din curtea noastră” și tot așa, în imagini a căror expresivitate este debordantă...

Și, cum lianții unei asemenea înfăptuiri sunt, de asemenea, neobișnuite, rezultatul nu poate fi decât tragic: „Amestecam miezul pâinii cu miezul toamnei / punându-le împreună cu miezul zilei în vin.” Într-un asemenea context, prin vocea lirică, poetul, făcându-și, în treacăt, un scurt, dar esențial bilanț al vieții care, pe de altă parte, vorba lui Nichita Stănescu, îi dă „dreptul la timp”, în ipostaza omului împlinit, reține, între realizările sale, iubirile pe care le-a trăit, copiii aduși pe lume și cărțile proprii.

Reperetele temporale principale ale vieții, în viziunea poetului, sunt prezentul și trecutul, pe care le leagă prin versurile sale, arătând totodată cauza producerii hiatusului dintre ele, și anume direcția opusă în care au privit generațiile alcătuitoare ale lumii: cei vechi,

„spre cer”, iar urmașii lor, încotro nu se află nimic din ceea ce prețuiau cei dinainte: „Copiii lor au pornit în direcții greșite, / spre locuri unde nu-i aștepta nimeni.”

Dureroasa realitate a depopulării satelor românești din ultimii ani face, mai mult decât în cazul altor scriitori contemporani, ca, în creația lui Ștefan Mitroi, casa natală, părinții, lumea rurală, în ansamblu, să fie filonul neseecat, pe care îl pune în valoare scriitorul, căutând, prin resursele imaginației, să descopere utopice forme de salvare a lumii lui, de pildă, să zboare, „și-n timp ce zburam, / îmi venea să plâng, pe de-o parte, de drag, / pe de alta, de mila caselor mici de dedesubt. / Îmi venea să le iau și pe ele cu mine în zbor. / Și să iau și oamenii din sat. / Sau măcar pe mama și tata, / împreună cu casa noastră, / care era cea mai mică dintre toate”. Prin urmare, un antidot la situația amintită ar fi, în viziunea poetului, amintirea: „Nu pot trăi fără amintiri. D-asta le-am și interzis să plece singure în lume. / Cum să se descurce fără mine?”

Și mai face Ștefan Mitroi, inclusiv prin volumul de față, ceea ce i-a cășunat de mulți ani, probabil de când a început să creeze literatură: caută să înveșnicească lumea de acasă, dar planul lui nu este un bâzdic, fiindcă între materialele de construcție cu care își transformă visurile în realitate adună și cuvinte neaoșe, de pe piciorul de plai teleormănean de unde el însuși s-a ivit în viață, astfel că, inclusiv în poezia ce alcătuiește „Memoria fumului”, se regăsesc multe regionalisme care subliniază imaginea inconfundabilă a scrisului său în peisajul poeziei (și, în general, al literaturii) române contemporane. Am vrut să zic scrisul mitroian, dar nu mi-a plăcut și mi-am dat seama că nici în cazul altor personalități ale culturii românești născute pe aceleași meleaguri numele nu sunt generatoare de adjective. Mă gândesc doar la câțiva dintre cei mai marcați oameni plecați de acolo: Gala Galaction, Constantin Noica, Miron Radu Paraschivescu, Marin Preda, Zaharia Stancu, Dimitrie Stelaru... Răspunsul nu îl caut acum, fiindcă pesemne nu l-aș găsi pe cel adevărat nicicând... În plus, cu privire la posibilitatea ca numele său să fie dat unei instituții din satul natal, într-o poezie („Numele”) din acest volum, scriitorul conchide: „Până la urmă nu era tocmai rău / să-ți poarte numele / o bibliotecă de grâu și porumb / dintr-un sat mic de câmpie. / Însă nici asta nu s-a putut. / (...) / Va trebui să mă mulțumesc cu drumul / pe care umblam vara cu tălpile goale. / Cu pulberea de pe drum vreau să spun. / Cum să nu-ți pară bine când știi / c-a primit numele tău / lucrul cel mai durabil de pe lume?”

O concluzie a acestor rânduri ar putea fi că, încă o dată, Ștefan Mitroi demonstrează că are darul de a metamorfoza vremelnicia în veșnicie, sfidând-o, în felul acesta, pe prima: „Așa cum am început să mor / chiar din timpul vieții, / știu precis c-o să încep / să înviez / încă din timpul morții”.

...antropomorfizat este aproape totul în poezia lui Ștefan Mitroi, pentru că, spre exemplu, natura se ocupă de copiii lăsați în grija cerului de mamele lor, nori mari le dau „țâță cu rândul”, însă, când scutecele de pe ei își iau „zborul spre țările calde” și copiii cresc, le dispar „aripile pe care le aveau / mai devreme în spate”.

Un regal Haruki Murakami

(urmare din p. 8)

singurul om cu care putea să comunice băiatul a fost directorul bibliotecii, o vreme, cât acesta era în viață, dar și după ce a devenit fantomă.

Când adolescentul autist îi dă personajului central harta desenată cu pixul a Orașului cu ziduri incerte, se înfiripează între ei o tentativă de comunicare. Adolescentul vrea să fie ajutat să ajungă în Orașul din care nu se mai poate ieși vreodată. Pentru el, lumea asta nu prezintă niciun fel de interes. După multe șovăieli,

tatonări și muștrări de conștiință, depășite printr-un ritual cu tentă mistică implicând comunicarea prin vise, personajul central se înduplecă să-l ajute pe adolescentul în care își proiectează propria adolescență să ajungă în Oraș, în timp ce el însuși, eșuat într-o realitate incertă, se cufundă într-un întuneric de o consistență gelatinoasă care sugerează veșnicia, eventual, moartea.

Din postfața de trei pagini aparținând autorului, se poate întrevedea câte ceva despre

meandrele elaborării acestui roman de excepție. Nucleul său este un microman publicat într-o revistă literară, în 1980, care purta chiar titlul romanului și n-a fost publicat sub formă de carte. Destinul de mare romancier aspirant îndreptățit la Nobelul literar al lui Murakami a vrut ca acest microman să fie dezvoltat-rescris peste circa patruzeci de ani. Definitivarea în forma actuală s-a petrecut în anul 2022, iar doi ani mai târziu a apărut tradus la noi, grație editurii Polirom.

Mihai Barbu

Întâlniri și evocări prilejuite de Ziua Luminației în Ardeal

În fiecare an, de Întâi Noiembrie, în toate cimitirele din Ardeal se prăznuiește Ziua Luminației. E ziua în care cei încă vii merg, ca o mare de oameni, la mormintele celor plecați, smulg toate buruienile crescute peste an, le aduc flori proaspete și le aprind o lumânare. Spre seară, cimitirul pare cuprins de o mare de lumină. E vremea când oamenii de pe pământ comunică, tainic, cu cei de Dincolo în semn că nu i-au uitat. Atunci e vremea potrivită de a-i evoca și de a-i însufleți...

Firele de iarbă și iarba fiarelor

Peste cimitirele din Carbon City a crescut, în neștire, iarba. Mulți au crezut că ar fi vorba de iarba fiarelor, dar nu mai erau, prin părțile noastre, specialiști care să confirme sau să infirme bănuielele celor rămași acasă. În trecere fugară prin Valea noastră, spiritul lui Walt Whitman și-a făcut timp să cerceteze îndeaproape și iarba noastră de acasă. (Semnele după care mă veți recunoaște sunt o manta de ploaie, niște ghetete trănice și un ciomag tăiat din păduri și pe fiecare, bărbat sau femeie, vă petrec pe un dâmb ca să vă arăt peisajul continentelor și drumul mare deschis tuturor. Dar nici eu și nimeni altul nu putem străbate acest drum pentru voi, și în locul vostru...) Poetul s-a oprit și la mormântul alpiștilor surprinși, într-o iarnă ca-n basme, de o cumplită avalanșă și ieșiți la suprafață odată cu ivirea ghiocilor. Lumea a căzut de acord că ei au murit la datorie și, în deplin acord cu vrerea Văii, directorul minei le-a ridicat un monument. Americanul a constatat că nu monumentul acela era de forma femeii pe care o căuta. A poposit, apoi, la mormântul Marhei Mahfuz, fata cea bătrână și acră din Cartier. A simțit cum un nimb divin exaltă din ea, din cap până-n picioare. Sunt aspirat, ne-a zis Poetul, de suflarea ei ca și cum n-aș fi decât un abur stingher, totul dispăre afară de mine și ea, cărți, artă, religie, timp, pământul solid și vizibil, și ce ne așteaptă în ceruri sau teama de iad dispar acum toate. Printre miile de fire nebune din țintirim, spiritul sosit de peste Ocean a recunoscut și câteva fire de iarbă ce, parcă, i-ar fi aparținut, odată, demult... În ele a descoperit o inimă care-i bate mereu și că acolo-s închise și patimile, și dorințele toate, și năzuințele, și chemările. Să nu le tulburăm, ne-a implorat popa Ciocan...

Despre Al Treilea Cimitir, cu intrare directă din Drumul Național

În orașul nostru, erau, până nu demult, două cimitire mari și late. Cu unul, *Cel vechi*, începea orașul, cu altul, *Cel nou*, se termina. Cei din Cartierul Evidențierilor și-au găsit odihna de pe urmă în Primul cimitir, iar cei din Cartierul Vulturului - în Cel nou. Între timp, un alt cimitir, peste dealul pe care se cocoșase Cel Vechi, și-a făcut loc în mintea și inima locuitorilor din fostul cartier Pușkin. Locul era foarte aproape de ei dar, în același timp, le era și cam peste mână. (Chestiunea unui nou cimitir devenise presantă și pentru primărie: în Ținutul nostru veneau pe lume, în fiecare an, 250 de copii, dar își dădeau duhul peste 500 de suflete.) La Tunel, cortegiul aflat în drum spre Al Treilea Cimitir, se împărțea în două. Îndurerata adunare se lua după părintele Ciocan, care intra prin Tunel ca să scurteze distanța de la drumul nostru secundar la ditamai Drumul Național. Trecerea prin Tunel nu mai prezenta, acum, niciun pericol. Pentru că niciun tren încărcat cu cărbune nu-i mai deranja pe trecătorii prin Tunel și nici pe Luminița de la capătul lui. Cărbunele, puțin, care mai era trimis la suprafață de la mina din capătul așezării era cărat cu niște camioane rămase de pe vremea faimoasei fabrici *Steagul Roșu*. Cortegiul motorizat, condus de Nelă al Crucii, ieșea din oraș și o cotea la dreapta, pe șoseaua ce o lua spre Capitala Ținutului. Popa și apropiații celui plecat, așteptau, ca niște autostopiști în drum spre Woodstock, Marea reîntâlnire. Acolo urma ca Popa să se reunească cu Mortul și cu Fanfara, înainte de a urca în Cimitirul cel foarte nou, ca-ntr-o Golgotă de neevitat...

Despre dl. și d-na Maftai, cei din blocul de peste drum

Bunul domn Maftai stătea toată ziua, din zori și până în amurg, la garaj. Își punea un scaunel pe strada Rândunicii și se băga în vorbă cu toți cei care

intrau în Cartierul Evidențierilor, dar și cu cei care ieșeau prin Cartierul Vulturului. Când nu trecea nici un om se uita, în zare, spre muntele Parâng și la puțul minei pe care, odinioară, coborau și ieșeau la suprafață, ortacii. El manevra, cu precizie nemțească, mașina de extracție și, din acest motiv, ani de zile n-a pus gura pe băutură. Nu putea să se joace cu viețile oamenilor. Puțul nu s-a demolat pentru că vecinul lui de la picioarele dâmbului de pământ, Artistul plastic s-a luptat, împreună cu arhitecți din Capitală și cu puținii oameni din societatea civilă, ca mina să mai rămână în picioare. *Ce mai faci, nea Maftai?*, îl întrebau de vorbă cei din cartierul *Vulturului*. Iar el le răspundea, invariabil: *Stau. Ce dracu' să fac și acasă?* După ce-a murit, nevastă-sa a renovat garajul, a aruncat Măna Maicii Domnului, planta care îi binecuvânta locul, și tot ce ținea de viața privată și de pasiunile bărbatului ei. Primarul, înainte de alegeri, le-a asfaltat toate drumurile din zona noastră defavorizată, și acum, doamna lui Maftai își face de lucru, toată ziua, prin Cartier. *Ce dracu' să fac și acasă?*, le răspunde ea curioșilor care păreau că se interesează, oarecum, de viața ei.

Căciula din blană de miel a Poetului

Ca să treci Dincolo, din Orașul Cărbunelui peste Apa cea Mare, puteai să alegi între *Podul de Piatră*, *Podul de Lemn* și *Podul de Hinte*. Ultimul era un pod care avea, pe lateral, două funii groase, cât mâna unui copil, pe care cel îndrăzneț și hotărât trebuie să se țină, în echilibru, cu forța unui miner. Picioarele lui trebuia să caute acele scânduri mici și instabile care, legate între ele, te puteau trece Râul. Primele două poduri, *Cel de piatră* și *Cel de lemn*, erau folosite, îndeobște, de oamenii cu scaun la capăt. Ceilalți, cei puțini și cei aleși, se aventurau pe Podul instabil. Istoria Ținutului a consemnat faptul că, într-o iarnă de pe la sfârșitul veacului XX, un poet local a căzut de pe acel pod și, din păcate, căciula lui din blană de miel bârsan i s-a dus pe Apa sâmbetei. Prietenii lui susțineau că, tot atunci, i s-ar fi rătăcit și caietul lui cu versuri erotice. Părerile erau, însă, împărțite. Criticul Așezării a susținut, sus și tare, că era vorba, vai, doar de niște versuri eroice, de circumstanță...

Domnul Ciortan, omul care a verificat pe propria-i piele, o lege universală

Într-o zi de toamnă târzie, Domnul Ciortan s-a urcat, pe o scară de mătase (așa credea el...), într-un măr din cartier. Poate că era chiar *Mărul de lângă drum*, sădit, încă de pe vremea poezilor proletcultiști, de unul de-al lor, mai mic la stat, mai mare la sfat. La un moment dat, dl. Ciortan a zărit un măr din soiul golden delicios ce a rămas, singur cuc, într-un alt pom. *O să-l mai iau și pe ăsta și mă duc*, și-a zis în sinea lui, distinsul domn Ciortan. (Familia ține a nu se confunda cu filosoful Cioran și nici cu un navomodelist de faimă locală care avea același nume, n.a.) Culegătorul nostru a făcut o mișcare bruscă, ce s-a dovedit a fi nelalocul ei, și s-a îndreptat spre pământ cu fatala viteză de 9,8 km pe secundă. S-a ales praf și pulberea de bietul domn Ciortan. Îndurerata sa nevastă, care lucra ca telefonistă la poșta din vecinătate, a dat de știre lumii că bravul ei soț a vrut să verifice dacă *Legea atracției universale* a rămas valabilă și sub noul regim de democrație populară. *Cic-a rămas*, ne-a asigurat doamna Ciortan.

Monologul Gliceriei Stupu

Aș vrea să sfârșesc, Doamne, ca o albină bătrână, să nu mă mai întorc, vreodată, în stupul suratorilor mele, ci să înoptez pe una din florile pe care le-am iubit cu asupra de măsură. Nu mai vreau, Doamne, să fiu povara nimănui. Acum am băgat de seamă că-n prea scurta mea viață, doar florile mele mă suportau așa cum eram, de fapt: o insomniacă, o moartă după muncă, mereu în zbor după polenul altora, o proastă care acum, când sunt gata să-mi închei socotelile cu viața, n-a știut ce înseamnă dulceața vieții și nici gustul mierii sălbatice din scorbura urșilor...

Iisus se împarte la doi, la trei, la câte câți vrei

Am fost fericit când am intrat într-o biserică goală pentru că atunci am simțit că eram doar eu cu

El și nu trebuia să-L mai împart cu nimeni. N-am fost din cale-afară de fericit într-o biserică plină-ochi pentru că mi se părea că, acum, El trebuia să se împartă și cu babele cele prea evlavioase, și cu enoriașii care vindea lumânări și calendare, și cu acel căuzaș care se plimba printre noi, în așteptarea arginților, și cu tânărul care puneă tămâie în cădelnița popii, și cu coristele și cu coriștii, și cu episcopul și cu mai marii zilei ce se înghesuiau, în zile de mare sărbătoare, să-și facă loc în lumânărul gol din curtea bisericii ca să pot arde și eu ca o lumânare. Sau ca două, una pentru vii și alta pentru morți. Sau invers, habar n-am, Doamne și luminează-mi dilema, ca să mă pot dumiri și eu, într-un ținut ca al nostru, care ar putea fi diferența...

Cele două rochii albe ale d-rei Alfreda Mândruleanu-Kristall

Billy Kristall, un fost președinte de sindicat la o mină din Vale, și-a dorit ca una din cele două fete ale lui, Alfreda, să lucreze, într-un halat alb (ca spuma laptelui adus de Nană Mare din creierii munților din împrejurimi), la Marele spital din Orașul vecin. Kristall a făcut pe dracu-n patru ca visul său, fata lui să-l trăiască aievea. Ea a fost mereu acolo unde se întâmpla ceva nedorit, acolo unde viața și moartea se îngănuu precum zoriorii de ziua încă se mai împreunau cu crepusculul nopții. Alfreda a salvat o mulțime de oameni, bărbați cu precădere, din ghearele morții, dar nimeni n-a observat ce era și-n sufletul ei. (Nici un tip nu vrea să se însoare. Știți la ce se gândesc ei, dacă ar face-o? La femeile pe care le ratează... Filosofia asta de doi bani Alfreda a aflat-o, cam târziu, de la televizor și nu i-a mai folosit la nimic.) Nu s-a măritat niciodată deși ea, spre deosebire de iubitorul ei părinte, se visa tot într-o rochie albă, dar într-una de mireasă. Îi plăcea, de multe ori, să-și găsească o palidă consolare, pentru a mai liniști lumea din Cartier: *viața mea a fost o serie nesfârșită de urgențe*. A sfârșit în floarea vârstei dar cei care răspundeau la 112 au avut grijă ca s-o petreacă Dincolo, comandându-i, la Capela Pomenirea, acea rochia albă pe care n-a apucat s-o-mbrace niciodată...

Tomato și Nabo

Cât timp și-a petrecut Arturo Tomato pe acoperișul Poștei nimeni din Ținut nu ne mai poate spune. Ce făcea acolo sus, cu capul înotând printre nori, Poetul? Potrivit lui Vladimir Nabokov, Tomato i-ar fi cerut o plasă de prins fluturi, una cu ochiurile foarte dese. *Ce fluturi zboară, Tomato, pe deasupra Poștei tale?* Ei, bine, de când trăim într-o țară liberă, au trecut pe deasupra capului meu roșcatul cu aripi dantelate, o gaită codată, coada rândunicii de smarald, fluturile de malachit, trandafirul de catifea, m-a speriat de moarte un fluture cu cap de bufniță, m-am încălzit alături de fluturile flacăra vie și l-am primit, așa cum se cuvine, pe împăratul african cu pete albastre. Dar nu fluturi vreau eu să vânez, Vladimir, ci vorbele cu tâlc care rătăcesc deasupra Poștei mele, vorbe plecate hai-hui prin lume și nici gând să le mai adune cineva. Știați că, m-a întrebat Tomato, dacă habar n-ai încotro s-o iei, orice drum te va duce acolo? De unde ai aflat asta, my dear Arturo? De la împăratul african cu pete albastre... , mi-a precizat el.

O evocare: Aurul Anzilor, într-o zi dntr-o lună

Mina Dracului e foarte aproape de cer, iar Luna chiar și Soarele, dacă ridici mâinile, ca un prizonier căzut în mrejele dușmanului, îți sunt la îndemână. Aerul e rarefiat, oxigenul ți se dă pe cartelă, e doar la jumătate din cel pe care îl respiră, cu nonșalanță, toți oamenii mării. Sperața de viață e tot la jumătatea vârstei la care aspiră un om oarecare, dintr-o lume aleasă. Bărbații noștri, alungați din Valle Nera de închiderea tuturor minelor, au urcat până sus, în Munții Anzi, pentru a scoate aurul din pânțelele-i obez. Au lucrat pe nimic, conform învoielii, în toate lunile anului dar o zi, în fiecare lună, au avut voie să ducă acasă aurul pe care îl puteau scoate la lumină. În restul zilelor, trudeau din greu și visau, ca niște flămânzi la bucatele de la ospățul celor bogați, la Ziua promisă. La Ziua aceea, cea prea repede trecătoare...

SFÂRȘIT

Centrul Cultural Pitești a organizat luna trecută noi evenimente cultural-educative și de dezvoltare personală, publicate pe pagina oficială de Facebook a instituției și pe site-ul oficial (www.centrul-cultural-pitesti.ro).
Dintre ele, amintim:

Dialogul cu tema „Mintea care te înalță și mintea care te coboară”, în cadrul proiectului de dezvoltare personală „Viața merge înainte!”, coordonat de poeta îng. Simona Vasilescu, avându-l invitat pe prof. univ. dr. Mircea Aurel Niță.

Dialogul cu tema „Iubire mistică”, în cadrul proiectului cultural-motivațional „Arta Devenirii”, coordonat de scriitoarea Silvia Grigore, având-o invitată pe Carmen Iordache, astrolog și consilier spiritual.

Lansarea cărții de poezii pentru copii cu titlul „Amelia și prietenii necuvântători”, de Ramona Elena Enache, eveniment editorial în cadrul proiectului „Medalion artistic cu Stelian Necșoi”, coordonat de cantautorul, artistul plastic, scriitorul Stelian Necșoi, profesor de limba și literatura franceză.

Prelegerea cu tema „Kant pe înțelesul tuturor”, în cadrul proiectului „Personalități Culturale”, coordonat de scriitorul Jean Dumitrașcu.

Conferința cu tema „Rene Guenon și criza lumii moderne”, în cadrul proiectului „Culisele istoriei. Societăți secrete și mari inițiați”, coordonat de publicistul Cristian Cocea, director executiv al Direcției Județene pentru Cultură Argeș.

Gala Șahului ALFIL 2024, ediția a III-a, eveniment organizat în colaborare cu Clubul de Șah ALFIL Pitești (coordonatori dr. Ovidiu Stancu și îng. Andrei Rădulescu) și Filarmonica Pitești.

Dialogul cu tema „Pacea interioară în fața adversităților” și prezentarea cărții de proză „Inimosul”, în cadrul proiectului cultural „Povești pictate”, coordonat de Mihaela Viorela Martin, artist plastic și promotor cultural, având-o invitată pe scriitoarea Amalia Nicola.

Prelegerea cu tema „Jurnalul (secret) – o istorie culturală”, în cadrul proiectului cultural-educativ „Istorie și Istoriei cu Marin Toma”, coordonat de redactorul-șef al revistei-document „Restituiri Pitești”, istoricul dr. Marin Toma.

Dialogul cu tema „Să nu fii singur de Crăciun!”, în cadrul proiectului „Medalion artistic cu Mariana Claudia Filipescu”, coordonat de interpreta de romante și folclor Mariana Claudia Filipescu, având-o invitată pe artista Ioana Sandu.

Prelegerea cu tema „Alexandru Macedonski, <Geniu-i mare e-aproape un mit>”, în cadrul

proiectului cultural „Biografii triste și destine tragice din istoria literară”, coordonat de criticul literar, scriitoarea și profesoara de limba și literatura română Magda Grigore.

Clubul literar-artistic „Mona Vâlceanu”, coordonat de editorul, scriitoarea și profesoara de limba și literatura română Maria Mona Vâlceanu: noutăți editoriale de la Târgul de carte <Gaudeamus>, București, 2024; moment liric, <Iarna – cântec și poezie>, prezentat de elevii Colegiului Național I. C. Brătianu, coordonator profesor Gabriela Vâlceanu.

Recitalul de colinde sub genericul „Ultima iarnă”, susținut de M.C. Grăilă, pe numele real Octavian Dărmănescu, muzeograf, istoric, scriitor, cantautor.

Întâlnirea literară a membrilor Asociației Creatorilor de Ficțiune, sub genericul „La colindat prin suflet”, în cadrul proiectului cultural „Confluente literare”, coordonat de scriitoarea și profesoara Allora Albulescu.

Spectacolul de folclor și colinde „Deschide ușa, creștine!” În concert: Polina Gheorghe, Valentin Grigorescu, Angelica Stănescu, Grupul Folcloric „Cununa Domneștiului” din județul Argeș, Daniela Bărbuceanu, Magdalena Porumbiel, Rodica Oprican, Violeta Dincă, Diandra Popaiacu, Ioana Dima, Luiza Gegiu Iordache, Delia Ionică, Anastasia Stan, Grupul de Copii ZAVAI DOC.

Dezbaterea cu tema „61 de ani de Relații Diplomatice Româno-Tunisienne”, în cadrul proiectului „Ferestre Culturale”, coordonat de jurnalistul Ahmed Jaber, avându-l invitat pe E.S. Sami Nagga, ambasadorul extraordinar și plenipotențiar al Republicii Tunisienne în România.

Recitalul de pian și vocal-instrumental „Luminițe muzicale de suflet” susținut de artista, asist. univ. dr. Codruța Elena Oprea, împreună cu studenții clasei sale de la Catedra de Muzică, Departamentul de Arte, Politehnica București (Alexandra Dobrinescu, Astarte Maria Cîrstea, Claudiu Stan și Ion Andrei Alexandru).

Prelegerea cu tema „Taina Întrupării Mântuitorului Nostru Domnul Iisus Hristos. Sensuri și Semnificații Duhovnicești și Teologice”, în cadrul proiectului cultural-educativ „Cultură și Credință în Societatea Contemporană”, coordonat de dr. Marius Andreescu, cercetător științific la Institutul de Cercetări Juridice „Andrei Rădulescu” al

Academiei Române, avându-l invitat pe preot prof. univ. dr. Ion Popescu.

Spectacolul muzical „Cântăm pentru pacea lumii”, în cadrul proiectului cultural „Musicando con Adina Sima”, coordonat de profesoara de canto Adina Sima, mezzosoprană.

Prelegerea cu tema „Legea Creării. Poezia și astrofizica”, în cadrul proiectului cultural „Teme Culturale în Emoții Raționale”, susținut de scriitorul, eminescologul, profesorul de limba și literatura română Lucian Costache.

Prelegerea cu tema „Tudor Arghezi. Poezia Erotică”, în cadrul proiectului cultural-educativ „Literatura Română Necanonică”, susținut de scriitoarea și profesoara de limba și literatura română Iudita Dodu Ieremia.

„Crăciunul Artelor”, manifestare de tradiție a Centrului Cultural Pitești, eveniment susținut de angajați și colaboratori ai instituției.

Dialogul cu tema „Poezia postmodernă și revistele literare”, în cadrul proiectului cultural „Invitați la Cafeneaua literară”, coordonat de poetul Virgil Diaconu, directorul revistei „Cafeneaua literară”, având-o invitată pe scriitoarea Ana Dobre.

Conferința cu tema „Condiția de a fi liber” și lansarea volumului „Dublu autoportret”, în cadrul proiectului cultural-educativ „Colocviile Municipiului Pitești”, coordonat de scriitorul dr. Leonid Dragomir, avându-l invitat pe președintele Uniunii Scriitorilor din România, scriitorul Varujan Vosganian.

Spectacolul artistic „Magia Crăciunului”, susținut de copii și tineri care urmează la Centrul Cultural Pitești cursul de dans sportiv și de societate, sub îndrumarea coregrafului Alfred Schieb, arbitru internațional.

Spectacolul de colinde și cântece de iarnă „Aseară pe-nserate”, susținut de Grupul Folk „P620”, format din copii și tineri care urmează la Centrul Cultural Pitești cursul de chitară, coordonat de Andrei Bulf. Invitați speciali - membri ai Grupului „Chitariștii de la Argeș”, sub îndrumarea prof. Cristi Matei.

Prelegerea cu tema „O nouă epidemie de manipulare”, în cadrul proiectului cultural „Vaccin împotriva virusului manipulării”, susținut de psihologul, jurnalistul și scriitorul George Smeoreanu.

Prelegerea cu tema „Ziua Republicii”, susținută de istoricul Ștefan Dumitrache, managerul Muzeului Municipal Curtea de Argeș.

Colocviile Municipiului Pitești, invitat - președintele Uniunii Scriitorilor din România, scriitorul Varujan Vosganian

Ferestre culturale, invitat - E.S. Sami Nagga, ambasadorul extraordinar și plenipotențiar al Republicii Tunisienne în România

Invitați la Cafeneaua literară: scriitoarea Ana Dobre

„Aseară pe-nserate”, invitați - Chitariștii de la Argeș

Rubrică realizată de **CARMEN ELENA SALUB** și **SIMONA FUSARU**

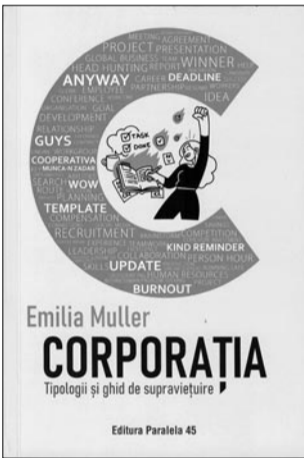
Cristian Meleşteu

Note de lector

EMILIA MULLER,
Corporația -
ed. Paralela 45, 2024

Cartea Emiliei Muller m-a întors cu gândul prin anii 2000, când buchiseam tainele calculatorului din ghidul "Informatică pentru to(n)ți". Cam în aceeași stilistică, plină de exemple factuale încearcă și autoarea să ne pregătească pentru situații variate de viață în cadrul unei mari corporații. Aș spune, ca economist ce a avut de-a lungul vieții și competențe vizavi de resursele umane, că această carte se potrivește și la nivel de microîntreprindere. Ba chiar și la croitorul ce-mi modifică lungimea pantalonilor, dar care devine șef - atunci când îmi emite factura. Deși nu-și declară deschis ambiții de prozator, autoarea folosește cu succes toate procedeele genului epic: frază fluidă, situații șoc, inedite și, peste toate, o foarte mare imaginație a concretului. Ce bine ar fi dacă următoarea carte a Emiliei Muller ar fi un ghid de supraviețuire despre golul din noi, ce apare așa de des la suprafață în ultima vreme...

ALEXANDRU JURCAN,
Tensiuni timide aproape erotice -
ed. Casa Cărții de Știință, 2024

Poet, prozator. Așa se recomandă Alexandru Jurcan pe clapeta acestui volum de proze scurte. Dar și dacă nu ar fi făcut-o, calitatea sa de poet se simte aproape la orice rând, textele curgând aproape ca un poem în proză cu multe ramificații filosofice. Ton grav, matur, intercalat cu jocuri de copil ce ar vrea în minutul următor să cunoască toate tainele universului. Umor apărut ca un fulger luminos în mijlocul unei construcții ce nu anunța ploaia. Autorul știe să surprindă și să te facă să înțelegi de la primele rânduri că nu vei bănuși niciodată ce va urma. Proze de câte o pagină, în care autorul surprinde cu ochi vigilenți realitățile din jur - atât de firesc încât granița dintre real și oniric nu poate fi percepută. Proze și desene alb-negru realizate în aceeași manieră dublă interpretativ, de către Alexandra Arsenie - ilustratoarea volumului.

Am terminat pe la 12 noaptea de citit cartea, dar "soarele își arata fața spălată din bumbacul norilor". Și se făcuse zi.

AUREL HERNEST,
În chiria timpului,
ed. Ars Docendi, 2020

Autorul îmi pare că și-a strâns prietenii din sat la o șezătoare și, pe nesimțite, i-a aruncat în paginile cărții. Iar ei încă nu au aflat, și-i continuă viața, la fel de firesc ca pe ulițele satului - cu graiul lor, cu hainele lor, cu cântecele lor. Și mai ales cu oale, ulcioare și strachini, aduse din Muscel pentru troc în târgurile Piteștiului. Am scuturat cartea de praf. Și din fiecare filă curge pământ. Și multe mâini ce încă visează să făurească oale și ulcele în paginile lui Aurel Herneșt.

Haiku

Luminița Ignea

vești de pe front -
cununa de sânziene
neterminată

curte de burlac -
rochița rândunicii
crește în voie

fluier amuțit -
o dronă survolează
tufele de soc

pace-n luminiș -
o ciută bea curcubeul
dintr-o băltoacă

drumeag peste câmp -
în urma copitelor
mici curcubeie

vară toridă -
caprele pasc senine
flori de cicoare

geam de mansardă -
un păianjen brodează
în jurul lunii

lecții sub asediu -
un avion de hârtie
lovește harta

ramul dezgolit -
vântul îi bate umbra
de toți pereții

mesteacăn golaș -
aurită șindrila
de pe colibă

Haiku-ul. De la poemul scurt la cel laconic

"Sub pretextul haiku-lui au apărut în revistele literare ale vremii rubrici și chenare grupate sub genericul haiku, confirmând spusele lui Roland Barthes¹ că "haiku-ul are această proprietate fantasmagorică - îți închipui întotdeauna că îl poți face tu însuși cu ușurință". Ce este mai simplu decât să scrii un micropoem fără titlu, compus din trei versuri scurte, fără rimă, pe o temă despre natură? "Pare ușor să scrii un haiku - scria la începutul secolului Paul Louis Couchoud² - dar această ușurință este marele pericol".

Și în prezent suntem martorii unui fenomen de poluare a haiku-ului, cu volume în special, în care autorii scriu arar câte un haiku sau deloc. Dacă în titlul cărților, în subtitlu sau în prefețe n-ar apare termenul haiku, nu am pune în discuție problema. Cel neinițiat în tainele haiku-ului ia astfel de volume drept model. Nu mai este decât un pas ca și el să se contamineze de acest pseudohaiku, neavând discernământul necesar pentru a diferenția un haiku autentic de un tristih oarecare, fie el chiar poezie bună".³

Am început prezentarea volumului *dialog protocolar cu margareta* publicată de Corneliu Traian Atanasiu la Editura PIM în noiembrie 2024 pentru că iată, istoria se repetă iar și iar, cu atât mai mult în această perioadă când oricine poate publica orice, oriunde, mai ale pe paginile de social media, cu un fragment dintr-o antologie aniversară *Luna în țândări*³ apărută în anul 2000, o antologie care sărbătorește 10 ani de haiku în România. Cartea lui Corneliu Traian Atanasiu, *dialog protocolar cu margareta* este o culegere de comentarii ale haikuurilor scrise de autori din grupul RO KU⁴, cu comentarii instructive care ne arată calea către înțelegerea haikuului și către scrierea lui. Un volum necesar într-o perioadă în care se scrie mult și se publică fără discernământ, fără o minimă cenzură, într-o goană după inimioare și likeuri. Spun asta pentru că am întâlnit în diverse publicații și mai ales pe platformele de social media texte publicate sub titulatura haikuului dar fără nicio legătură cu acest tip de poezie. Dacă în anii 1990 - 2000 nu existau astfel de cărți și cei care doreau să scrie haiku cădeau în plasa celui 5-7-5 silabe și aveau oarecum scuza absenței unor cărți de teorie care să vină în întâmpinarea cititorilor de haiku, acum Corneliu Traian Atanasiu recidivează cu acest volum de comentarii instructive în care ne arată drumul haikuului românesc de la poemul scurt la cel laconic.

Autorul ne pune în temă cu conținutul acestui ghid de lectură și de scriere încă din primele pagini. Și pentru că lucrează cu materialul clientului, exemplifică cu texte de calitate esența haikuului românesc contemporan, prezentând procedeele tehnice folosite de autori în fiecare haiku prezentat. Și explicând fiecare procedeu în parte folosind haikuurile autorilor din grupul RO KU. Ce mi se pare relevant, pentru atotștiutorii în materie de orice și mai ales pentru

cunoscătorii fenomenului haiku, veți găsi la pagina 27 a prezentului volum: "Ispita scurtimii - Primul lucru pe care-l află un începător în ale haiku-ului este faptul că e vorba de un poem scurt. Sub această formă superficială, informația este providențială pentru veleitarii care sînt dispuși să creadă că e ceva la îndemâna oricui și că, dacă le e mai greu cu alte genuri literare, aici vor reuși cu siguranță și, desigur, cu eforturi minime. De unde află acest lucru? Din sursele orale. Din ce se coloportează lejer pe toate canalele. Prin telefonul fără fir - gură la ureche.

Scurt, adică 17 silabe, știi să numeri? Gata, poți să scrii. Le așezi în formatul 5-7-5."

Exemple sunt multe, însă nu putem lungi prea mult fără teama de a plictisi audiența.

Recomand citirea și recitirea cu atenție a fiecărei pagini, cu un creion în mână. Și notarea fiecărei sugestii pe care o face Corneliu Traian Atanasiu. Plus citirea cu bucurie a poemelor haiku. Poeme care au ajutat la scrierea acestui volum în care autorul reușește să ne prezinte trăsăturile unui haiku, **laconismul, densitatea, omisiunea elocventă, contextul, tensiunea sau limbajul aluziv.** Am enumerat doar o parte dintre ele.

Cartea poate fi comandată direct autorului, la adresa de email soimana@yahoo.com. De asemenea vă recomand <https://librarianroku.blogspot.com/>, un blog unde veți găsi recomandări ale volumelor scrise de autori de haiku din România.

Iar pentru noul an, 2025, vă doresc să fiți mai buni, mai îngăduitori, cu voi și cu lumea care vă înconjoară. Și să citiți cât mai mult.

La mulți ani!

¹ Roland Barthes - eseist, critic, filosof și teoretician al literaturii, semiotician francez.

² Paul Louis Couchoud - filosof francez, traducător de haiku în franceză.

³ Luna în țândări, Poeți români, 10 ani de haiku. Antologie aniversară de Florin Vasiliu și Mioara Gheorghe. Editura Haiku, București, 2000.

⁴ RO KU, Romanian Kukai locul desfășurării primului kukai (concurs de haiku) din România, locul unde puteți găsi informații despre fenomenul haiku din țară și nu numai. (F.G.)

Rubrică realizată de FLORIN GOLBAN

Vlad Alui Gheorghe

Polifonic Șapte pași către tine

Există în underground-ul românesc o mână de artiști care apar o dată la ceva vreme, scot un album care te dă peste cap, nu prea se afișează live, și după dispar o vreme mai lungă, lăsându-te să-i aștepti ca și când doar asta ai de făcut.

Prezențele acestea meteorice sunt destul de rare, dar cele care sunt și-au creat o aură foarte puternică prin care tot ce le iese de sub mâini devine aproape instant o comoară pe care mulți urmăritori o așteaptă cu inimile deschise. Marú a făcut lucrul acesta cu albumul „7 Păcate Neîmpăcate”, o colaborare care pune laolaltă versurile lui Iv Cel Naiv cu muzica făcută de Marú alături de Helen, Alexandru Corlan și Lucian Naste, și tot albumul este condimentat cu o seamă de artiști invitați, din cei mai cool: Aylin Cadir, Vlad Logigan, Florin Piersic JR., Istvan Teglas, Alina Teianu – Cocioran.

Piesele de pe albumul „7 Păcate Neîmpăcate” au fost lansate una câte una pe internet timp de câteva săptămâni, oferindu-ți ca ascultător timpul suficient să le ascuți, să le înțelegi, să le mai dai un replay, și după să te lase să interiorizezi cele pe care ajungi inevitabil să le simți. De la primele texte citite acum multă vreme de la Iv cel Naiv am simțit că au o dimensiune muzicală destul de bine formată, și că ar fi păcat să nu apară mai devreme sau mai târziu pe un material discografic cântat de o voce care să le și pună în valoare, iar Marú face asta într-un mod desăvârșit. „7 Păcate Neîmpăcate” e un album de auto-reflecție, e o oglindă pe care ți-o ridici din când în când în față ca să vezi ce mai este cu tine, cine mai ești, de ce ai ajuns cum ai ajuns, și îți oferă oricând posibilitatea să îți corijezi toate cele care nu-ți plac, care nu te reprezintă.

Cele șapte piese reprezintă toate cele de care ai nevoie ca să îți găsești pacea și calmul, șapte elemente despre care nimeni nu ți-a spus că sunt atât de importante.

În piesa Singurătate, unde invitat este Florin Piersic jr., există următoarele

versuri: „un om lângă niciun om/ un pom lângă niciun pom/ o stea lângă nicio stea/ te iubesc, singurătatea mea!/ (Singurătate) – versuri care îți arată un punct de plecare în tot procesul de vindecare. Ca să poți să înțelegi ce e cu tine mai întâi trebuie să te descotorosești de tot, să te lași singur, și apoi, cu grijă, să îți tot aduci lucrurile importante aproape, unul câte unul, fiecare la timpul lui. Un om lângă niciun om – este o mantră pe care trebuie să o ții minte atunci când viața te ia prin surprindere.

Și după ce stai o vreme în singurătate și te tot cauți pe tine prin tine, ajungi să găsești ceva, și dacă ai noroc și e bine, tot încerci să exprimi și pare că ai prea multe cuvinte pentru ceva atât de pur: „iubirea e omul ăla diform de zăpadă/ pe care tu și cu mine nu l-am făcut încă,/ pe-o stradă pe sub ai cărei platani încă nu ne-am plimbat/ într-o iarnă viitoare, sub soarele cu dinți, într-un sat/ părăsit de noroc, uitat de lume, dar găsit de noi/ în țara din care plănuim să fugim amândoi.” (Uibire)

Și drumul mai departe merge către liniște, și ca să ajungi acolo este un drum cu adevărat anevoios, în care trebuie să vezi tot ce poți mai bine, să te oprești să să te scuturi de ce probleme ți-au mai rămas, și după, tot ce-ți rămâne poate să fie un strigăt către universul interior: Am căutat liniștea într-o zi de joi/ în ploaie, între umerii tăi goi/ am ridicat marea, ca pe un covor/ dar n-am găsit sub ea decât dor./ Vreau lin niște, niște, niște/ liniște, liniște, sssst, liniște/ nimeni să nu iubească, să nu miște/ să nu respire, vreau liniște.” (Niște Lin)

Dacă vrei să pui degetul pe o rană, caută bine să vezi care rană ți-a mai rămas neatinsă, și dacă o găsești ușor, și vezi că nu-i o rană la suprafață, atinge-o cu atenție, ca și cum ai vrea și n-ai vrea să-ți faci rău în același timp: „Ești nesfârșite stoluri de regret/ care se-ntrec cu caii verzi de pe perete/ spre destinații deloc concrete./ Ești nori în formă de vise/ niciodată zise/ parfumul de despărțire/ din orice iubire/ Fiecare poate, poate orice/ fiecare poate orice să fie/ dar dintre toate (toate)/ mi se pare mie/ că tu semeni a melancolie.” (L'emancolie)

Și libertatea se deschide, și totul începe să aibă sens când închizi ochii și începi să te vezi în vise, acolo unde niciodată nu știi ce urmează să primești, unde totul se desface și se răstoarnă la fiecare pas, când mintea ta poate să fugă mai repede decât tine: „aș vrea să fiu o mașină de repetat cuvinte/ care să știe știe știe dacă minte/ aș vrea să fiu o cameră obscură/ și să dezvolt tot ce nu scot pe gură/ aș vrea să fiu momentul ăla de visare/ în care uit versurile pe la vreo cântare/ Pisic-aș vrea să fiu, cu nouă vieți/ să cad de la balconul celor nouă tinereti.” (Vis Are)

În tot procesul de găsim și regăsire propus de Marú în acest album este o frumusețe a lucrurilor simple, și în toată redescoperirea mundanului care capătă noi valențe cu fiecare pas făcut mai departe, se relevă o nouă față a omului care-și asumă jocul acesta până la capăt.

Medici-samsari și medici-jemanfișiți

Mi-a fost dat din plin să trăiesc în ultimii ani sentimentul de neputință în relația cu medicii pe diverse specialități și de aș fi putut, aș fi dat orice să evit experiențele neplăcute pe care le-am avut. Vorbind cu oamenii, am descoperit că nu sunt singura. Că și altora li se întâmplă niște chestii de-ți stă mîntea-n loc, cum ar zice tata. Că și alții suferă și se trezesc pe lângă îngroziți de boală, îngroziți de faptul că nu mai pot avea încredere în medicii și în recomandările lor. Am învățat (din experiență) sau am înțeles că este mai bine să nu practici automedicația pentru că astfel îți poți crea probleme de sănătate și mai grave. Dar într-o lume în care crește sentimentul că ești furat sau ești tratat doar ca să plătești bani buni, fără nicio grijă față de pacient sau decentă, cât de multă încredere poți să mai ai în doctori?! Într-o societate din ce în ce mai îmbătrânită și care are nevoie de îngrijiri medicale, ne permitem să ne pierdem încrederea în sistemul de sănătate și să ascundem faptul că unii medici fac foarte mult rău, atât pacienților cât și domeniului sănătății?

Indignarea o port cu mine de ani buni și, din păcate, crește, căci și în jur crește frecvența cu care medicii nu se mai comportă cum ar trebui, ci mai mult ca niște speculanți sau samsari a căror singur scop este cum să-și facă vila aia cu piscină și nu să ofere cele mai bune sfaturi pacienților. Iar până la urmă, vila cu piscină n-ar fi o problemă, doar că mi-e clar deja că nu își precupețesc eforturile doar pentru ei, ci și pentru generațiile lor viitoare, iar noi, pacienții, suntem doar niște vaci bune de muls.

Se întinde peste tot, în medicină, o mazăgă puturoasă și periculoasă și tare mă tem că începem să avem cu toții aceeași reacție ca cea cu privire la vreun politician corupt – a furat, dar a și făcut.

Această carte îi are drept anti-eroi pe medicii axați pe căpătuială, medicii-samsari, și pe medicii blazați, nepăsători, și anume medicii-jemanfișiți. Eroii sunt pacienții care au trecut prin experiențe mai mult sau mai puțin traumatice și care au plătit scump și foarte scump, adică în detrimentul sănătății lor, pentru că au căzut victime ale categoriilor medicilor de mai sus, crezând că aceștia ar ține cont de jurământul lui Hipocrate – care cuprinde îndatoririle morale ale unui medic în exercitarea meseriei sale și care poate fi explicat pe scurt cu *Să nu faci rău!*

Paradontoza

Conform statisticilor, 8 români din 10 suferă de paradontoză, fiind pe locul șase în clasamentul celor mai răspândite boli din România. În ultimii ani, se remarcă o creștere a cazurilor de paradontoză la tineri, deși acum câțiva ani această boală era atribuită doar persoanelor vârstnice.

Ce este paradontoza? Paradontoza este inflamația țesutului care susține și fixează dinții. Boala se manifestă prin inflamații și infecții care apar la nivelul gingiilor, iar în cazuri avansate pot apărea și

pungi de puroi, care distrug țesutul gingival și afectează structura dinților, care încep să se clatine și să cadă. Deoarece se fac adesea confuzii între paradontoză și gingivită, e important de înțeles faptul că gingivita este o inflamație superficială a gingiilor care netratată poate duce la paradontoză.

Se remarcă o explozie de tratamente paradontale, dar și naturiste, iar și aici, speculând frica și încrederea românilor că se pot vindeca ei înșiși, sunt promovate diverse soluții-minune care îți pot regenera cu totul țesutul gingival și rezolva paradontoza aflată în stadiu avansat. Desigur, există și șiretlicuri de marketing. O simplă căutare pe Google pentru tratamente naturiste, m-a dus la titlul de produs tinctură pentru paradontoză, însă pe eticheta produsului scrie clar, deși mic, tinctură pentru gingivită. Un alt produs-minune pe care l-am găsit este o soluție de regenerare gingivală, însă eticheta produsului în limba engleză susține că soluția se recomandă a fi folosită doar după intervenții dentare (detartraj, extracție dinți etc.) pentru o ameliorare a durerii la nivelul gingiei. Așadar, escrocheriile merg mână în mână peste tot, iar dacă ești suficient de credul sau disperat, le încerci pe toate, uneori cauzându-ți mai mult rău. Nu anulez importanța tratamentelor naturiste pentru anumite afecțiuni ușoare, dar înțeleg că cele severe nu pot fi tratate cu ceai de păducel, de exemplu.

Și tot despre soluții-minune aflăm și din reclamele de la televizor. De pildă, anumite paste de dinți care promit vindecarea, ori în cazul paradontozei acest lucru este imposibil doar cu o simplă folosire a unei paste de dinți.

M-a amuzat teribil un schimb de replici din serialul argentinian „Invidioasa” pe care vi-l redau mai jos.

Mama: E frumoasă acum, dar ai să vezi peste ani că frumusețea nu ține. Știi, nu?

Fiul: Mamă, nu e vorba despre asta.

Mama: Ba e! Crezi că totul rămâne la locul lui?! Nu. Îți spun eu, totul se duce în jos. Totul! Știi care e singurul lucru care urcă?! Gingiile!

Chiuretaje

Dacă vorbim despre paradontoza trecută deja de stadiul incipient, medicii stomatologi recomandă chiuretajul gingival. Această intervenție implică curățarea la nivel subgingival a țesuturilor moarte, a depunerilor de tartru și, eventual, a pungilor de puroi. Deoarece intervenția aceasta este destul de invazivă, iar gingiile au apoi nevoie de timp să se refacă, nu se recomandă să se facă prea des, eventual o dată la cinci ani. Dar când miza principală o constituie banii, ce mai contează fragilitatea țesuturilor gingivale!

Fragment din volumul în lucru „Rătări în sănătate”, o carte despre medicii-samsari și medicii-jemanfișiți

Nota redacției:

O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb, tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații, ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală.

Din acest motiv, vă rugăm să trimiteți materiale originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc.

Revista **ARGES** primește doar texte în format electronic, cu diacritice, corectate (format *.rtf, Times New Roman, 12 pct., la un rând, cu notele de subsol la finalul textului, nu în josul paginii).

Fiecare autor care semnează în revista **ARGES** răspunde moral și juridic de conținutul afirmațiilor sale. Materialele aduse în redacție nu se înapoiază.

Număr ilustrat cu grafică de **VIDIU CRISTIAN (Austria)**

Consilier artistic: **IOAN MARCHIȘ**
Corectură: **JEAN DUMITRAȘCU**

muzică

Revista **ARGES** poate fi procurată și prin comandă directă la sediul, cu plata ramburs, cheltuielile de expediție fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT!

Vă puteți abona pentru anul 2025, costul abonamentului fiind de 50 lei/an. Plata se face prin mandat postal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGES

- Revistă lunară de cultură
- Apare sub egida Consiliului Local, a Primăriei Pitești și a Uniunii Scriitorilor din România
- Editată de Centrul Cultural Pitești
- Membră ARIEL

Senior editor: **CALINIC, Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului**
Redactor-șef: **LEONID DRAGOMIR** (leoniddragomir@yahoo.com)
Secretar de redacție: **SIMONA FUSARU** (fusaru@gmail.com, https://fusaru.blogspot.com/)
Consilier editorial: **NICOLAE OPREA**
Redactori: **MIRCEA BÂRSILĂ, JEAN DUMITRAȘCU** (jeandumitrascu@yahoo.com)

Redacția: Pitești, Casa Cărții, Centrul Cultural Pitești tel./fax: 0248/219976
e-mail: revista.arges@gmail.com
https://www.facebook.com/Revista-Arges
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro
Revista poate fi citită, în format electronic, la adresa: https://centrul-cultural-pitesti.ro/revista-arges-prezentare/
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la VENUS PRINTING SOLUTIONS Iași

Valentin Protopopescu

Metafizica arenei

Anul în care albul nu mai „rimează” cu puritatea

Cu câteva zile înainte de Crăciunul 2024 (*by the way*, dragi prieteni ai revistei *Argeș*, și autorul acestor rînduri vă dorește

Sărbători fericite și un An Nou cu sănătate și noroc, în pace și prosperitate!) o altă veste nefastă a zguduit lumea sportului alb. Tenismanul australian Max Purcell, dublu campion de Grand Slam pe echipe masculine, dar și un talentat jucător la simplu, a fost suspendat de ITIA și ATP pentru folosirea unor substanțe interzise.

După ce o perioadă ambii lideri ai circuitelor profesionale, Jannik Sinner și Iga Swiatek, prinși dopați, au fost ca și exonerati de culpă, italianul jucînd permanent și scăpînd doar cu o amendă și pierderea a 400 de puncte, iar poloneza fiind suspendată doar o lună și jumătate, totul petrecînduse într-o discreție pe cît de ilocică, pe-atît de suspectă, ne-a fost și ne este imposibil să nu comparăm cele două cazuri cu situația nedreaptă și clar discriminatorie pe care a îndurat-o din partea oficialităților internaționale o altă lideră mondială și campioană de Grand Slam. Condamnată la o suspendare de patru ani, în urma apelului la instanța supremă de la TAS, româncă Simona Halep și-a văzut penalitatea redusă la nouă luni, dar ea a stat pe bară un an și jumătate, avînd astăzi 33 de ani, fiind deci pe final de carieră. Explicațiile tardive și bilbuite nu i-au convins decît pe cei deja convinși.

Mai mult, la apelul făcut de Simo în fața colegelor sale din Consiul Jucătoarelor din WTA pentru a-i fi redat clasamentul din momentul suspendării oficiale, răspunsul a fost negativ. Presiunile par să fi fost mari. Sistemul se apără cu dinții și cu ghiarele. Orice precedent poate fi periculos. La fel ca atunci cînd, devenită „regină” a circuitului și solicitînd sponsorului echipamentier o majorare a contractului, Halep a fost refuzată pe motiv că „piața românească e prea mică”. Deci nu valoarea sau

dreptatea, ci banii și puterea. Ok, se pare că avem motive serioase să admirăm și să respectăm Occidentul și magnifica lui dublă măsură!

Cum-necum, iată, la final de sezon, și simpaticul „cangur” Max Purcell (nici o legătură de rudenie cu Mel Purcell, un american valoros din anii 1980, contemporan cu Năstase, Borg, Connors, McEnroe, Vilas și Wilander), campion de dublu la Wimbledon și US Open, de două finalist la Melbourne, iese pozitiv la controlul antidoping.

Interesant este că australianul este cel care „s-a cerut” suspendat și judecat. Explicația sa coincide cu cea oferită drept justificare și de către Federația din Australia. Nu *substanța* folosită este cea prohibită, ci *metoda*. În speță, aflat într-o clinică privată, sub perfuzie, Max ar fi primit o infuzie de vitamine mai mare decît permitea limita regulamentului ATP și ITIA. Asta, în ciuda faptului că Purcell declarase la internare faptul că e sportiv profesionist, indicînd și parametrii ce nu trebuie depășiți. Sună coerent, nu? Pare foarte logic. Și, în plus, nu a așteptat să fie prins, ci s-a autodenunțat, oferind explicații complete. Și *victimă* a neatenției medicale, și *erou* moral. Caz beton pentru apărare. Putem paria pe o suspendare modice spre infimă. Pe o bere. La halbă.

Să nu fiu înțeles greșit. Îmi place mult de tot simpaticul și spectaculosul Purcell. L-am comentat și la simplu și la dublu, e un tenisismen de clasă, care reprezintă o școală formidabilă, cea înființată de „Magul” Harry Hopman. E blonduț, are mustăcioară, cîrlionți, iar cînd joacă *chip-and-charge* mai că te-ai căsători cu el, că tot s-a dat liber la acest „drept fundamental al omului” (pardon, al bărbatului!). Ce respectare a votului, ce libertate de expresie și de întrunire? Nuuuu, frate, instituție matrimonială cu drept de adopție indiferent de sex... *Wunderbar!*

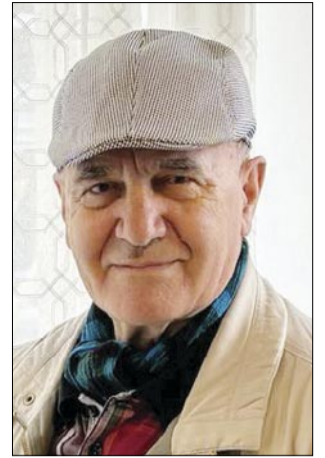
Lăsînd gluma la o parte, vedem cu toții *unde* și *cum* a greșit esențial Halep. Ea nu și-a pus din prima cenușă în cap, știînd că este nevinovată. A contractat, a ofuscat sistemul. Drept răspuns, i s-a pus în cîrcă o a doua acuzație, *prostia* numită pașaport biologic. E singurul sportiv din istorie judecat de WADA și ITIA pentru două delict. Simo a respins și a doua acuzație. Afront pe față. Iar a doua mare greșeală a ei e că nu s-a născut în Occident. Sau că nu a fost botezată în religia catolică sau protestantă. Justiția mărețelor instituții ar fi fost categoric mai culantă.

Că așa e în tenis, ca și în viață: *unii sînt mai egali decît alții!* De ce credeți că jurnalistul american Ben Rothenberg a protestat cînd prima grupă a Turneului Campionilor a fost botezată „Ilie Năstase”, deși românul jucase cinci finale la rînd cîștigînd patru? Fix de asta...

Alexandru Jurcan

Forme distopice de bunătate

Din nou un film controversat semnat Yorgos Lanthimos, 2024, cu Emma Stone, Jesse Plemons, Willem Dafoe etc. E vorba de *Kinds of Kidness/ Forme de bunătate*. Ca de obicei, la TIFF era bătaie la bilete, iar acum, doar câțiva spectatori pierduți în sală. A început disputa detractorilor și a fanilor. Fac parte din categoria a doua și mă entuziasmez de lumea distopică învelită în umor și cruzime. Plus performanța actorilor. La Cannes, premiul celui mai bun actor i-a revenit lui Jesse Plemons, care susține trei partituri în acest film.

Lanthimos propune un triptic cu aceiași actori în alte roluri (pluritatea fațetelor eului), în trei sfere diferite: socială, conjugală, sectară. Un fel de exercițiu de stil despre dominare. O putere asupra cuiva. Dorința de a supune și supunerea însăși, într-o satiră cu scene șocante. Servititudine voluntară, credință oarbă, tendințe sado-maso. În prima poveste, șeful manipulator impune un program clar subalternului: te vei trezi la ora..., nu vei face sex cu soția... Cu egoism și zâmbete machiavelice se țese o dependență afectivă. Povestea a doua îmi pare o parabolă a violențelor conjugale. Soțul ar dori la dejun un deget bine prăjit al soției. Normal că ea îl taie și-l gătește, mai apoi ficatul... Da, e straniețate, dar regizorul coboară oglinzile în subliminalul uman. Povestea a treia cu fanatismul sectar mi s-a părut mai dezlănătată, însă în același stil recognoscibil. Cu ironie macabră. Toți membrii sectei pot face sex între ei, dar nu în exterior, pentru că atunci vor fi verificați spre stabilirea contaminării și a eventualei excluderi din comunitate.

Muzica e compusă de Jerskin Fendrix. Note de pian repetitive. Stridente, fără armonie. Distonante, angosante. Nu, nu e un film gratuit. Te enervează uneori, deoarece prea bine se plasează oglinda spre misterul uman, spre josniciile oamenilor. Dragoste și repulsie. Un film captivant, misterios, toxic. O comedie neagră. Film baroc, sordid, amuzant, grotesc, labirintic. Toate acestea coabitează incredibil aici. Într-un creuzet în care alchimia artistică convinge.

Am trimis mesaje unor prieteni, să meargă neapărat la film. După o vreme, mi-au răspuns:

Îți mulțumesc, a fost o încântare!
De ce ți-ai bătut joc de mine?
Câtă subtilitate și rafinament!
Am pierdut trei ore din viața mea!
Încearcă să nu mă mai saluți!!!

La început de an, confecționăm cu materialul clientului șapte tichii de mărgăritar, șapte costume de premiant pentru ziceri/scrieri antologice din 2024. Felicitări!

● **PREMIUL „MI-E FRICĂ!”** „Mi-e frică, nespun de frică, la gândul că aș retrăi ultimii ani ai vieții la fel cum mi-am trăit, în plin coșmar istoric, prima jumătate a existenței mele mature. Mi-e frică să nu redevin o fantoșă trasă de sfori de bunul plac al unui nou dictator, înconjurat de o masă de lingăi și slugi. Mi se face frică la gândul că la fel vor trăi fiul meu și familia lui, nepoții mei, că țara mea va recula și va cădea iar în prăpastia istoriei” (G. Liiceanu, *Contributors.ro*) ● **PREMIUL „MI-E FOAME!”** „Lumea însăși este dominată de lăcomie și trufie, nefiind în stare să mai recunoască adevărul. Și lumea va mai avea de suferit până la refacerea ei totală. Acum, fiecare al patrulea om spune <mi-e frică> și fiecare al patrulea om, <mi-e foame>. Primul provine din pătura mijlocie, celălalt din cea de jos. Imaginea noului mileniu este

Șapte dintr-o lovitură

execrabilă” (C. Georgescu, *Cumpăna României*) ● **PREMIUL „MI-E RUȘINE!”** „Rușinea e sentimentul patriotic prin excelență în acest moment, pentru că nu avem de ce să fim mândri. Așa cum îmi era rușine, înainte de 1989, că suntem conduși de prostul satului. E absolut dezolant să ai de ales între asemenea oameni. Dar trebuie să nu disperăm. Pur și simplu, nu trebuie să așteptăm de la ei lucrurile pe care le promit” (T. Paleologu, *Hotnews.ro*) ● **PREMIUL „SALVATOAREA NAȚIEI!”** „Elena Lasconi a intrat în cursa prezidențială aproape întâmplător și cu puține șanse. Iar acum s-a trezit cu o povară uriașă pe umeri, sub care ar sucomba și politicianii cei mai experimentați: salvarea României, nici mai mult, nici mai puțin (...) Trebuie s-o votăm în turul al doilea, pentru că alternativa e înspăimântătoare. Îi transmit simpatia mea și-i doresc să reziste presiunii colosale la care e supusă acum” (M. Cărtărescu, *Facebook*) ● **PREMIUL „AMÂNATE DAR LIBERE!”** „Lovitura de stat înseamnă înlocuirea prin forță a puterii legitime în stat. În

România n-a avut loc nicio lovitură de stat: puterea legitimă e la locul ei. Dimpotrivă, s-a prevenit preluarea funcției supreme în stat prin imixtiunea unei puteri ostile, Rusia, sau prin acțiuni ilegale ale unor rețele securist-mafiote. Alegerile rămân libere, chiar dacă se amână” (A. Papahagi, *Facebook*) ● **PREMIUL „LIMBĂ DE LEMN DULCE!”** „Mircea Mihăieș, literator de talie universală, compatriot de omenie” (V. Mihaiu, *Steaua*, ianuarie 2024) ● **PREMIUL „SCĂRȚA-SCĂRȚA PE HÂRTIE!”** „Dacă ești pregătit să devii un paria ceva mai lustruit, un coate goale, un papugi, un „scărța-scărța pe hârtie fără ca asta să-ți dea angoase, atunci scrie, asaltează-i pe editori și fă tot ce-ți stă în putință să atragi atenția cititorilor. Și mai trebuie să știi că în lumea în care trăim și, mai ales, în cea care veți trăi, răsplata materială a scrisului nu-ți va ajunge pentru a supraviețui nici măcar de pe azi pe mâine” (M. Mihăieș, „Hobby sau tragedie”, *România literară*, nr. 45/20024)

CROITORAȘUL CEL VITEAZ